Space for Available for Advertising
WWW.PREETNEWS.COM
WWW.PREETNAMA.COM
preetnamausa@gmail.com

ਨਿਊਯਾਰਕ
ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ
ਮੁੱਖ ਸੰਪਾਦਕ : ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਕੌਰ ਪ੍ਰੀਤ
ਖਰਾ ਸੱਚ
Online and Print Media +1 201-312-4180 +1 917-328-8436

ਇਸ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਮਾਂ ਬਾਪ ਦਾ ਕਰੋ, ਜੋ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਧੋਖਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ

ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਕੌਰ ਪ੍ਰੀਤ
Preetnamausa@gmail.com

ਸਾਲ 4, ਅੰਕ 364, 31 ਜੁਲਾਈ ਤੋਂ 06 ਅਗਸਤ, 2026 ਵੈਬਸਾਈਟ : www.preetnama.com, www.preetnews.com ਈਮੇਲ preetnamausa@gmail.com

ਪੇਪਰ ਲੀਕ ਰੋਕਣ ਵਾਲਾ ਨਵਾਂ ਸੋਧ ਬਿੱਲ ਦੋਵਾਂ ਸਦਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਸ

10 ਸਾਲ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ, 10 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ ਸਣੇ ਇਸ ਬਿੱਲ ਵਿੱਚ ਕੀ ਹੈ ਖ਼ਾਸ

ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਬਲਿਕ ਐਗਜ਼ਾਮਿਨੇਸ਼ਨ (ਪ੍ਰੀਵੈਂਸ਼ਨ ਆਫ਼ ਅਨਫੇਅਰ ਮੀਨਜ਼) ਐਕਟ, 2024 ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਲਈ ਪਬਲਿਕ ਐਗਜ਼ਾਮਿਨੇਸ਼ਨ (ਪ੍ਰੀਵੈਂਸ਼ਨ ਆਫ਼ ਅਨਫੇਅਰ ਮੀਨਜ਼) ਸੋਧ ਐਕਟ, 2026 ਲੋਕ ਸਭਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾਜ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪਾਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮਕਸਦ ਪੇਪਰ ਲੀਕ, ਸੰਗਠਿਤ ਨਕਲ ਮਾਫੀਆ ਅਤੇ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੋਰ ਸਖ਼ਤੀ ਨਾਲ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਬਿੱਲ ਉੱਤੇ ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੇ ਬੁੱਧਵਾਰ ਨੂੰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅੱਜ ਭਾਵ ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ ਨੂੰ ਰਾਜ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

2026 ਦੇ ਸੋਧ ਬਿੱਲ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਬਦਲਾਅ ਕੀ ਹਨ ਆਓ ਜਾਣਦੇ ਹਨ।

ਨਕਲ ਜਾਂ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਵਰਤਣ ’ਤੇ ਸਜ਼ਾ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ

2024 ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ:

3 ਤੋਂ 5 ਸਾਲ ਤੱਕ ਜੇਲ੍ਹ, ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ 10 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਜੁਰਮਾਨਾ

2026 ਸੋਧ ਬਿੱਲ:

ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਸਜ਼ਾ 5 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵਧਾ ਕੇ 10 ਸਾਲ ਤੱਕ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ, ਜੁਰਮਾਨਾ ਵਧਾ ਕੇ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ 50 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ

ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਏਜੰਸੀਆਂ ’ਤੇ ਵੀ ਸਖ਼ਤ ਕਾਰਵਾਈ

ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਨੇਤਾ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਲਗਾਤਾਰ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ ’ਤੇ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਧਾਂਧਲੀ ਰੋਕਣ ਵਿੱਚ ਨਾਕਾਮ ਰਹਿਣ ਦੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। 2024 ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੈਅ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਪਰ 2026 ਦੇ ਸੋਧ ਬਿੱਲ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਖ਼ਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

2026 ਦੇ ਸੋਧ ਬਿੱਲ ਵਿੱਚ:

ਦੋਸ਼ੀ ਪਾਏ ਜਾਣ ’ਤੇ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾ (ਜਿਵੇਂ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲੀ ਏਜੰਸੀ) ’ਤੇ 5 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਜੁਰਮਾਨਾ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਹੈ। ਏਜੰਸੀ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਖ਼ ?ਲਾਫ਼ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ।

ਪੇਪਰ ਲੀਕ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗਿਰੋਹਾਂ ’ਤੇ ਵੱਡਾ ਜੁਰਮਾਨਾ

2026 ਦੇ ਸੋਧ ਬਿੱਲ ਵਿੱਚ ਸੰਗਠਿਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪੇਪਰ ਲੀਕ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗਿਰੋਹਾਂ ਲਈ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਜੁਰਮਾਨਾ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਹੈ।

2024 ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ:

ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 5 ਸਾਲ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ, ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 1 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਜੁਰਮਾਨਾ

2026 ਸੋਧ ਬਿੱਲ:

ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 7 ਸਾਲ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ

ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 10 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਜੁਰਮਾਨਾ

ਜਾਂਚ ਲਈ ਸਪੈਸ਼ਲ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ (ਐਸਟੀਐਫ)

2026 ਦੇ ਸੋਧ ਬਿੱਲ ਵਿੱਚ ਪੇਪਰ ਲੀਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਸਪੈਸ਼ਲ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ (ਐਸਟੀਐਫ) ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਹੋ ਸਕੇ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜਾਂਚ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਪੂਰੀ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਲਈ ਬਿੱਲ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਲਈ 2 ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਸਮਾਂ-ਸੀਮਾ ਤੈਅ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਬਿੱਲ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਜਲਦੀ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਖ਼ਾਸ ਫਾਸਟ ਟਰੈਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਪੈਰਵੀ ਲਈ ਸਪੈਸ਼ਲ ਪਬਲਿਕ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਟਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇਣ ਦਾ ਵੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਹੈ।

ਤੇਜ਼ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਪੈਰਵੀ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ, ਬਿੱਲ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਇੱਕ ਜਾਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਪੈਸ਼ਲ ਪਬਲਿਕ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਟਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਅਪੀਲ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਬਿੱਲ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਹੈ ਕਿ ਫਾਸਟ ਟਰੈਕ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫ਼ੈਸਲਿਆਂ ਖ਼ ?ਲਾਫ਼ ਦਾਇਰ ਅਪੀਲਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਦੋ ਜੱਜ ਕਰਨਗੇ।

ਇਹ ਵੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੋਣ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ 3 ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਸ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ।

ਇਸ ਲਈ, ਫ਼ੈਸਲਾ ਆਉਣ ਤੋਂ 30 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇਰੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਠੀਕ ਮੰਨਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਵੀ 90 ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੇਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। 26 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਨੇ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਸੁਧਾਰਾਂ ਲਈ ਟੈਕਨੋਲੋਜੀ ਮਾਹਰ ਨੰਦਨ ਨੀਲੇਕਣੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਇੱਕ ਹਾਈ ਪਾਵਰਡ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ’ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਆਧਾਰ ’ਤੇ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਜਲਦ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਜਾਣਗੇ। ਪੀਐਮ ਮੋਦੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ, ÷ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਨਾਲ ਖਿਲਵਾੜ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸੜ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਫਾਸਟ ਟਰੈਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਕੱਲ੍ਹ ਵੀ ਸੰਸਦ ਵਿੱਚ ਸਖ਼ਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਨਾਲ ਨਵਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਵੱਲ ਅੱਗੇ ਵੱਧ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਪਰ ਅਸੀਂ ਭਵਿੱਖ ਬਾਰੇ ਵੀ ਸੋਚਣਾ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਅਤੇ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤਕਨੀਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹੋਵੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਵਿਸ਼ਵ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਤਕਨੀਕੀ ਮਾਹਰ ਨੰਦਨ ਨੀਲੇਕਣੀ ਜੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹਾਈ ਪਾਵਰਡ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਮਾਚਾਰ ਏਜੰਸੀਆਂ ਏਐਨਆਈ ਅਤੇ ਆਈਏਐਨਐਸ ਮੁਤਾਬਕ, ÷ਹਾਈ ਪਾਵਰਡ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ ਵਿੱਚ ਤਕਨੀਕੀ ਮਾਹਰ ਨੰਦਨ ਨੀਲੇਕਣੀ, ਇਸਰੋ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਐਸ. ਸੋਮਨਾਥ, ਆਈਬੀ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਤਪਨ ਡੇਕਾ, ਆਈਆਈਟੀ ਚੇਨਈ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਵੀ. ਕਾਮਕੋਟੀ, ਸਾਬਕਾ ਸਿੱਖਿਆ ਸਕੱਤਰ ਅਨੀਤਾ ਕਰਵਾਲ ਅਤੇ ਲੌਜਿਸਟਿਕਸ ਮਾਹਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਲਾਲ ਮੀਣਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

Preetnama

Khara Sach

ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ

ਖ਼ਰਾ ਸੱਚ

On our English language New Website
WWW.PREETNEWS.COM

Chief Editor
Pritpal Kaur
+1 201-312-4180

Vol 4, Issue 364

Website: www.preetnama.com Email preetnamausa@gmail.com

31 JULY TO 06 AUGUST, 2026

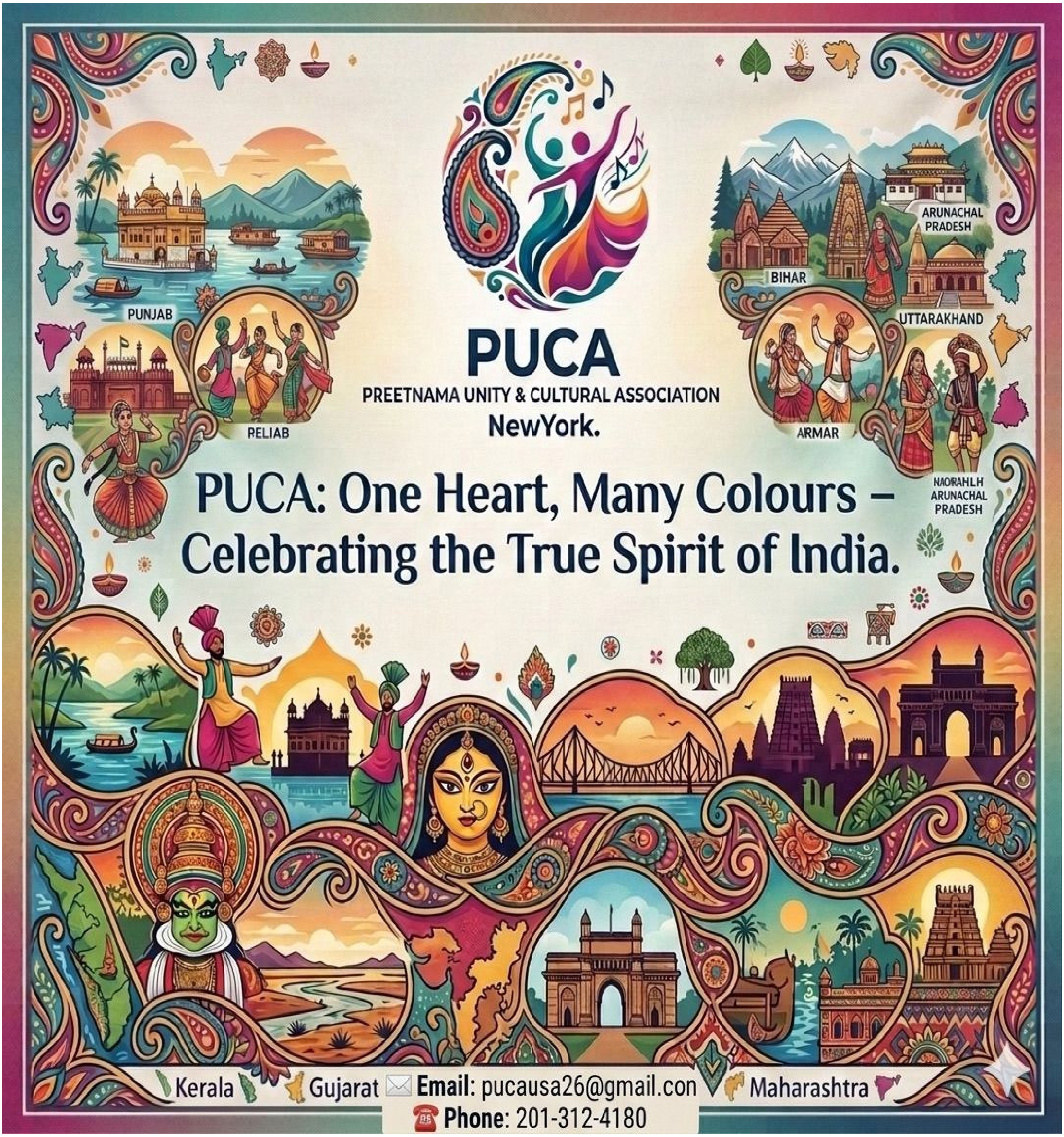

Preetnama

ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ

ਖ਼ਰਾ ਸੱਚ

Khara Sach

On our English language New Website
WWW.PREETNEWS.COM

Chief Editor
Pritpal Kaur
+1 201-312-4180

Vol 4, Issue 364

Website: www.preetnama.com Email preetnamausa@gmail.com

31 JULY TO 06 AUGUST, 2026

ਨਿਊਯਾਰਕ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਬਾਦਲ) ਦੀ ਅਹਿਮ ਮੀਟਿੰਗ, 2027 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਹੋਇਆ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ

- ☛ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਸਦੇ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਅਤੇ ਵਰਕਰਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ
- ☛ 2027 ਦੀਆਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਰਣਨੀਤੀ 'ਤੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਚਰਚਾ
- ☛ ਸੰਗਠਨ ਨੂੰ ਬੂਥ ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਦਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਫੈਸਲਾ
- ☛ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਨਾਲ ਜੋੜਨ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ
- ☛ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ, ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਅਤੇ ਵਪਾਰੀਆਂ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਤਰਜੀਹ
- ☛ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਸਿੱਧਾ ਸੰਪਰਕ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੁਹਿੰਮ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ

ਤਸਵੀਰਾਂ ਅਤੇ ਵੇਰਵਾ : ਬੀ. ਜੇ. ਸਟੂਡੀਓ
ਸੰਪਰਕ : 646-403-7334

ਨਿਊਯਾਰਕ : ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਬਾਦਲ) ਵੱਲੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਨਿਊਯਾਰਕ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਹਿਮ ਮੀਟਿੰਗ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂਆਂ, ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੂਬਾਈ ਇਕਾਈਆਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕੀਤੀ। ਮੀਟਿੰਗ ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸਥਿਤੀ, ਸੰਗਠਨ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ 2027 ਦੀਆਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਰਣਨੀਤੀ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਲੋਕ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਪਾਰਟੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਪਿੰਡ ਪੱਧਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਸਦੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਤੱਕ ਸੰਗਠਨ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਵਰਕਰਾਂ ਦੀ ਸਰਗਰਮੀ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਸਿੱਧਾ ਸੰਪਰਕ ਹੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਤਾਕਤ ਹੈ। ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ, ਨੌਜਵਾਨਾਂ, ਵਪਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਵੀ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਅੱਜ ਕਈ ਗੰਭੀਰ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ, ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਫੈਲਾਅ, ਉਦਯੋਗਾਂ ਦੀ ਮੰਦਹਾਲੀ ਅਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਸੰਕਟ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਇੱਕ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਰੋਡਮੈਪ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਸਾਂਝੇ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਹਰ ਸੰਭਵ ਯੋਗਦਾਨ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੰਗਠਨ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਇਕਾਈਆਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਹੋਰ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ। ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 2027 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਹਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕੇ ਵਿੱਚ ਵਰਕਰਾਂ ਨਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੁਹਿੰਮ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਘਰ-ਘਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਂਤੀ, ਭਾਈਚਾਰਕ ਸਾਂਝ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕਤਾ ਦੱਸਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਮੁੜ ਜਿੱਤਣ ਲਈ ਪਾਰਟੀ ਹਰ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਰਕਰਾਂ ਨੂੰ ਸੰਗਠਨਾਤਮਕ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਉਠਾਉਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ। ਮੀਟਿੰਗ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਹਾਜ਼ਰ ਆਗੂਆਂ ਅਤੇ ਵਰਕਰਾਂ ਨੇ ਇੱਕਜੁੱਟ ਹੋ ਕੇ 2027 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਨਦੇਹੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਕਿ ਸੰਗਠਨ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤੀ, ਵਰਕਰਾਂ ਦੀ ਏਕਤਾ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਸਿੱਧੇ ਸੰਪਰਕ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪਾਰਟੀ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਮਜ਼ਬੂਤ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਵਜੋਂ ਉਭਰੇਗੀ।

Preetnama

ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ
ਖ਼ਰਾ ਸੱਚ

Khara Sach

On our English language New Website
WWW.PREETNEWS.COM

Chief Editor
Pritpal Kaur
+1 201-312-4180

Vol 4, Issue 364 | Website: www.preetnama.com Email preetnamausa@gmail.com | 31 JULY TO 06 AUGUST, 2026

APS Women's Council Successfully Hosts Beach Cleanup Drive and Community Picnic at Wantagh Park

Wantagh : The APS Women's Council of the American Punjabi Society (APS) successfully hosted its Beach Cleanup Drive followed by a Community Picnic on Sunday, July 26, 2026, at Wantagh Park, Long Island. The event brought together families, volunteers, community leaders, and residents for a meaningful day dedicated to environmental responsibility, community service, and cultural celebration. The day began with a Beach Cleanup Drive, where volunteers enthusiastically cleaned the shoreline and surrounding areas, demonstrating their commitment to protecting the environment and keeping public spaces clean. Participants of all ages, including children and youth, worked together with great energy, reflecting the community's shared responsibility toward a greener future.

Following the cleanup, attendees enjoyed a vibrant Community Picnic featuring delicious food, music, games, sports activities, and entertainment for both children and adults. The gathering provided an opportunity for families and friends to connect while celebrating Punjabi culture and the spirit of togetherness. The event was organized under the leadership of Navneet K. Sondhi, Chair of the APS Women's Council, whose vision and dedication made the program a tremendous success. The

Preetnama
ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ
ਖ਼ਰਾ ਸੱਚ
Khara Sach
On our English language New Website
WWW.PREETNEWS.COM
Chief Editor
Pritpal Kaur
+1 201-312-4180
Vol 4, Issue 364
Website: www.preetnama.com Email preetnamausa@gmail.com
31 JULY TO 06 AUGUST, 2026

APS Women's Council Successfully Hosts Beach Cleanup Drive and Community Picnic at Wantagh Park

Women's Council sincerely thanked all volunteers, sponsors, and community members whose participation and support contributed to the day's success. Special appreciation was extended to the APS Executive Committee, including President Gary S. Sikka, Senior Vice President Mohinder S. Taneja, General Secretary Virender P. S. Sikka, Vice Presidents Paul S. Bindra, Ravinder P. S. Narang, Ajayvir S. Sondhi, and Jaspal S. Arora, Media Director Pradeep Tandon, and the entire organizing team for their leadership and continued support.

Speaking after the event, Navneet K. Sondhi said: "Our goal was to combine community service with community celebration. It was inspiring to see families, children, and volunteers come together to help protect our environment and then enjoy a wonderful day of friendship, culture, and fellowship. We sincerely thank everyone who participated and made this event such a memorable success." The American Punjabi Society remains committed to organizing programs that promote environmental awareness, volunteerism, cultural heritage, and community engagement. The overwhelming response to this year's Beach Cleanup and Picnic reflects the community's dedication to making a positive difference while strengthening bonds among families and friends.

Preetnama

ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ

ਖ਼ਰਾ ਸੱਚ

Khara Sach

On our English language New Website
WWW.PREETNEWS.COM

Chief Editor
Pritpal Kaur
+1 201-312-4180

Vol 4, Issue 364 | Website: www.preetnama.com Email preetnamausa@gmail.com | 31 JULY TO 06 AUGUST, 2026

Event Master Team ਅਤੇ Humanity First ਵੱਲੋਂ Long Island Marriott ਵਿਖੇ ਪੰਜਵਾਂ 'ਤੀਆਂ ਦਾ ਮੇਲਾ' ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੰਪੰਨ

ਲੋਕ ਰੰਗ ਨੂਰ ਜੋਰਾ ਟੀਮ ਦੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਗਿੱਧੇ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਨੇ ਲਗਾਈਆਂ ਰੌਣਕਾਂ ਅਤੇ ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਨੇ ਵੀ ਪਾਈਆਂ ਧਮਾਲਾਂ

ਲਾਂਗ ਆਈਲੈਂਡ, ਨਿਊਯਾਰਕ — Event Master Team ਅਤੇ Humanity First Organizations ਵੱਲੋਂ Long Island Marriott ਵਿਖੇ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਪੰਜਵਾਂ "ਤੀਆਂ ਦਾ ਮੇਲਾ" ਬੇਹੱਦ ਸ਼ਾਨਦਾਰ, ਰੰਗਾਰੰਗ ਅਤੇ ਯਾਦਗਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੰਪੰਨ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਨੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਸਦੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਮੀਰ ਵਿਰਸੇ, ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਮਹਿਕ ਨਾਲ ਮੁੜ ਜੋੜਨ ਦਾ ਸ਼ਲਾਘਾਯੋਗ ਉਪਰਾਲਾ ਕੀਤਾ।

ਭਾਵੇਂ ਅੱਜ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਆਧੁਨਿਕਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਾਰਨ ਸਾਡੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਵਿਰਸੇ ਤੋਂ ਕੁਝ ਦੂਰ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਵਸਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਆਪਣੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਰਵਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਜਿਊਂਦਾ ਰੱਖਣ ਲਈ ਲਗਾਤਾਰ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹਨ। ਇਸ ਦੀ ਤਾਜ਼ਾ ਮਿਸਾਲ 19 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ Long Island Marriott ਵਿੱਚ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਇਹ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਤੀਆਂ ਦਾ ਮੇਲਾ ਹੈ। ਮੇਲੇ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਇਹ ਰਹੀ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਨਿਊਯਾਰਕ ਵਸਦੀਆਂ ਪੰਜਾਬਣਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਮਿਊਨਿਟੀਆਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਵੀ ਰਵਾਇਤੀ ਪੰਜਾਬੀ ਪਹਿਰਾਵਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਜ-ਧਜ ਕੇ ਪਹੁੰਚੀਆਂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਰੰਗਾਂ ਦਾ ਭਰਪੂਰ ਆਨੰਦ ਮਾਣਿਆ।

ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਖਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਲੋਕਰੰਗ ਨੂਰ ਜੋਰਾ ਟੀਮ ਰਹੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੋਸ਼ੀਲੇ ਅਤੇ ਮਨਮੋਹਕ ਗਿੱਧੇ ਨਾਲ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਮੰਤਰਮੁਗਧ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਟੀਮ ਦੀ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਨੇ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਹਰ ਇੱਕ ਨੂੰ ਝੂਮਣ ਲਈ

ਤਸਵੀਰਾਂ ਅਤੇ ਵੇਰਵਾ : ਬੀ. ਜੇ. ਸਟੂਡੀਓ
ਸੰਪਰਕ : 646-403-7334

- ਰਵਾਇਤੀ ਪੰਜਾਬੀ ਪਹਿਰਾਵਿਆਂ ਨਾਲ ਸਜੀਆਂ ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਨੇ ਖਿੱਚਿਆ ਸਭ ਦਾ ਧਿਆਨ
- ਲੋਕ ਰੰਗ ਨੂਰ ਜੋਰਾ ਟੀਮ ਦੇ ਗਿੱਧੇ ਨੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਝੂਮਣ ਲਈ ਕੀਤਾ ਮਜਬੂਰ
- ਅੰਜੂ ਸ਼ਰਮਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਕੌਰ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਭਰੀ ਐਂਕਰਿੰਗ ਨੇ ਜਿੱਤਿਆ ਦਿਲ

ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਟੇਜ ਦੀ ਕਮਾਨ ਅੰਜੂ ਸ਼ਰਮਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਕੌਰ ਨੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁਚੱਜੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੰਭਾਲੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਦਿਲਕਸ਼ ਸ਼ਾਇਰੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਕੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਦਿਲ ਜਿੱਤ ਲਿਆ। ਮੇਲੇ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬੀ ਪਹਿਰਾਵੇ , ਮਿਸ ਪੰਜਾਬਣ ਅਤੇ ਮਿਸ ਛੋਟੀ ਪੰਜਾਬਣ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵੀ ਕਰਵਾਏ ਗਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਭਾਗੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਰਸੇ ਪ੍ਰਤੀ ਪਿਆਰ ਦਾ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ "ਟੌਰ ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਦੀ" ਅਤੇ "ਰੰਗਲਾ ਪੰਜਾਬ " ਟੀਮਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਰੰਗਾਰੰਗ

Preetnama

ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ

ਖ਼ਰਾ ਸੱਚ

Khara Sach

On our English language New Website
WWW.PREETNEWS.COM

Chief Editor
Pritpal Kaur
+1 201-312-4180

Vol 4, Issue 364 | Website: www.preetnama.com Email preetnamausa@gmail.com | 31 JULY TO 06 AUGUST, 2026

Event Master Team ਅਤੇ Humanity First ਵੱਲੋਂ Long Island Marriott ਵਿਖੇ ਪੰਜਵਾਂ ‘ਤੀਆਂ ਦਾ ਮੇਲਾ’ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੰਪੰਨ

ਗਿੱਧੇ ਰਾਹੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ-ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਖ਼ੂਬਸੂਰਤ ਤਸਵੀਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ। ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ 20 ਤੋਂ ਵੱਧ ਵੈਂਡਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਟਾਲ ਲਗਾਏ, ਜਿੱਥੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੇ ਖਰੀਦਦਾਰੀ ਦਾ ਭਰਪੂਰ ਆਨੰਦ ਮਾਣਿਆ। ਪੰਜਾਬੀ ਢਾਬੇ ਦੇ ਰਵਾਇਤੀ ਪਕਵਾਨਾਂ—ਕੜੀ-ਚਾਵਲ, ਸਰੋਂ ਦਾ ਸਾਗ ਅਤੇ ਮੱਕੀ ਦੀ ਰੋਟੀ, ਸਮੋਸੇ, ਗੋਲਗੱਪੇ ਅਤੇ ਮਾਲ ਪੂੜਿਆਂ—ਨੇ ਵੀ ਮੇਲੇ ਦੀ ਰੌਣਕ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ। ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਰੈਫਲ ਡਰਾਅ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਖ਼ੁਸ਼ਕਿਸਮਤ ਜੇਤੂਆਂ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਕ ਇਨਾਮ ਦਿੱਤੇ ਗਏ।

ਇਸ ਸਫਲ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਉਂਕਾਰ ਸਿੰਘ, ਰਾਜੀਵ ਮੈਨੀ ਅਤੇ Event Master Team ਤੇ Humanity First ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਟੀਮ ਵਧਾਈ ਦੀ ਪਾਤਰ ਹੈ। ਖ਼ਾਸ ਤੌਰ ’ਤੇ ਉਂਕਾਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਵਿਦੇਸ਼ ਦੀ ਧਰਤੀ ’ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ, ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਵਿਰਸੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਯਤਨਾਂ ਦੀ ਹਰ ਪਾਸੇ ਸਰਾਹਨਾ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਹ ਉਪਰਾਲੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਰਸੇ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਵਰੇਜ ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ ਮੀਡੀਆ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਤੱਕ ਇਸ ਯਾਦਗਾਰ ਤੀਆਂ ਦੇ ਮੇਲੇ ਦੀਆਂ ਸੁਹਣੀਆਂ ਝਲਕੀਆਂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਮਹਿਕ ਪਹੁੰਚਾਈ ਜਾਵੇਗੀ।

- ‘ਮਿਸ ਪੰਜਾਬਣ’ ਅਤੇ ‘ਮਿਸ ਛੋਟੀ ਪੰਜਾਬਣ’ ਮੁਕਾਬਲੇ ਬਣੇ ਖ਼ਾਸ ਆਕਰਸ਼ਣ
- ‘ਟੌਰ ਮੁਟਿਆਰਾਂ ਦੀ’ ਅਤੇ ‘ਰੰਗਲਾ ਪੰਜਾਬ’ ਟੀਮਾਂ ਨੇ ਵਿਖਾਏ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ-ਨਾਚ ਦੇ ਰੰਗ
- 20 ਤੋਂ ਵੱਧ ਵੈਂਡਰਾਂ ਦੇ ਸਟਾਲਾਂ ’ਤੇ ਖਰੀਦਦਾਰੀ ਲਈ ਉਮੜੀ ਭੀੜ

ਤਸਵੀਰਾਂ ਅਤੇ ਵੇਰਵਾ : ਬੀ. ਜੇ. ਸਟੂਡੀਓ
ਸੰਪਰਕ : 646-403-7334

Preetnama
ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ
ਖ਼ਰਾ ਸੱਚ
Khara Sach
On our English language New Website
WWW.PREETNEWS.COM
Chief Editor
Pritpal Kaur
+1 201-312-4180
Vol 4, Issue 364
Website: www.preetnama.com Email preetnamausa@gmail.com
31 JULY TO 06 AUGUST, 2026

Event Master Team ਅਤੇ Humanity First ਵੱਲੋਂ Long Island Marriott ਵਿਖੇ ਪੰਜਵਾਂ 'ਤੀਆਂ ਦਾ ਮੇਲਾ' ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੰਪੰਨ

- ਕੜੀ-ਚਾਵਲ, ਸਰੋਂ ਦਾ ਸਾਗ ਅਤੇ ਮਾਲ ਪੂੜਿਆਂ ਨੇ ਤਾਜ਼ਾ ਕਰਵਾਇਆ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸੁਆਦ
- ਰੈਫਲ ਡਰਾਅ ਵਿੱਚ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤ ਜੇਤੂਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਆਕਰਸ਼ਕ ਇਨਾਮ
- ਉੱਕਾਰ ਸਿੰਘ, ਰਾਜੀਵ ਮੈਨੀ ਅਤੇ ਸਮੁੱਚੀ ਟੀਮ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਭਰਪੂਰ ਸਰਾਹਨਾ

ਤਸਵੀਰਾਂ ਅਤੇ ਵੇਰਵਾ : ਬੀ. ਜੇ. ਸਟੂਡੀਓ
ਸੰਪਰਕ : 646-403-7334

Preetnama

ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ

ਖ਼ਰਾ ਸੱਚ

Khara Sach

On our English language New Website
WWW.PREETNEWS.COM

Chief Editor
Pritpal Kaur
+1 201-312-4180

Vol 4, Issue 364 | Website: www.preetnama.com Email preetnamausa@gmail.com | 31 JULY TO 06 AUGUST, 2026

Event Master Team ਅਤੇ Humanity First ਵੱਲੋਂ Long Island Marriott ਵਿਖੇ ਪੰਜਵਾਂ 'ਤੀਆਂ ਦਾ ਮੇਲਾ' ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੰਪੰਨ

- ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ ਮੀਡੀਆ ਵੱਲੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਵਰੇਜ ਰਾਹੀਂ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚੇਗਾ ਤੀਆਂ ਦੇ ਮੇਲੇ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ
- ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਵੀ ਜਿਉਂਦਾ ਹੈ ਪੰਜਾਬ—ਤੀਆਂ ਦੇ ਮੇਲੇ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸੰਦੇਸ਼
- ਸੱਭਿਆਚਾਰ, ਸੰਗੀਤ ਅਤੇ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦਾ ਬਣਿਆ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਮਿਲਾਪ

ਤਸਵੀਰਾਂ ਅਤੇ ਵੇਰਵਾ : ਬੀ. ਜੇ. ਸਟੂਡੀਓ
ਸੰਪਰਕ : 646-403-7334

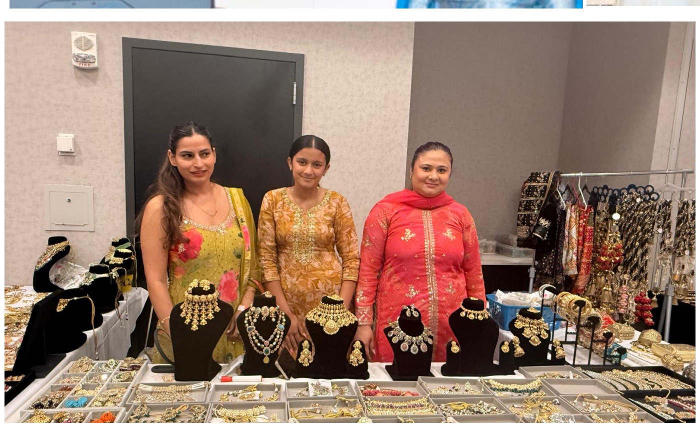

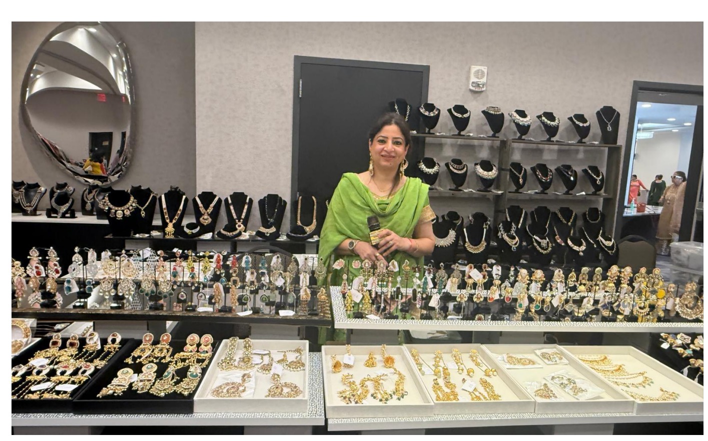

Preetnama

Khara Sach

ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ

ਖ਼ਰਾ ਸੱਚ

On our English language New Website
WWW.PREETNEWS.COM

Chief Editor
Pritpal Kaur
+1 201-312-4180

Vol 4, Issue 364 | Website: www.preetnama.com Email preetnamausa@gmail.com | 31 JULY TO 06 AUGUST, 2026

Fateh Entertainment's "Chal Mele Nu Challiye" Live Singing Mela Concludes with Great Success

New York : Fateh Entertainment successfully organized the "Chal Mele Nu Challiye" Live Singing and Cultural Mela on Sunday, July 26, 2026, at HBQVB, 236-02 Hillside Avenue, New York. The event concluded on a high note, drawing a large number of members from the Punjabi community across New York and surrounding areas, making it a memorable celebration of Punjabi culture and entertainment. One of the major highlights of the event was the presence of the star cast of the Punjabi film "Chal Mele Nu Challiye." Renowned artists Kulwinder Billa, Harjit Harman, Param Pabla, Yasir Hussain, and Harman Preet attended the mela, delighting fans with their presence. They interacted with attendees, posed for photographs, and shared their experiences with the audience.

The mela featured live singing performances, energetic Bhangra and Giddha, traditional Punjabi cultural presentations, authentic Punjabi food stalls, shopping vendors, and exciting raffle prize draws, creating a vibrant and festive atmosphere for people of all ages. Families and visitors thoroughly enjoyed the day-long celebration and embraced the rich heritage of Punjab. The organizers from Fateh Entertainment expressed their heartfelt gratitude to all the artists, sponsors, volunteers, vendors, media partners, and members of the community whose support contributed to the event's outstanding success. They reaffirmed their commitment to organizing more high-quality cultural events that promote Punjabi heritage and bring communities together. The event not only provided exceptional entertainment but also strengthened cultural ties among the Punjabi diaspora, giving attendees an opportunity to reconnect with their roots. Guests highly appreciated the excellent organization, lively performances, and warm hospitality, describing "Chal Mele Nu Challiye" as one of the most successful Punjabi cultural events held in New York this year.

ਤਸਵੀਰਾਂ ਅਤੇ ਵੇਰਵਾ : ਬੀ. ਜੇ. ਸਟੂਡੀਓ
ਸੰਪਰਕ : 646-403-7334

Preetnama

ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ

ਖ਼ਰਾ ਸੱਚ

Khara Sach

On our English language New Website
WWW.PREETNEWS.COM

Chief Editor
Pritpal Kaur
+1 201-312-4180

Vol 4, Issue 364

Website: www.preetnama.com Email preetnamausa@gmail.com

31 JULY TO 06 AUGUST, 2026

Fateh Entertainment's "Chal Mele Nu Challiye" Live Singing Mela Concludes with Great Success

ਤਸਵੀਰਾਂ ਅਤੇ ਵੇਰਵਾ : ਬੀ. ਜੇ. ਸਟੂਡੀਓ
ਸੰਪਰਕ : 646-403-7334

Preetnama

Khara Sach

ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ
ਖ਼ਰਾ ਸੱਚ

On our English language New Website
WWW.PREETNEWS.COM

Chief Editor
Pritpal Kaur
+1 201-312-4180

Vol 4, Issue 364 | Website: www.preetnama.com Email preetnamausa@gmail.com | 31 JULY TO 06 AUGUST, 2026

Fateh Entertainment's "Chal Mele Nu Challiye" Live Singing Mela Concludes with Great Success

ਤਸਵੀਰਾਂ ਅਤੇ ਵੇਰਵਾ : ਬੀ. ਜੇ. ਸਟੂਡੀਓ
ਸੰਪਰਕ : 646-403-7334

Preetnama

ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ
ਖ਼ਰਾ ਸੱਚ

Khara Sach

On our English language New Website
WWW.PREETNEWS.COM

Chief Editor
Pritpal Kaur
+1 201-312-4180

Vol 4, Issue 364

Website: www.preetnama.com Email preetnamausa@gmail.com

31 JULY TO 06 AUGUST, 2026

Fateh Entertainment's Meet & Greet with the Star Cast of Chal Mele Nu Chaliye Concludes with Great Success

New York: Fateh Entertainment organized a special Meet & Greet event featuring the star cast of the Punjabi film Chal Mele Nu Chaliye, which turned out to be a grand success and a memorable occasion. The event featured renowned artists Harjit Harman, Kulwinder Billa, Sandeep Brar, Param Pabla, and Harmanpreet, who met their fans in person and interacted with them warmly.

During the event, fans had the opportunity to meet their favorite artists, take photographs, and hear interesting stories and experiences related to the film. The artists expressed their heartfelt gratitude for the immense love and respect shown by the audience, stating that the support they receive from the Punjabi community abroad continues to inspire them.

On this occasion, Fateh Entertainment also honored all of its sponsors and supporters who played a vital role in making the event a success. The organizers acknowledged that such high-quality events would not be possible without the trust and generous support of their sponsors. During the recognition ceremony, the sponsors praised Fateh Entertainment for its outstanding efforts and expressed their commitment to supporting future events as well.

The Meet & Greet was attended by a large number of members of the Punjabi community, social leaders, business personalities, and media representatives from New York and surrounding areas. The venue was filled with excitement, joy, and the vibrant spirit of Punjabi culture.

The event concluded with Fateh Entertainment extending heartfelt thanks to the star cast, sponsors, supporters, media representatives, and everyone who attended. The organizers stated that such events help strengthen the bond between Punjabi cinema and its audiences, making this Meet & Greet a truly memorable experience for everyone present.

ਤਸਵੀਰਾਂ ਅਤੇ ਵੇਰਵਾ : ਬੀ. ਜੇ. ਸਟੂਡੀਓ
ਸੰਪਰਕ : 646-403-7334

Preetnama

ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ
ਖ਼ਰਾ ਸੱਚ

Khara Sach

On our English language New Website
WWW.PREETNEWS.COM

Chief Editor
Pritpal Kaur
+1 201-312-4180

Vol 4, Issue 364 | Website: www.preetnama.com Email preetnamausa@gmail.com | 31 JULY TO 06 AUGUST, 2026

Fateh Entertainment's Meet & Greet with the Star Cast of Chal Mele Nu Chaliye Concludes with Great Success

ਤਸਵੀਰਾਂ ਅਤੇ ਵੇਰਵਾ : ਬੀ. ਜੇ. ਸਟੂਡੀਓ
ਸੰਪਰਕ : 646-403-7334

Preetnama

ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ

ਖ਼ਰਾ ਸੱਚ

Khara Sach

On our English language New Website
WWW.PREETNEWS.COM

Chief Editor
Pritpal Kaur
+1 201-312-4180

Vol 4, Issue 364

Website: www.preetnama.com Email preetnamausa@gmail.com

31 JULY TO 06 AUGUST, 2026

Preetnama

ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ
ਖ਼ਰਾ ਸੱਚ

Khara Sach

On our English language New Website
WWW.PREETNEWS.COM

Chief Editor
Pritpal Kaur
+1 201-312-4180

Vol 4, Issue 364 | Website: www.preetnama.com Email preetnamausa@gmail.com | 31 JULY TO 06 AUGUST, 2026

ਹਫ਼ਤਾਵਾਰੀ ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ
Weekly Preetnama
www.preetnama.com
+1 (201) 312-4180

PRITPAL KAUR
Editor-In-Chief
+1 201-312-4180
+1 917-328-8436

ADVISORY BOARD

Joga Singh
Jaswinder Singh New Jersey
Mindi Manak
NewYork
Jagjit Singh Dasuya
Gurmeet Singh Dhalwan
Chicago
G. S Singh Punjab
Sujan Nag, USA
Dr. Jagdeep Dhimaan, India
Sarabjit Kaur Punjab
Sukhmandar Brar
(Bhagata Bhaika) Vancouver,

Sunil Kumar Gund
(Journalist) India
Raj Rani
Video editor
Jagmeet Kaur
97817-41631

ਪ੍ਰੀਤਨਾਮ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ, ਸਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਪੰਜਾਂ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਦੀ ਸਲਾਮਤੀ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਹੈ। ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ ਵਿਚ ਛਪੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਾਦਕ ਜਾਂ ਅਖਬਾਰ ਦਾ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਲੇਖਕ ਆਪਣੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਈਮੇਲ ਰਾਹੀਂ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਈਮੇਲ ਵਾਲੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ ਨੂੰ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਂਟ ਛਾਂਟ ਕਰਨ ਦਾ ਜਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਨਾ ਛਾਪਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਵਿਚ ਛਪੀ ਸਮਗਰੀ ਲਈ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਦਾਤਾ ਖੁਦ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਕੀਮਤ, ਵਰੰਟੀ, ਕੁਆਲਿਟੀ, ਸੁਝਾਵਾਂ ਲਈ ਸਿਰਫ ਇਸਤਿਹਾਰ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਕੰਪਨੀ ਹੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋਵੇਗੀ।

The Preetnama is not responsible or legally lible for any news, article, advertisement or typing mistakes in the news or articles

ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਹਫਤਿਆਂ ਤੋਂ ਪਾਠਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਲੇਖ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਲਗਾਤਾਰ ਫੋਨ ਆ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਲਈ ਲਈ ਖਿਮਾ ਦੇ ਜਾਚਕ ਹਾਂ। ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ ਵੱਲੋਂ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਵਿਚ ਇੱਕ ਹੀ ਲੇਖ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਢੁੱਕਵੀਂ ਜਗ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

Preetnamausa@gmail.com
www.preetnama.com

ਦਿਲਦਾਰ ਦਿਸਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਤੰਗਦਿਲ ਕਿਉਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ?

ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਦਾ ਯੁੱਗ ਹੈ। ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੋਸ਼ਲ ਨੈੱਟਵਰਕਿੰਗ ਰਾਹੀਂ ਜੁੜਨ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੀ। ਆਮ ਜਿਹਾ ਇਨਸਾਨ ਵੀ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਫੜੇ ਫ਼ੋਨ ਰਾਹੀਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੱਖਾਂ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਪਹਿਚਾਣ ਬਣਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੋਸ਼ਲ ਰਿਸ਼ਤੇ ਜੋੜ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਦੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਲ ? ਦੁਆਲ ? ਵਿੱਚੋਂ ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਜਿਵੇਂ ਘਰ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ, ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਰਿਸ਼ਤੇ ਹੀ ਬਣਾਉਂਦੇ ਸੀ। ਇਹ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦਿਲਦਾਰੀਆਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਰਿਸ਼ਤੇ ਮਿਲ ? ਵਰਤ ਕੇ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਰਿਸ਼ਤੇ ਚਾਹੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਸੱਚੇ ਅਤੇ ਉਮਰਾਂ ਤੱਕ ਨਿਭਣ ਵਾਲ ? ਰਿਸ਼ਤੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਇਹਨਾਂ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਮੁਹੱਬਤ ਦਾ ਭਾਵ ਠਾਠਾਂ ਮਾਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਵਿਵਹਾਰਿਕ ਦਿਲਦਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ? ਜੁੜੇ ਇਹਨਾਂ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇਣ ਦੀ ਤਾਂ ਕਦੇ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਸਗੋਂ ਇਹ ਰਿਸ਼ਤੇ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਉੱਤੇ ਜਾਨ ਵਾਰਨ ਵਾਲੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ ਬਹੁਤ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਜ਼ੁਬਾਨ ਦੇ ਪੱਕੇ ਲੋਕ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਜੋ ਵਾਅਦਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ਉਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮੁਸੀਬਤ ਵਿੱਚ ਪਾ ਕੇ ਤੋੜ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਇਹਨਾਂ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦਾ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਆਪਣੇ ਆਲ ? ਦੁਆਲ ? ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਮ ਤੇ ਹਯਾ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਹੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨਿਭਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹਦਿਲੀ ਨਾਲ ਜਿਊਂਦੇ ਸਨ। ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਰਾਹੀਂ ਬਿਨਾਂ ਜਾਣ ਪਛਾਣ ਦੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ? ਬਣੇ ਹੋਏ ਰਿਸ਼ਤੇ ਐਨੇ ਕੁ ਕੱਚੇ ਹਨ ਕਿ ਕਈ ਲੋਕ ਤਾਂ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਚੁਣ ਚੁਣ ਕੇ ਕੁਝ ਕੁ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ? ਰਿਸ਼ਤੇ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਸਵੇਰੇ ਰਿਸ਼ਤਾ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲ ?ਾ ਬਹੁਤ ਦਿਲਦਾਰ ਬੰਦਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕੁਝ ਘੰਟਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਬਾਤ ਤੇ ਵਿਵਹਾਰ ਤੋਂ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਦਿਲਦਾਰੀ ਤੰਗ ਦਿਲੀ ਵਿੱਚ ਬਦਲੀ ਹੋਈ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਉਮਰ ਕੁਝ ਘੰਟੇ ਜਾਂ ਕੁਝ ਦਿਨ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਤੇ ਚੋਰੀ ਛਿਪੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਬਣਾਉਣ ਤੇ ਫਿਰ ਕੁਝ ਘੰਟਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਤੋੜਨ ਲੱਗੇ ਬਿਨਾਂ ਕਾਰਨ ਦੱਸੇ ਹੀ ਦਫ਼ਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਅੰਦਰੋਂ ਸਮਾਜ ਦੀ ਲੱਜ ਤੇ ਹਯਾ ਦਾ ਡਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ,ਧੋਖਾ ਫ਼ਰੇਬ ਤੇ ਸਵਾਰਥ ਭਾਰੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਲੋਕ ਨੈਤਿਕ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਤੋਂ ਵਿਹੂਣੇ ਲੋਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਉਦਾਰਤਾ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਮਰ ਚੁੱਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਲੋਕ ਮੈਸੇਜ ਬਾਕਸਾਂ ਅੰਦਰ ਬੰਦ ਬਾਤਚੀਤ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੀ ਤੰਗਦਿਲੀ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਤੋਂ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਬੜੇ ਦਿਲਦਾਰ ਬਣ ਕੇ ਘੁੰਮਦੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਉਸਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ,ਪਹਿਰਾਵੇ, ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਜਾਂ ਮਿੱਠੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਪਰਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਕਈ ਵਾਰ ਜੋ ਲੋਕ ਬਾਹਰੋਂ ਬਹੁਤ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਦਿਲ ਵਾਲੇ, ਹੱਸਮੁੱਖ ਅਤੇ ਹਰ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਆਉਂਦੇ ਦਿਸਦੇ ਹਨ, ਉਹੀ ਕਿਸੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਤੰਗਦਿਲ, ਈਰਖਾਲੂ ਜਾਂ ਸਵਾਰਥੀ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ। ਅਕਸਰ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਤੇ ਦਿਲਦਾਰੀ ਨਾਲ ? ਦਿਖਾਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਅਸਲੀਅਤ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੌੜੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਦੇ ਮਾਲਕ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਅੱਜ ਦੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਅਕਸਰ ਹੀ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਵਾਲ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਖ਼ਰ ਅਜਿਹਾ ਕਿਉਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ? ਦਿਲਦਾਰੀ ਸਿਰਫ਼ ਮੁਸਕਰਾਉਣ ਜਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਗੋਂ ਅਸਲੀ ਦਿਲਦਾਰੀ ਤਾਂ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਖੁਸ਼ ਹੋਣਾ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਕਾਮਯਾਬੀ 'ਤੇ ਦਿਲੋਂ ਵਧਾਈ ਦੇਣਾ, ਗਲਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਫ਼ ਕਰਨਾ, ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਆਉਣਾ ਅਤੇ ਲੋੜ ਪੈਣ 'ਤੇ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਮਦਦ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਪਰ ਕਈ ਲੋਕ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਚੰਗੀ ਪਹਿਚਾਣ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਦਿਲਦਾਰ ਹੋਣ ਦਾ ਸਿਰਫ਼ ਦਿਖਾਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਵੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਅਸਲੀ ਸੋਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣੀ ਤੰਗਦਿਲੀ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ? ਖੇਡ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਵਾਰ ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਅੰਦਰਲੀ ਅਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੋ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਘਟੀਆ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਫਿਰ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਖ਼ੁਦ ਨਾਲ ?ੋਂ ਘਟੀਆ ਸਮਝਦਾ ਹੈ,ਉਹ ਬਾਹਰੋਂ ਤਾਂ ਵੱਡੇ ਦਿਲ ਵਾਲਾ ਦਿਸਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਤਰੱਕੀ ਕਰਦਾ ਵੇਖਦਾ ਹੈ, ਉਸਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਈਰਖਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਈਰਖਾ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਤੰਗਦਿਲੀ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੇ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਦੇ ਯੁੱਗ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਰੁਝਾਨ ਨੂੰ ਵਧਾਇਆ ਹੈ। ਲੋਕ ਆਪਣੀ ਕੰਮਕਾਜ ,ਉਦਾਰਤਾ, ਦਾਨ-ਪੁੰਨ ਜਾਂ ਮਦਦ ਦੇ ਪਲਾਂ ਨੂੰ ਤਸਵੀਰਾਂ ਅਤੇ ਵੀਡੀਓਜ਼ ਰਾਹੀਂ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦਿਖਾਵੇ ਲਈ ਹੀ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਕਈ ਵਾਰ ਬਾਹਰੀ ਚਮਕ-ਦਮਕ ਅਸਲ ਸੁਭਾਅ ਨੂੰ ਓਹਲੇ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਾ ਮਿਲਣਾ ਹੋਵੇ। ਤੰਗਦਿਲੀ ਦੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਵਜ ?ਹਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਵਾਰਥ ਵੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਨਸਾਨ ਹਰ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਫਾਇਦੇ-ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਤਰਾਜੂ ਵਿੱਚ ਤੋਲਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਦਿਲਦਾਰੀ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਉੱਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਸ਼ਬਦਾਂ ਅਤੇ ਫੋਟੋਆਂ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਹੀ ਪਸੰਦ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਉਸਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਵੇ। ਇਸਦੇ ਉਲਟ ਕੁਝ ਲੋਕ ਅਜਿਹੇ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਬਹੁਤ ਸਾਦੇ, ਘੱਟ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਸਖ਼ਤ ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਦਿਸਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਅੰਦਰੋਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਦਿਲ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਨੇਕੀ ਦਾ ਰੌਲ ?ਾ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੇ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਚੁੱਪਚਾਪ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਸ਼ਲਾਘਾ ਦੀ ਉਮੀਦ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਲੋਕ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲ ? ਬਣਾਏ ਰਿਸ਼ਤੇ ਵੀ ਖ਼ੂਬ ਦਿਲਦਾਰੀ ਨਾਲ ? ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਲੋਕ ਸਮਾਜ ਦੀ ਅਸਲੀ ਪੂੰਜੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਬਾਰੇ ਸਿਰਫ਼ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਰਾਇ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਸਮਾਂ ਹੀ ਉਹ ਕਸੌਟੀ ਹੈ ਜੋ ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਚਰਿੱਤਰ ਨੂੰ ਪਰਖਦਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਦਿਲਦਾਰ ਉਹ ਨਹੀਂ ਜੋ ਹਰ ਵੇਲੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਦਾਰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੇ, ਸਗੋਂ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਖੁਸ਼ੀ ਲੱਭੇ, ਕਿਸੇ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਤੋਂ ਨਾ ਸੜੇ ਅਤੇ ਹਰ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਅਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦੇਵੇ।

ਦਿਲਦਾਰੀ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਨਹੀਂ, ਚਰਿੱਤਰ ਵਿੱਚ ਵੱਸਦੀ ਹੈ। ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਰਾਹੀਂ ਬਾਹਰੀ ਦਿਖਾਵਾ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਨਸਾਨ ਦਾ ਅਸਲੀ ਦਿਲ ਉਸਦੇ ਵਿਹਾਰ, ਸੋਚ ਅਤੇ ਔਖੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਕਰਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਪਛਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਦਿਲਦਾਰ ਦਿਸਣ ਦੀ ਨਹੀਂ, ਸੱਚਮੁੱਚ ਦਿਲਦਾਰ ਬਣਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਤਦ ਹੀ ਸਾਡੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਆਪਸੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਸਾਂਝ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਹੋਰ ਵੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇੱਕ ਦੋਸਤ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਤੁਹਾਡਾ ਗ਼ਲਤ ਵਿਹਾਰ ਉਸੇ ਦੁਆਰਾ ਤੁਹਾਡੇ ਕਈ ਹੋਰ ਜਾਣ ਪਛਾਣ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੀ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਛਵੀ ਖ਼ਰਾਬ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਨੂੰ ਨਿਰਾ ਆਪਣੀ ਝੂਠੀ ਦਿਲਦਾਰੀ ਵਾਲ ?ੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਦਿਖਾਉਣ ਦਾ ਜ਼ਰੀਆ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਇੱਥੇ ਬਣੇ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਕਿਹੜਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਭਿਣਕ ਲੱਗਣੀ ਹੈ,ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਆਪਣੀ ਘਟੀਆ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਦਿਖਾ ਕੇ ਤੰਗਦਿਲੀ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਨਾ ਕਰੋ। ਸਗੋਂ ਆਪਣੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਵਰਤਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਹੋ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਰਤਾਓ ਕਰੋਗੇ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਥੋੜ੍ਹੀਆਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਕਮੀਆਂ ਪੇਸ਼ੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸੁਧਾਰ ਹੋ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਦਿਲਦਾਰ ਇਨਸਾਨ ਬਣ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਬਰਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਬਿਸਰਾਓ...
9988901324

Preetnama

प्रीतनामा

खरा सच

Khara Sach

On our English language New Website
WWW.PREET NEWS.COM

Chief Editor
Pritpal Kaur
+1 201-312-4180

Vol 4, Issue 364 | Website: www.preetnama.com Email preetnamausa@gmail.com | 31 JULY TO 06 AUGUST, 2026

छात्र आंदोलन मुद्दों से भटकती बहस और भविष्य की चिंता

लोकतंत्र में विरोध-प्रदर्शन केवल अधिकार नहीं, बल्कि जवाबदेही सुनिश्चित करने का एक प्रभावी माध्यम भी है। जब व्यवस्था में कोई गंभीर खामी सामने आती है, तब जनता अपनी आवाज़ बुलंद करती है और सरकार से जवाब मांगती है। विशेष रूप से जब मामला लाखों विद्यार्थियों के भविष्य से जुड़ा हो, तब विरोध का स्वर और अधिक स्वाभाविक हो जाता है। हृश्वश्वञ्ज जैसी राष्ट्रीय परीक्षा में कथित अनियमितताओं और पेपर लीक की खबरों ने पूरे देश के युवाओं और उनके अभिभावकों को चिंतित किया। वर्षों की कठिन मेहनत के बाद यदि किसी परीक्षा की निष्पक्षता पर प्रश्नचिह्न लग जाए, तो आक्रोश पैदा होना असामान्य नहीं है। किंतु इस पूरे घटनाक्रम ने एक बड़ा प्रश्न भी खड़ा किया कि क्या छात्र आंदोलनों का उद्देश्य वास्तव में छात्रों का भविष्य रह गया है, या फिर वे धीरे-धीरे राजनीतिक और वैचारिक संघर्षों का मंच बनते जा रहे हैं?

किसी भी छात्र आंदोलन की सबसे बड़ी ताकत उसकी नैतिकता होती है। जब छात्र अपने अधिकारों और भविष्य के लिए संघर्ष करते हैं, तब समाज उनके साथ खड़ा होता है। अभिभावक, शिक्षक और आम नागरिक भी उनकी मांगों को उचित मानते हैं। लेकिन जैसे ही आंदोलन का केंद्र बदलने लगता है और मूल मुद्दे से असंबंधित विषय मंच पर आने लगते हैं, तब उसकी विश्वसनीयता पर प्रश्न उठना स्वाभाविक है। यदि परीक्षा में गड़बड़ी के विरोध का मंच ऐसे नारों, भाषणों या विवादों का केंद्र बन जाए जिनका शिक्षा व्यवस्था से कोई प्रत्यक्ष संबंध नहीं है, तो आंदोलन की गंभीरता कम होती है और वास्तविक मुद्दा पीछे छूट जाता है।

आज देश का युवा पेपर लीक से परेशान है। उसे इस बात की चिंता है कि वर्षों की मेहनत कहीं किसी अपराधी गिरोह की वजह से व्यर्थ न चली जाए। ऐसे में सबसे बड़ा प्रश्न यह होना चाहिए कि पेपर लीक कैसे रुकेंगे, परीक्षा प्रणाली को अधिक सुरक्षित कैसे बनाया जाएगा, दोषियों को कितनी जल्दी और कितनी कठोर सजा मिलेगी तथा भविष्य में ऐसी घटनाओं को रोकने के लिए कौन-से संस्थागत सुधार किए जाएंगे। यदि इन मूल प्रश्नों के स्थान पर केवल राजनीतिक नारे और सरकार विरोध या सरकार समर्थन की बहस प्रमुख हो जाए, तो समाधान की दिशा कमजोर पड़ जाती है।

यह भी स्वीकार करना होगा कि पेपर लीक कोई नई समस्या नहीं है। अलग-अलग राज्यों में, अलग-अलग सरकारों के समय विभिन्न प्रतियोगी परीक्षाओं में अनियमितताओं के मामले सामने आते रहे हैं। इससे स्पष्ट है कि समस्या किसी एक दल, एक मंत्री या एक सरकार तक सीमित नहीं है। समस्या उस तंत्र में है जिसमें अपराधी गिरोह सेंध लगाने में सफल हो जाते हैं। इसलिए यदि हर बार केवल राजनीतिक आरोप-प्रत्यारोप तक ही चर्चा सीमित रहेगी, तो वास्तविक अपराधी बच निकलेंगे और विद्यार्थी बार-बार पीड़ित होंगे।

किसी मंत्री का इस्तीफा लोकतांत्रिक जवाबदेही का विषय हो सकता है, लेकिन यह अपने आप में अंतिम समाधान नहीं है। मंत्री बदलने से व्यवस्था तभी बदलेगी जब प्रशासनिक सुधार, तकनीकी सुरक्षा, पारदर्शी जांच और कठोर दंड व्यवस्था लागू होगी। यदि जड़ पर प्रहार नहीं होगा तो केवल चेहरे बदलने से परिणाम नहीं बदलेंगे। इसलिए छात्र आंदोलनों का केंद्र व्यक्ति नहीं, व्यवस्था में सुधार होना चाहिए।

सोशल मीडिया के दौर में आंदोलनों की दिशा बहुत तेजी से बदलती है। कुछ सेकंड की वीडियो क्लिप, एक नारा या एक पोस्ट पूरे आंदोलन की छवि तय कर देती है। यही कारण है कि आंदोलन से जुड़े लोगों की जिम्मेदारी पहले से कहीं अधिक बढ़ जाती है। यदि मंच पर ऐसे नारे सुनाई दें जिनका परीक्षा या शिक्षा से कोई संबंध न हो, तो आम नागरिक यह सोचने पर विवश हो जाता है कि क्या आंदोलन का मूल उद्देश्य वही है जो शुरुआत में बताया गया था। लोकतंत्र में विचारधाराओं का स्थान है, लेकिन जब छात्र आंदोलन वैचारिक प्रतिस्पर्धा का माध्यम बन जाए, तब सबसे बड़ा नुकसान उन्हीं छात्रों का होता है जिनके नाम पर आंदोलन शुरू हुआ था।

सार्वजनिक जीवन में सक्रिय किसी भी व्यक्ति—चाहे वह सामाजिक कार्यकर्ता हो, छात्र नेता हो या आंदोलन का चेहरा—उसकी बातों से सहमति और असहमति दोनों हो सकती हैं। लोकतंत्र इसी विविधता का नाम है। लेकिन किसी भी आंदोलन का मूल्यांकन व्यक्तियों की लोकप्रियता से नहीं, बल्कि उसके उद्देश्य और परिणामों से होना चाहिए। यदि आंदोलन छात्रों के भविष्य के लिए शुरू हुआ है, तो उसकी हर गतिविधि, हर नारा और हर मांग उसी उद्देश्य को मजबूत करने वाली होनी चाहिए। अन्यथा समाज का विश्वास कमजोर पड़ने लगता है।

आज आवश्यकता केवल दोषारोपण की नहीं, बल्कि व्यापक सुधार की है। राष्ट्रीय स्तर की परीक्षाओं के लिए अत्याधुनिक डिजिटल सुरक्षा व्यवस्था विकसित करनी होगी। प्रश्नपत्रों के निर्माण से लेकर वितरण तक हर चरण में जवाबदेही तय करनी होगी। साइबर सुरक्षा को मजबूत करना होगा। पेपर लीक में शामिल संगठित गिरोहों की संपत्ति जब्त करने, त्वरित न्याय और आजीवन प्रतिबंध जैसे कठोर उपायों पर गंभीरता से विचार करना होगा। जब तक अपराधियों को यह भय नहीं होगा कि उनके अपराध की कीमत बहुत भारी होगी, तब तक समस्या पूरी तरह समाप्त नहीं होगी।

राजनीतिक दलों की भी जिम्मेदारी कम नहीं है। सत्ता पक्ष को आलोचना से बचने के बजाय पारदर्शी कार्रवाई करनी चाहिए, जबकि विपक्ष को केवल सरकार की आलोचना तक सीमित रहने के बजाय रचनात्मक सुझाव भी देने चाहिए। यदि हर समस्या केवल राजनीतिक लाभ-हानि के चश्मे से देखी जाएगी, तो छात्रों का विश्वास लोकतांत्रिक संस्थाओं से कम होता जाएगा। शिक्षा और युवाओं का भविष्य किसी भी राजनीतिक लाभ से कहीं अधिक महत्वपूर्ण विषय है।

समाज को भी आत्ममंथन करना होगा। कई बार हम सोशल मीडिया पर वायरल वीडियो, अधूरी सूचनाओं या भावनात्मक संदेशों के आधार पर तुरंत पक्ष-विपक्ष तय कर लेते हैं। जबकि किसी भी आंदोलन या विवाद का मूल्यांकन तथ्यों, प्रमाणों और संतुलित दृष्टिकोण से होना चाहिए। लोकतंत्र में असहमति आवश्यक है, लेकिन असहमति तभी सार्थक होती है जब वह विवेक और जिम्मेदारी के साथ व्यक्त की जाए। छात्रों को भी यह समझना होगा कि उनकी सबसे बड़ी शक्ति उनकी नैतिक विश्वसनीयता है। यदि वे अपने मुद्दों पर एकजुट रहेंगे, तो पूरा समाज उनके साथ खड़ा होगा। लेकिन यदि उनका आंदोलन राजनीतिक ध्रुवीकरण का माध्यम बन जाएगा, तो उनकी वास्तविक मांगें पीछे छूट जाएँगी। इतिहास गवाह है कि सफल जनांदोलन वही रहे हैं जिन्होंने अपने मूल उद्देश्य को कभी नहीं छोड़ा।

भारत विश्व की सबसे युवा आबादी वाले देशों में है। यह जनसंख्या हमारी सबसे बड़ी ताकत भी है और सबसे बड़ी जिम्मेदारी भी। यदि युवाओं का विश्वास परीक्षा प्रणाली, शिक्षा व्यवस्था और लोकतांत्रिक संस्थाओं से डगमगाने लगे, तो उसका प्रभाव केवल एक परीक्षा तक सीमित नहीं रहेगा बल्कि पूरे राष्ट्र के भविष्य पर पड़ेगा। इसलिए पेपर लीक जैसी घटनाओं को केवल समाचार या राजनीतिक विवाद मानकर छोड़ देना उचित नहीं होगा।

आज आवश्यकता इस बात की है कि सरकार, न्यायपालिका, जांच एजेंसियाँ, शैक्षणिक संस्थान, अभिभावक, शिक्षक और छात्र—सभी मिलकर ऐसी व्यवस्था तैयार करें जिसमें मेहनत का सम्मान हो, प्रतिभा को अवसर मिले और किसी भी छात्र को यह भय न रहे कि उसकी सफलता किसी अपराधी गिरोह की वजह से छिन सकती है।

लोकतंत्र में आंदोलन आवश्यक हैं, लेकिन आंदोलन तभी प्रभावी होते हैं जब वे अपने मूल उद्देश्य से न भटकें। यदि लक्ष्य छात्रों का भविष्य है, तो बहस भी उसी पर केंद्रित रहनी चाहिए। व्यक्ति आएँगे-जाएँगे, सरकारें बदलेंगी, राजनीतिक दल सत्ता में आएँगे और जाएंगे, लेकिन भारत का भविष्य आज का विद्यार्थी ही तय करेगा। इसलिए छात्र आंदोलनों को राजनीतिक प्रतिस्पर्धा का नहीं, बल्कि शिक्षा सुधार और पारदर्शी व्यवस्था का माध्यम बनाना ही समय की सबसे बड़ी आवश्यकता है।

— डॉ. सत्यवान सौरभ

(डॉ. सत्यवान सौरभ, पीएचडी (राजनीति विज्ञान), एक कवि और सामाजिक विचारक है।)

Preetnama

ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ

ਖ਼ਰਾ ਸੱਚ

Khara Sach

On our English language New Website
WWW.PREETNEWS.COM

Chief Editor
Pritpal Kaur
+1 201-312-4180

Vol 4, Issue 364

Website: www.preetnama.com Email preetnamausa@gmail.com

31 JULY TO 06 AUGUST, 2026

पेपर लीक के आग उगलते दौर में प्रेरक है आधुनिक जेन जेड बिहार के चंदन कुशाग्र के संघर्ष की कहानी

13 वर्ष में 70 हजार रैंक से 7 हजार रैंक तक पहुंचने का सफर

पिछले एक सप्ताह से देश गंभीर दौर से गुजरा। पेपर लीक की घटनाओं ने युवाओं (जेन जेड) के विश्वास को झकझोरा। सड़कों पर आक्रोश दिखा, सोशल मीडिया ने खूब आग उगली। व्यवस्था की कमियों पर प्रश्न उठाना जितना आवश्यक रहा, दोषियों को कठोर दंड मिलना भी उतना ही और जरूरी रहेगा। एक इस्तीफे से कुछ खास फर्क नहीं पड़ने वाला। किसी मंत्री का आना-जाना लोकतंत्र का सामान्य हिस्सा है, लेकिन संस्कृति और संस्कारों का क्षरण भी गंभीर चिंता का विषय है। इस पर भी चिंतन जरूरी है। युवा पीढ़ी की भाषा और व्यवहार में बढ़ती अशिष्टता वर्तमान समय में आत्ममंथन की मांग है। खैर जो हुआ सो हुआ। जो मिला वो अच्छा है, जो नहीं मिला वो भविष्य में मिलेगा या नहीं। इस पर चर्चाएं अभी बेमानी है। जेन जेड के इस आंदोलन से इतर बिहार के नालंदा जिले के जोरारपुर गाँव के आधुनिक जेन जेड चंदन कुशाग्र की कहानी निराशा केभंवर में उलझे छात्र वर्ग के लिए एक नई उम्मीद का घोष है। पेपर लीक के ये भी पीड़ित हैं। प्रख्यात कवि रामधारी सिंह दिनकर की कालजयी रचना 'रश्मिरथी' की प्रसिद्ध पंक्तियां उनके संघर्ष पर बिल्कुल सटीक बैठती है –

जीवन देकर जय खरीदना, जग मे यही चलन है,

विजय दान करता न, प्राण को रखकर कोई जन है.

मगर, प्राण रखकर प्रण, अपना आज पालता हूँ मैं,

पूर्णाहुति के लिए विजय का हवन डालता हूँ मैं।

उम्र रही होगी, बमुश्किल 8 से 10 वर्ष। जब स्कूल में टीचर ने स्वभाविक प्रश्न किया कि बेटा! बड़े होकर क्या बनोगे? बालमन से बिना सोचे, बिना विचारे तत्क्षण जवाब मिला। जी! मैं तो डाक्टर बनूंगा। डाक्टर ही क्यों बनोगे? इस बार जवाब हृदय को और झकझोरने वाला था। ज्मेरे पापा चाहते हैं। और मैं उनकी यह इच्छा हर हाल में पूरी करूंगा। क्या कर पाओगे इतनी मेहनत? जवाब और भी हैरानी करने वाला था। पता है, सहज नहीं है, परंतु मैं प्रयत्न करूंगा। और उसने ये किया भी। हालात बिगड़ते रहे, परिस्थितियां विकट होती रहीं, परन्तु उसने हार नहीं मानी। 13 वर्ष से लगातार हर बार मेडिकल पात्रता परीक्षा दी। परिणाम विपरित रहे फिर भी निराशा को अपने उपर हावी नहीं होने दिया। और अंतत: इस बार सफलता हाथ लग ही गई। 70 हजार से अधिक रैंक से शुरू सफलता के सोपान से अब 7 हजार की उच्चता के रैंक पर पहुंच गया है।

बिहार के नालन्दा जिले के एक छोटे से गांव जोरारपुर में जन्मे तीन बहन-भाईयों में सबसे बड़े 33वर्षीय चन्दन की प्रारम्भिक शिक्षा गांव में ही हुई। 2008 में दसवीं करने के बाद 12वीं करने में उन्हें चार वर्ष लग गए। ऐसा नहीं है कि वे पढ़ाई में कमजोर थे। 10वीं परीक्षा में मेरिट होल्डर रहे, परन्तु पारिवारिक स्थिति के चलते काम पकड़ना पड़ा। 2012 में 72 फीसदी अंकों के साथ 12वीं परीक्षा पास की लगातार खुद की पढ़ाई के साथ-साथ अपनी दिली इच्छा की अग्नि को बुझने नहीं दिया। उनकी मेहनत की बानगी देखिए कि एक 12वीं मेडिकल का छात्र अपने समकक्ष अन्य छात्रों को ट्यूशन पढ़ाता रहा, नीट कम्पीटीशन की तैयारी करवाता रहा। उसके पढ़ाए चार बच्चे डाक्टर बन गए, पर वो खुद पिछड़ता रहा। कोरोना काल में पिता की मौत के बाद जिम्मेदारियां और बढ़ी। अब सवाल ये है कि जिसके पढ़ाये बच्चों में चार बच्चे डाक्टर बन गए, वो पीछे क्यों रहे। इसके पीछे भी एक अलग कहानी है। जो वास्तव में उन छात्रों को नई राह दिखाने वाली है, जो थोड़ी सी असफलता पाकर थक हारकर बैठ जाते हैं। सार्थक परिणाम न आने पर आत्महत्या तक जैसा कदम उठा लेते हैं। चन्दन बताते हैं कि वे शुरू से ही एंजाइटी (चिन्ता विकार) से ग्रस्त रहे। मेहनत में कोई कभी नहीं रही। परीक्षा के समय घबराहट, बेचैनी, डर, नींद न आना की स्थिति उन्हें लगातार पीछे धकेलती रही। शुरुआत में उन्होंने इस स्थिति को सामान्य माना। खुद की ही कमी मान हर बार और लग्न से तैयारी की। इसलिए इस पर ध्यान नहीं दिया। दो वर्ष पूर्व कुछ गुरुजनों और मित्रवरों, परिजनों ने इस बारे में साइकेट्रिक से मिलने की सलाह दी। इलाज शुरू हुआ तो मनोस्थिति और दृढ़ता की राह चल पड़ी। कोटा के प्रख्यात संस्थान ई-सरल के मेरे मेन्टर रहे उमेश सर, संजीव सर, सारांश सर और उनकी टीम ने मेरी ताकत और कमजोरी को पहचान जो रास्ता दिखाया, उसी का परिणाम है कि मैं अपने पिता के सपने को अब पूरा कर पाऊंगा।

दिल्ली में चले आन्दोलन पर उनका कहना है कि पेपर लीक होना छात्रो के लिए किसी बड़ी पीड़ा से कम नहीं है। तकलीफ बहुत होती है जब मेहनत बेकार चली जाती है। मैं तो खुद इससे प्रभावित हो चुका हूं। मेरा मानना है कि राजनीति यदि प्रभावी हो जाए तो बड़े बड़े आंदोलनों की दिशा बदल जाती है। इस्तीफों से कुछ नहीं होने वाला। भविष्य में ऐसा न हो, इस पर चिंतन हो। सजा ऐसी हो कि कोई ऐसा करने के बारे में कभी सोचे भी नहीं। इतिहास गवाह है कि अस्थायी अन्याय स्थायी प्रतिभा को कभी पराजित नहीं कर सकता। चंदन कुमार की सफलता की यह कहानी यह कहती है—सपनों की उम्र नहीं होती, केवल उन्हें पूरा करने का साहस चाहिए। कठोपनिषद् की उक्ति है – उत्तिष्ठत जाग्रत प्राप्य वरान्निबोधत। जिसे स्वामी विवेकानंद ने भी अपनाया था कि उठो, जागो और तब तक मत रुको, जब तक लक्ष्य की प्राप्ति न हो जाए। रश्मिरथी की ये पंक्तियां चंदन साहस को और बढ़ने का कार्य करेगी –

लेकिन नौका तट छोड़ चली,
कुछ पता नहीं, किस ओर चली।
यह बीच नदी की धारा है,
सूझता न कूल-किनारा है।
ले लील भले यह धार मुझे,
लौटना नहीं स्वीकार मुझे।

सुशील कुमार 'नवीन', हिसार
9671726237

Preetnama

ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ

ਖ਼ਰਾ ਸੱਚ

Khara Sach

On our English language New Website
WWW.PREETNEWS.COM

Chief Editor
Pritpal Kaur
+1 201-312-4180

Vol 4, Issue 364

Website: www.preetnama.com Email preetnamausa@gmail.com

31 JULY TO 06 AUGUST, 2026

When will non-BJP governments be held accountable for paper leaks?

-Competitive exams in India are not just a means of employment, but also the dreams of millions of youth, the hopes of families, and the foundation of social justice. Any exam is considered meaningful only when it respects talent, hard work, and fairness. But when a question paper is leaked, not just one exam is affected, but the credibility of the entire system is questioned. Unfortunately, the first response to such incidents in the country is not a solution, but rather a political one. A cycle of blame and counter-allegations ensues, and the future of students becomes a subject of political debate.

In the past few years, incidents of paper leaks have surfaced in many states across the country. Some affected teacher recruitment exams, others police recruitment exams, some Public Service Commission exams, and other competitive exams. These incidents have made it clear that paper leaks are not a problem limited to a single state, a single party, or a single examination body. It challenges the entire examination system. Yet, political parties present this issue according to their own interests.

When irregularities occur in a national-level examination, the opposition holds the central government and the concerned minister accountable, demanding their resignation. This is a natural part of democracy. It is the opposition's duty to demand answers from the government. But this question becomes even more important when repeated incidents of paper leaks occur in non-BJP-ruled states. The same political parties that advocate for morality and accountability at the center often dismiss these as mere administrative lapses. This is where the debate about double standards begins.

Morality in a democracy doesn't mean it applies only to the opposition. If demanding the resignation of a government is justified, then the same criteria should apply equally to every government. Accountability cannot be determined by party. If a paper leak in a BJP-ruled state is a government failure, how does the same incident become solely the fault of officials in non-BJP governments? If a minister's resignation is demanded in one place, why is the same demand considered inappropriate in another?

In fact, the bar for morality in Indian politics often shifts between power and opposition. While in opposition, every party espouses the highest standards of accountability, but upon coming to power, the same party begins citing investigations, procedures, and administrative reasons. This trend is not limited to any one political party. Almost all parties have fallen victim to this political expediency from time to time. Therefore, the problem lies not with any particular party, but with political culture. However, it is equally true that the opposition's responsibility is not only to raise questions but also to set a better example during its rule. If a party demands the resignation of BJP governments, it should adopt the same ethical standards in its own states. Democracy builds credibility only when principles do not change with the change of power.

The biggest loss from a paper leak is to the student who has worked hard for years. Thousands and even lakhs of rupees are spent on coaching, books, application fees, and accommodation. Families cut back on their own needs to invest in their children's education. Cancellation of an exam not only means a new date, but also mental stress, financial loss, and deep uncertainty about the future. Sometimes, students face the risk of overstaying their age limit. In such a situation, statements from political parties cannot heal the wounds of students.

Paper leak incidents also demonstrate that simply enacting laws is not enough. If deficiencies persist in question paper storage, printing, transportation, digital security, and monitoring of examination centers, criminals will find new ways to commit them. Therefore, robust technical systems, transparent processes, and timely investigations are essential. The perpetrators must face swift and severe punishment so that no one dares to commit such crimes in the future.

Along with this, accountability must be established at the highest level. This does not mean that immediate resignation is the only solution for every incident. However, if papers are continuously leaked in a department, if security systems repeatedly fail, and if serious oversight negligence is revealed, the moral responsibility of the minister and top officials cannot be denied. High office confers not only authority but also greater responsibility.

This question arises in the context of non-BJP governments because political discourse often highlights incidents in BJP-ruled states, while similar incidents in other states receive relatively little discussion. If the principle of equality is accepted in democracy, then there should be equal discussion and accountability. The public does not care about the party in power; it cares about whether the future of its children is secure.

The role of the media is also crucial in this context. If the media presents events solely from a political perspective, the real problem will be overlooked. Journalism's responsibility is to uncover the facts, monitor the direction of investigations, and give prominence to student voices. The media must question both the ruling party and the opposition with equal rigor. This is the very essence of democracy.

Social media has also added a new dimension to this debate. Political propaganda often overshadows facts. Supporters defend their respective parties and blame their opponents. As a result, even discussions on serious issues like paper leaks devolve into political polarization rather than solutions. This further undermines student confidence.

The need of the hour is to completely modernize the examination system. Systems such as digital encryption of question papers, secure distribution, artificial intelligence-based monitoring, scientific selection of examination centers, and independent audits should be strengthened. Furthermore, an independent examination monitoring body should be established that will oversee the entire system, free from any political influence. This will increase public confidence and ensure clear accountability. Most importantly, political parties must develop a minimum common ethical standard on this issue. If a government is called upon to resign while in opposition, it must also have the courage to accept the same principle when in power. The credibility of democracy is built not by speeches but by conduct.

Today, India has one of the world's youngest populations. This youthful energy will only become a strength of the country if it receives fair opportunities. If trust in competitive exams continues to weaken, it will demoralize talent and increase distrust of the system. This cannot bode well for any nation.

Therefore, the question isn't simply where the paper leak occurred. The question is who is held accountable. If the demand for moral responsibility is justified in BJP-ruled states, the same criteria should apply to non-BJP governments. And if resignations are not considered necessary in one state until an investigation is complete, the same principle should apply equally to every government. Democracy operates on uniform standards, not selective morality.

Ultimately, the youth of this country need a trustworthy system, not political statements. They need confidence that their hard work will not be sacrificed to a corrupt system. This confidence will only be restored when every government, regardless of party affiliation, accepts equal accountability for serious incidents like paper leaks. Issues of education and employment transcend party politics. They should be considered the foundation of nation-building, not tools for vote-bank politics.

This is why the biggest question today is not just, "When will non-BJP governments face accountability for paper leaks?" but also, "Will Indian politics ever show the maturity to which the bar for morality doesn't shift with the change of government?" The day this question is answered honestly, students' faith in the system will begin to strengthen.

(Dr. Satyawan Saurabh, PhD (Political Science), is a poet and social thinker.)

Preetnama

ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ
ਖ਼ਰਾ ਸੱਚ

Khara Sach

On our English language New Website
WWW.PREETNEWS.COM

Chief Editor
Pritpal Kaur
+1 201-312-4180

Vol 4, Issue 364

Website: www.preetnama.com Email preetnamausa@gmail.com

31 JULY TO 06 AUGUST, 2026

Student protests, police use of force, and the test of democracy-Is the use of lathicharge, pellet guns, and AK-47s against peaceful protests in accordance with constitutional norms?

-The case reached the Supreme Court for hearing on July 28th - A comprehensive analysis

- ☛ **The true power of democracy lies not only in elections, but in its ability to listen to dissent, accept criticism, and provide justice to every citizen under the rule of law.**
- ☛ **The eyes of the entire world, including India, are on students-why was the use of weapons like pellet guns and AK-47s against them necessary? - Advocate Kishan Samukhdas Bhawnani, Gondia, Maharashtra**

Gondia - Globally, India is the world's largest democracy, where expressing dissent, questioning government policies, and peaceful protests are considered integral to the fundamental rights guaranteed by the Constitution. The Indian freedom struggle itself is a prime example of the fact that non-violent movements can be the most powerful expression of democracy. Mahatma Gandhi's Satyagraha Non-Cooperation,and Quit India Movements sent the message to the entire world that people's power and moral force can be more effective than any power. Today, in 2026, when students took to the streets in various parts of the country over the paper leak issue, and the alleged police lathicharge, pellet guns, and a video of a policeman using an AK-47 in Siwan, Bihar, became a topic of discussion, public attention was drawn to police brutality. I, Advocate Kishan Sanmukhdas Bhawnani , Gondia, Maharashtra, believe that this is not just a law and order issue but has become a serious test of democratic values, human rights, and constitutional accountability. On July 27, 2026, the Anti-Paper Leak (Amendment) Bill, 2026, was introduced in the monsoon session of Parliament, with the stated aim of bringing transparency to the examination system and imposing stringent penal provisions for crimes like paper leaks. However, before the bill could be discussed in detail, the opposition raised the issue of police action against student protests.A heated exchange between the ruling party and the opposition erupted in Parliament, resulting in the House being adjourned first until noon, then until 2 pm, and then until 5 pm, which has now been adjourned until 11 am on Tuesday, August 28, 2026. The suspension of Trinamool Congress MP Kalyan Banerjee for the remainder of the monsoon session further escalated political tensions. This made it clear that this controversy is no longer merely a matter of legislation, but has become a national issue of democratic discourse, civil liberties, and state accountability.

Friends, in a democracy, it is the government's responsibility to maintain law and order, protect public property, and prevent violence. Citizens also have a responsibility to express their views peacefully and lawfully. But when allegations of force are leveled against a peaceful protest, the most important question becomes: was the police action necessary, proportionate, and appropriate to the circumstances? If the protesters were truly peaceful and excessive force was used against them, it not only violates fundamental rights but also questions the very spirit of democracy. On the other hand, if a protest involves violence, arson, or attacks on the police, the state has the right to use the minimum necessary force. Therefore, an independent, impartial, and judicial investigation is necessary before reaching any conclusion.

Friends, in this context, the Supreme Court has taken this entire matter very seriously. On July 28, 2026, a bench headed by the Chief Justice will jointly hear in detail all the petitions that question the alleged use of pellet guns in Delhi, the alleged use of AK-47s in Siwan, Bihar, and the incidents that occurred between the police and protesters during the protests. In its opening remarks, the Court clarified that peaceful protest is a fundamental right guaranteed by the Constitution and that the mere occurrence of a protest does not automatically justify lathicharge or the use of force. The Court will also consider other petitions related to alleged attacks on police personnel and allegations of lawlessness. This sends the message that the judiciary wants to impartially examine the claims of both parties.

Friends, the student protest at Jantar Mantar in Delhi regarding the NEET paper leak has recently become the focus of national discussion. The protesting students stated that they were demanding transparency in the examination system, a fair investigation, and strict action against the culprits. On July 20, reports emerged of a lathi charge and the alleged use of pellet guns during police action. The news of several students being injured and hospitalized shocked the public. If the investigation proves that pellet guns were indeed used and were excessive in the circumstances, it will raise serious questions about police force policy and human rights standards. Furthermore, if a situation differs from the facts, it will be necessary to fix responsibility for misinformation. Therefore, an impartial investigation is the only way to reach the truth.

Friends, a video allegedly showing a policeman using an AK-47 rifle during the Bihar bandh in Siwan district, Bihar, on July 25th quickly went viral on social media. Following this, the policeman was suspended This suspension itself indicates that the administration has taken the matter seriously and acknowledged the need for an investigation. However, a thorough investigation into all aspects, including the circumstances of the video, the actual use of the weapon, the warning, the nature of the firing, and the situation at the scene, is essential. In a democracy, any incident should be judged not solely on the basis of viral videos, but on the basis of evidence, scientific investigation, and judicial trial.

Friends, political reaction was also a significant aspect of this entire incident. Opposition parties alleged that the students were treated like criminals. A senior Congress MP told the media that if the families of the female students involved in the peaceful protest were questioned or excessive force was used to stop the demonstration, it was against democratic rights. He also said that the students were not terrorists, so why was such weapons needed against them? On the other hand, the government and police may argue that necessary steps were taken to maintain law and order and control a potential violent situation. The true truth between these two claims can only be determined through independent investigation and judicial process.

Friends, Article 19 of the Indian Constitution guarantees every citizen the right to freedom of expression, to assemble peacefully and without arms, and to express their views. This right is not absolute and reasonable restrictions can be imposed in the interest of public order, security, and sovereignty. However, the Supreme Court has time and again clarified that any restriction or police action must be based on necessity, legality, and proportionality. This means that excessive force cannot be justified if the situation could have been controlled with less drastic measures. International human rights standards also support this principle. According to the United Nations' Basic Principles for Law Enforcement Officers, the use of force should be a last resort and to the minimum necessary extent. Lethal weapons should only be used in extremely exceptional circumstances, when there is no other way to protect life. This is why, in any democratic system, special emphasis is placed on police training, modern crowd control techniques, and accountability.

Friends, incidents like paper leaks touch the future of millions of youth in the country. When years of hard work are affected by organized crime, anger among the youth is natural. The government's introduction of the Anti-Paper Leak Amendment Bill, 2026, can be considered an important initiative in this direction. However, the stricter the law, the more transparent and fair its implementation should be. If faith in the examination system is to be restored, simply punishing the guilty will not be enough; the youth's trust in democratic institutions must also be strengthened.

Friends, this entire incident has once again raised the question of how to strike a balance between protest and order in a democracy. The government must ensure that the rights of peaceful protesters are protected, while protesters must also understand that damage to public property, violence, or attacks on the police weaken the moral strength of any movement. A process of dialogue, mediation, and trust-building can provide a more effective and lasting solution than the use of force. The entire nation now looks forward to the Supreme Court hearing on July 28, 2026. The most important questions before the Court will be whether the police action was in accordance with constitutional standards, whether the use of force was necessary and proportionate to the circumstances, and whether any party violated the law. The Court's decision could provide important guidance not only for this case but also for future student movements, civil protests, and standards for police action.

Therefore, if we study and analyze the entire above account, we will find that the true strength of democracy lies not only in elections but in its ability to listen to dissent, accept criticism, and provide justice to every citizen under the rule of law. Democracy will only be strengthened if investigations are fair, the guilty are held accountable, and the rights of the innocent are protected. Mahatma Gandhi's legacy of non-violence, the dignity of the Indian Constitution, and the independence of the judiciary convey the message that the rule of law is the most important hallmark of any democratic nation. Therefore, in this entire matter, it is in the interest of India's democratic future to proceed not from prejudice, but on the basis of facts, the Constitution, human rights, and principles of justice.

-Compiler, Author-Expert, Columnist, Literary Person, International Writer, Thinker, Poet, sangeet MADHYMA , CA (ATC), Advocate Kishan Sanmukhdas Bhawnani , Gondia, Maharashtra
9226229318

Preetnama
ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ
ਖ਼ਰਾ ਸੱਚ
Khara Sach
On our English language New Website
WWW.PREETNEWS.COM
Chief Editor
Pritpal Kaur
+1 201-312-4180
Vol 4, Issue 364
Website: www.preetnama.com Email preetnamausa@gmail.com
31 JULY TO 06 AUGUST, 2026

Why true satisfaction begins with God

There is a logical reason for it. We, souls, are parts of God (The Bhagavad-Gita 15.7). Then, it stands to reason that we can be satisfied only when God is in the loop. A simile of a toddler and his mother will shed light on this matter. Nothing pacifies the child until he is united with his mother. Similarly, God must always be involved in our life in order for us to feel satisfied; otherwise, it is not possible.

Let us examine the veracity of this statement. We have been given gross senses and subtle faculties, which are the mind, intelligence and 'ahankar' (fake ego). Starting with the senses, they always seek sense objects. The tongue seeks tasty food. Does it ever get satisfied? It does not. One must follow God's instructions in this regard. What has God instructed? One should eat what is right for us, and neither too much nor too little (6.16 and 17). How about seeing? Where do we go wrong in this regard while seeking satisfaction? We see wrong content, strictly prohibited by God, because it goes against 'dharma' (highest principles). Thus, we become our own enemy (6.5 & 6).

Similar pleasures are sensuous. They never satisfy. Otherwise, why would anyone indulge in illicit relationships, with big punishments waiting? God has given a safe option, which is to enjoy within dharma, as permitted by the social norm of marriage (7.11). Similar restraint is required in choices made by us in talking, hearing, etc.

Now turning to the mind, does it not hurt us time and again by being uncontrolled? It does, in the form of depression, etc., and must be controlled to enable us to feel satisfied. Lord Krishna has instructed us to practise mind control by being detached (6.35). And this is possible only with God's active help, as is our experience also. Let us take objects of the mind. We all want lots of wealth, don't we? Does money by itself ensure proper maintenance? God has to ensure it, and He does for His devotees. How else do sannyasis exist, and quite well too! The only real power is that of empowerment by God; all others are temporary and are taken away sooner rather than later. The same is the fate of fame; it lasts as long as good, pious acts last.

Intelligence of the material kind can only help one earn a living. Real intelligence lies in being wise. For this, one must be connected to God — the Omniscient. He guides, and one succeeds 100 per cent (10.11). The remaining faculty of 'ahankar' is entirely harmful unless one gives it up and takes active shelter of God, as Arjuna did (18.73). Contrarily, what happened to Ravana and his over-bloated ahankara?

Therefore, if we are really keen on having satisfaction, we have to take shelter of God and remain there. The senses will be satisfied, the mind will be peaceful, intelligence will become wisdom and ahankara a dear friend. Ask me, who is enjoying a very satisfactory life in the shelter of my Lord.

The CJP and the new face of youth dissent

The Cockroach Janata Party (CJP), born out of outrage over alleged examination paper leaks and fuelled by a derogatory remark about unemployed youth, transformed public anger into a nationwide campaign for accountability Insects& Entomology

Since its inception in May, the Cockroach Janata Party (CJP) has emerged as a notable movement, capturing the attention of many individuals and opposition groups. It has become a key voice of dissent among India's youth, challenging the government on various issues.

The CJP has gained momentum and inspired many people, highlighting its importance in Indian politics. It stands out as one of the most prominent youth movements in India, representing public protests against the government.

The protests, called the "cockroach" protests, began in response to claims about leaks in important entrance exams for medical colleges and government jobs. Initially focused on these specific exams, the movement soon expanded into broader agitation. Now, it includes not just the students directly affected but also professionals, parents, and everyday citizens who share frustrations about economic and social challenges in the country.

The name of the movement stems from a comment made by the Chief Justice of India, who compared unemployed youth to cockroaches. The CJP took this insult and turned it into a rallying cry for young people. Activist Sonam Wangchuk joined the protests, branding himself as an "honorary cockroach". He even went on a 26-day hunger strike in New Delhi to peacefully raise awareness. In a video from his hospital bed, he said he received a written assurance that the government would address accountability in the exam system and that no legal action would be taken against the young people participating in the protests. Insects& Entomology The movement is calling for the resignation of Union Education Minister Dharmendra Pradhan, as well as demanding reforms in the exam system to prevent future leaks. They are also seeking compensation for students affected by these issues, highlighting their desire for real change. Prime Minister Modi has announced that special courts will be established to deal with those responsible for exam paper leaks, which is his first official response to the controversy. He emphasised on social media that the well-being of the youth is a top priority.

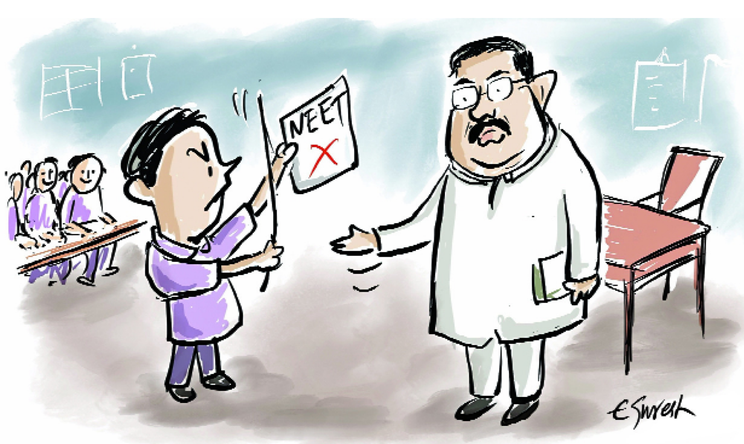

The CJP was founded by Abhijeet Dipke, who was motivated to act after hearing the Chief Justice's insulting remarks about unemployed youth. He humorously posed the question on social media, "What if all cockroaches came together?"

Public protests have intensified as more allegations of exam leaks have come to light. These exams are crucial for job opportunities and social mobility in India, and any threat to their integrity could lead to significant delays and stress for students who fear losing precious study time.

The CJP's independence from traditional political parties fosters trust and pride in grassroots efforts, inspiring hope that youth can create meaningful change through social media and community actions.

The protests reveal a growing public mistrust in major institutions, such as schools, politicians, the judicial system, and the media. People are demanding urgent systemic changes to restore confidence in these entities, emphasising the need for collective action and responsibility. SocialIssues & Advocacy

What began as online satire has transformed into a robust expression of youth frustration. Following a police crackdown that injured many demonstrators, public outcry increased. Political opponents have echoed the movement's demands during parliamentary sessions.

Some Bollywood celebrities, who faced criticism for staying silent on these protests, spoke out in support of the students' collective action, praising their bravery without directly criticising the government. This includes Aamir Khan, Priyanka Chopra, and Salman Khan. While Prime Minister Modi hasn't directly addressed the protests, his acknowledgement of the exam leak issue indicates awareness of the movement's concerns, and the CJP's continued call for Minister Pradhan's resignation underscores its ongoing activism and importance in Indian politics.

A protester pointed out that Modi appeared under pressure, highlighting the need for him to take decisive action, including removing his education minister. Opposition leaders, including Rahul Gandhi and his sister Priyanka, held a protest outside Modi's residence, as their party shared in videos. Other leaders like Mamata Banerjee and Kejriwal were also critical of the government. After Wangchuk concluded his hunger strike, Dipke expressed gratitude for Wangchuk's inspiring leadership.

The climax came when Pradhan resigned on Saturday. The CJP was shouting, "We have won." Their crowd at Jantar Mantar was dispersed quickly.

Can the government do more to pacify the demonstrators? Is this the right action at the wrong time? The movement has no ties to political parties and no specific ideology. This was an advantage for the CJP. The government needs to handle this carefully because even some BJP members are concerned about NEET. We will need to watch how this situation develops in the coming months. Government Some Bollywood celebrities, who faced criticism for staying silent on these protests, spoke out in support of the students' collective action, praising their bravery without directly criticising the government

Preetnama

ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ

ਖ਼ਰਾ ਸੱਚ

Khara Sach

On our English language New Website
WWW.PREETNEWS.COM

Chief Editor
Pritpal Kaur
+1 201-312-4180

Vol 4, Issue 364

Website: www.preetnama.com Email preetnamausa@gmail.com

31 JULY TO 06 AUGUST, 2026

Preetnama
ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ
ਖ਼ਰਾ ਸੱਚ
Khara Sach
On our English language New Website
WWW.PREETNEWS.COM
Chief Editor
Pritpal Kaur
+1 201-312-4180
Vol 4, Issue 364
Website: www.preetnama.com Email preetnamausa@gmail.com
31 JULY TO 06 AUGUST, 2026

The Cockroach Movement: Shadow of Gandhism or New Resistance for the Digital Age?

Whenever a new mass movement emerges in India, attempts are made to understand it within old ideological frameworks. This is precisely what happened with the Cockroach Movement. Some see it as a new expression of youth discontent, while others attempt to read it within the shadow of the Gandhian tradition. But the question is: can this movement truly be linked to the relevance of Mahatma Gandhi, or is this merely a catchy but superficial comparison?

The answer to this question is neither a complete "yes" nor a complete "no." The Cockroach Movement certainly reflects some elements of Gandhian politics, but its nature, language, medium, and ideological structure are clearly distinct from Gandhism. Therefore, before considering it a direct extension of Gandhi's tradition, it is essential to understand its nature and limitations.

The greatest strength of Gandhian politics was its moral discipline. Truth, non-violence, self-restraint, public service, and constructive programs—these were not merely political slogans, but the soul of the movement. For Gandhi, the objective of struggle was not merely a change of power, but also a process of moral transformation of the individual and society. This is why his movement demonstrates a profound harmony between means and ends.

In contrast, the power of the Cockroach Movement lies in its satire, symbolism, and digital activism. It has emerged at a time when a new generation is distancing itself from traditional political languages ??and registering its dissent through social media, memes, digital campaigns, and public demonstrations. This movement demonstrates that today's youth seek to express their discontent through new cultural symbols and communication channels, rather than through old political structures. In this sense, it represents a new form of contemporary resistance, not a reiteration of traditional Satyagraha.

Nevertheless, its connection to the Gandhian context cannot be completely denied. Gandhiji placed the ordinary citizen at the center of politics. He instilled the belief that the real power for change lies in the consciousness, labor, and moral courage of the people. The Cockroach Movement is also significant in that it brought issues such as youth unemployment, the credibility of the examination system, institutional accountability, and growing distrust of governance to the center of public discourse. At this level, it generated the same energy of public participation that is considered the core element of Gandhian politics.

But this is where the most important difference emerges. For Gandhi, the purity of means was paramount. He believed that righteous ends could not be achieved through unrighteous means. On the other hand, the Cockroach Movement's tone is more sharp, satirical, and immediate. It challenges the establishment, but does not emphasize self-discipline, self-confidence, and ideological restraint as Gandhi did. Its language is one of resistance, not of asceticism. Therefore, calling it a complete Gandhian obscures its unique identity.

It should also be remembered that Gandhism was not merely a politics of protest. It encompassed the broader concept of village self-rule, swadeshi, dignity of labor, social harmony, communal harmony, and constructive nation-building. In contrast, the current focus of the Cockroach Movement appears to be limited primarily to education, employment, youth aspirations, and institutional accountability. Therefore, it would be premature to call it a comprehensive social project like Gandhism.

Yet, there is a profound similarity between the two—both break the silence of the masses. Gandhi taught ordinary Indians to speak out against colonial rule. Today's movement reassures young people that discontent isn't merely personal frustration; it can also be given democratic expression. When youth issues are voiced through digital platforms, public demonstrations, and social dialogue, it signals the vitality of democracy. Politics hasn't ended; it has simply found new mediums and new symbols.

Therefore, Gandhi's relevance here is less important as a direct inspiration and more as a moral criterion. The question should not be whether the Cockroach Movement is Gandhian or not; rather, whether it awakens the moral consciousness of the people. Is it merely a momentary outburst of discontent or is it preparing the ground for some long-term social change? Will its satirical power translate into democratic reforms?

Time will provide answers to these questions. For now, it can certainly be said that linking this movement to Gandhiji is partially justified if we view it in the context of public participation, civil dissent, and the demand for accountability. However, when judged against the criteria of satyagraha, nonviolence, self-restraint, and moral reconstruction, it appears distinct from Gandhism. It is not a successor to Gandhi, but a representative of the new protest culture of the digital age.

In conclusion, any mass movement should be evaluated not just by its symbols or popularity, but by its purpose, means, ethics, and long-term impact. If a movement awakens the public, demands accountability from power, and strengthens democratic participation, it certainly touches upon some elements of the Gandhian legacy. However, if it lacks truth, non-violence, self-discipline, and a broader vision of constructive social change, it would not be appropriate to call it an extension of Gandhism. Therefore, it would be more appropriate to understand the so-called "cockroach movement" not as a rebirth of Gandhism, but as a new protest culture of the digital age. History will ultimately decide whether it was a momentary discontent or a lasting chapter in democratic consciousness.

(Dr. Priyanka Saurabh, PhD (Political Science), is a poet and social thinker.)

Evolve pilgrim centres for economic potential

Ashwani Mahajan

Places of religious and pilgrimage importance also have their own economics and their contribution to society and the country can't be taken for granted

Sam Pitroda, a technocrat who had been very close to the government during the Congress rule, and who currently accompanied Rahul Gandhi on his US trip, has said that temples do not generate employment. Naturally, his comment must have been in the context of the attention being given to temples by the present central government. No matter what Sam Pitroda says, there is a great need to understand the economics of the temples and places of pilgrimage. It is true that agriculture, industry and services have their own economics, on the basis of which governments make policies for the development of the country. But we have to understand that temples, places of religious and pilgrimage importance also have their own economics and their contribution to the society and the country is no less. Employment is created through temples also. Innumerable people make their living around temples and through modernization and development of infrastructure at the places of pilgrimage and temple cities, not only the standard of services can be improved, but their contribution to GDP can also be increased. That's why it is necessary to think seriously and sincerely about the temple economy like other sectors of the economy.

We see that a large population in many cities and towns in India depends only on temples and places of pilgrimage for their livelihood. Varanasi, Mathura-Vrindavan, Ayodhya, Kushinagar in Uttar Pradesh; Haridwar, Rishikesh, Kedarnath, Badrinath, Gangotri, Yamunotri in Uttarakhand are not only places of pilgrimage since ancient days, but their importance has also been increasing day by day. If we look around we see one or more religious centres in almost all the states. In Tamilnadu, we have Madurai, Rameshwaram and many more temples. In Odisha, we have Jagannath Temple in Puri; Somnath and Dwarka in Gujrat, In Punjab Golden Temple is a major centre of faith representing Sikhism; in Jharkhand, we have Baidyanath Temple at Deoghar and Jagannath Temple in Ranchi, which is of world fame; in Madhya Pradesh Ujjain's Mahakal Temple

and many more temple cities are found on every nook and corner of India.

Tourism potential

The cities where such temples are located, attract a large number of tourists. There are many places where lakhs of devotees gather in a single day. In the year 2022 alone, 36.4 lakh devotees visited the Vaishno Devi shrine located in Katra near Jammu. In 2022, 3 crore devotees visited the Tirupati temple located in Andhra Pradesh near Tamil Nadu. Similarly, crores of people visit different temples every year. This natural religious tourism is a major part of our total tourism business, thereby creating a huge demand in the country apart from other economic benefits. It is estimated that the share of total religious tourism in India is 60 per cent of total domestic tourism, while 11 per cent of foreign tourists in India, come for religious and pilgrimage purposes. Significantly, the share of tourism in India's GDP is about 7 percent and its share in the total employment is 8 percent. That is, this sector gives employment to 39 million people. In such a situation, there can be no doubt about the contribution of temples to the Indian economy due to the contribution of religious and pilgrimage tourism, as a huge chunk of tourism is coming from this segment.

Development of Pilgrimage Boosts Economy

Although it is believed that there is a lot of room for improvement in the maintenance of temples and places of pilgrimage in India. Similarly, it is necessary to improve the infrastructure of religious tourist places. In that case, it is expected that more devotees will come to these places with the development taking place at the grand Shri Ram temple, Kashi Vishwanath temple complex and its surrounding areas and Ujjain's Mahakal temple. In the past due to improvement in the Vaishno Devi shrine by the then Governor of Jammu and Kashmir, Jagmohan, the number of devotees visiting there has gone manifold. Temples are beneficial not only for themselves but also for the surrounding areas.

Due to these religious centres, a lot of economic activities are conducted in all these cities. Most of the trade, transport, religious rituals and related activities are conducted at these centres because of these temples. Not only for the priests who offer prayers in the temples but a large quantum of employment is generated in trade, transport and industries associated with places of religious importance. Most of the markets in these cities are the center of tourist attraction. Similarly, most of the transport of that city is now around these temples. Due to religious rituals in these temples, a large number of employment and business opportunities are created. In many cases, these religious cities are marriage destinations as well, which is another source of employment and income for residents of these cities.

Religious Tourism's Contribution to the Economy

According to the Ministry of Tourism, Government of India, where in the last year 2022, 14.33 crore Indian people visited temples and pilgrimages, and 64.4 lakh foreign tourists visited these places. In the year 2022, an income of 1.35 lakh crore was generated at these pilgrimage places, while the total contribution of religious and pilgrimage tourism, which constitutes 60 per cent of total domestic tourism, was nearly Rs 11 lakh crores, given a total contribution of more than Rs19 lakh crores in 2022-23 (That is, 7 per cent of GDP at current prices in 2022-23) by tourism. It can be understood that those who say that temples do not create employment or that temples do not contribute to the Indian economy are ignorant of these facts.

Contribution to the Society

We have several examples showing that many temples, places of pilgrimage and religious and spiritual leaders are doing exemplary work in the establishment of educational institutions and health centres. The Hindu Mission Hospital in Vellore, Tamil Nadu was founded by the Hindu Mission Society in 1894. It is one of the oldest and most well-known hospitals in the country. The Ramakrishna Mission runs a number of educational institutions and health centers across India. The Arya Samaj also runs a number of educational institutions and health centres across India. These include schools, colleges, and hospitals. The Jain temples in India have traditionally been centres of learning. Many Jain temples have libraries, schools, and even universities. The Sikh Gurudwaras in India also provides free education and healthcare to the country.

The India factor in the Indo-Pacific

US Defence Secretary Llyod J Austin III, travelled to India earlier this week, after confronting one of the most significant geo-political rivals, faced by America in recent times, China, at the prestigious Shangri La Dialogue in Singapore. All through his trip to New Delhi from Japan and Singapore, Austin continued to emphasise the centrality of the Indo-Pacific to US's military strategy and continued to remind the pacing challenge from China.Austin during the Shangrila Dialogue in Singapore (of the marquee platforms for defence ministers of the region to interact) mentioned, that budgetary constraints would not come in the way of the US putting the right amount of money towards strategic projects in the region. Later, the press statement from the Department of Defence outlined that the US sends the most advanced weapons system to the Indo-Pacific and that his department had approved $9bn towards the Pacific deterrence initiative. The US defence secretary was speaking after his Chinese counterpart Li Shangfu accused the US of Spreading the "cold war mentality" which was "greatly increasing security risks". The Shangrila dialogue coincided with a dangerous manoeuvre in the South China Sea where the US accused a Chinese ship of coming near the US and Canadian vessel crossing the Taiwan Strait. Freedom of navigation in the South China Sea, and the status of Taiwan are some thorny issues, hounding the Washington-Beijing relationship, with no signs of abatement.The Chinese defence minister meanwhile tried to paint himself, as the picture of a tall statesman by insisting that his country sought dialogue over confrontation, the world was big enough for both countries to co coexist and a conflict would bring in "unbearable disaster" for the globe. However, the Chinese side refused to sit down for a bilateral talk with the US on key security concerns. The Chinese defence minister mentioned that they would not allow freedom of navigation patrols by the US and its allies in the region (Taiwan Strait and South China Sea), as they alleged that it was a deliberate provocation.The US and China didn't have a cordial dialogue in Singapore, which leads to Mr Austin's next destination, New Delhi. India and China are going through one of the worst military confrontations, with thousands of armed soldiers from both countries staring at each other along India's North Eastern borders, after China unilaterally tried to change the boundaries.

ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਲੇਖਕ : ਮੁਨਸ਼ੀ ਪ੍ਰੇਮ ਚੰਦ

ਪ੍ਰੋ. ਨਵ ਸੰਗੀਤ ਸਿੰਘ
(9417692015)

('ਕਲਮ ਕਾ ਸਿਪਾਹੀ' ਪ੍ਰੇਮਚੰਦ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਸੰਪੂਰਨ ਜੀਵਨੀ ਹੈ। ਇਸਨੂੰ ਜੀਵਨੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਲਾਸਿਕ ਦਾ ਦਰਜਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਾਏ (ਪ੍ਰੇਮ ਚੰਦ ਦੇ ਸੁਪੁੱਤਰ) ਦੀ ਲਿਖੀ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਨੂੰ 1963 ਵਿੱਚ 'ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਪੁਰਸਕਾਰ' ਅਤੇ 1971 ਵਿੱਚ 'ਸੋਵੀਅਤਲੈਂਡ ਨਹਿਰੂ ਪੁਰਸਕਾਰ' ਮਿਲਿਆ। ਇਸੇ ਕਿਤਾਬ ਵਿੱਚੋਂ ਪੇਸ਼ ਹਨ ਪ੍ਰੇਮ ਚੰਦ ਬਾਰੇ ਛੋਟੀਆਂ-ਛੋਟੀਆਂ ਦਿਲਚਸਪ ਘਟਨਾਵਾਂ)

ਦੱਖਣ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੰਦੀ-ਪ੍ਰੇਮੀ ਚੰਦਰਹਾਸਨ, ਪ੍ਰੇਮਚੰਦ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਕਾਸ਼ੀ ਆਇਆ। ਪਤਾ ਕਰਕੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਘਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਖੜ੍ਹ ਕੇ ਕੁਝ ਚਿਰ ਖੁੰ-ਖਾਂ ਕਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਕੋਈ ਵਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਉਸਨੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਅੰਦਰ ਝਾਤੀ ਮਾਰੀ। ਇੱਕ ਆਦਮੀ, ਜਿਸਦਾ ਚਿਹਰਾ ਵੱਡੀਆਂ-ਵੱਡੀਆਂ ਮੁੱਛਾਂ ਨਾਲ ਢੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਫਰਸ਼ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਧਿਆਨ-ਮਗਨ ਹੋ ਕੇ ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮਹਿਮਾਨ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰੇਮਚੰਦ ਸ਼ਾਇਦ ਉਸਨੂੰ ਬੋਲ ਕੇ ਲਿਖਾ ਰਹੇ ਹੋਣਗੇ। ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਵਧ ਕੇ ਕਿਹਾ, ÷ਮੈਂ ਪ੍ਰੇਮਚੰਦ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ।÷ ਆਦਮੀ ਨੇ ਝੱਟ ਹੈਰਾਨੀ ਨਾਲ ਉਸ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ, ਆਪਣੀ ਕਲਮ ਹੇਠਾਂ ਰੱਖੀ ਅਤੇ ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਹੱਸਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ, ÷ਕੀ ਮੈਨੂੰ ਖੜ੍ਹੇ-ਖੜ੍ਹੇ ਹੀ ਮਿਲੋਗੇ ? ਬੈਠ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲੋ...÷

ਬਸਤੀ ਦੇ ਤਾਰਾਸ਼ੰਕਰ ਨਾਸ਼ਾਦ ਮੁਨਸ਼ੀ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਖਨਊ ਗਏ। ਉਨ੍ਹੀਂ ਦਿਨੀਂ ਉਹ ਅਮੀਨੁਦੀਨ ਪਾਰਕ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਲੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਹੇਠਾਂ ਨਾਸ਼ਾਦ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇਕ ਆਦਮੀ ਮਿਲਿਆ, ਜਿਸਨੇ ਧੋਤੀ-ਬੁਨੈਣ ਪਾਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਨਾਸ਼ਾਦ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, ÷ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਮੁਨਸ਼ੀ ਪ੍ਰੇਮਚੰਦ ਕਿੱਥੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ?÷ ਆਦਮੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ÷ਆਓ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ।÷ ਉਹ ਆਦਮੀ ਅੱਗੇ-ਅੱਗੇ ਤੁਰ ਪਿਆ, ਨਾਸ਼ਾਦ ਪਿੱਛੇ-ਪਿੱਛੇ। ਉੱਪਰ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਆਦਮੀ ਨੇ ਨਾਸ਼ਾਦ ਨੂੰ ਬੈਠਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਅਤੇ ਅੰਦਰ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਉਹ ਆਦਮੀ ਕੁੜਤਾ ਪਹਿਨ ਕੇ ਬਾਹਰ ਆਇਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ, ÷ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰੇਮਚੰਦ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ...÷

ਪਟਨਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਾਹਿਤਕ ਗੋਸ਼ਟੀ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਮੁਨਸ਼ੀ ਜੀ ਨੇ ਇਸਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਕਰਨੀ ਸੀ। ਉਹ ਅੱਜ ਪਟਨਾ ਪਹੁੰਚ ਰਹੇ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਪਰ ਮਜ਼ੇ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਫੋਟੋ ਵੇਖੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਇਸੇ ਦਾ ਹੀ ਸਹਾਰਾ ਹੈ।

ਐਕਸਪ੍ਰੈੱਸ ਆਈ। ਵੇਖ ਲਿਆ। ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ।

ਪੰਜਾਬ ਮੇਲ ਆਈ। ਵੇਖ ਲਿਆ। ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ।

ਐਤਵਾਰ ਦੀ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਮੀਟਿੰਗ ਸੀ ਅਤੇ ਸਵੇਰੇ 6 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਇੱਕ ਹੋਰ ਐਕਸਪ੍ਰੈੱਸ ਆਉਂਦੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਬਸ ਇਹੋ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਉਮੀਦ ਸੀ।

ਟ ?ੇਨ ਆਈ, ਰੁਕੀ ਅਤੇ ਚਲੀ ਗਈ। ਸੈਂਕੜੇ ਲੋਕ ਉਤਰੇ ਅਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋਏ, ਪਰ ਪ੍ਰੇਮਚੰਦ ਨਹੀਂ ਆਏ। ਗੋਸ਼ਟੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਜਾਨ ਮੁੱਠੀ ਵਿੱਚ ਆਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਹੁਣ ਕਿੱਥੇ ਜਾਣਗੇ, ਕਿਵੇਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਵਿਖਾਉਣਗੇ ?

ਉਦਾਸ ਅਤੇ ਪਰੇਸ਼ਾਨ, ਉਹ ਮੁਸਾਫ਼ਰਖਾਨੇ ਵੱਲ ਵਧੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੌੜੀਆਂ ਕੋਲ ਇੱਕ ਅੱਧਖੜ ਉਮਰ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਖੜ੍ਹਾ ਵੇਖਿਆ, ਉਸਦੇ ਵਾਲ ਸਫ਼ੈਦ ਸਨ ਅਤੇ ਯਾਤਰਾ ਦੀ ਥਕਾਵਟ ਤੋਂ ਕੁਝ ਉਦਾਸ ਵਿਖਾਈ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਗੁੰਮਸੁੰਮ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕੁਲੀ ਉਸਦਾ ਟਰੰਕ ਆਪਣੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਬਿਸਤਰਾ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਲੈ ਕੇ ਪੁੱਛ ਰਿਹਾ ਸੀ, ÷ਬਾਬੂ ਜੀ, ਕਿੱਥੇ ਜਾਣਾ ਹੈ ?÷

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੱਲ੍ਹ ਰਾਤ ਹੀ ਇਸ ਯਾਤਰੀ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਮੇਲ ਤੋਂ ਉਤਰਦੇ ਹੋਏ ਵੇਖਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪਛਾਣਦੇ... ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਜੋ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਸ ਵਿੱਚ।

ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਸਪਾਸ ਕੋਈ ਇੱਕ ਵੀ ਨਿਸ਼ਾਨ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ, ਜੋ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਉਹ ਦੂਜੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਤਿਲਕ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਰੇਸ਼ਮ ਦੇ ਕੁੜਤੇ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚੋਂ ਝਲਕਦੀ ਆਪਣੀ ਸ਼ਾਨ ਨਾਲ, ਕੋਈ ਆਪਣੇ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਨਾਲ, ਕੋਈ ਆਪਣੀ ਖਾਸ ਅਦਾ ਜਾਂ ਢੰਗ ਨਾਲ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇੱਕ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਾਦਗੀ ਵੀ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਜਾਂ ਦਿਖਾਵਾ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸ਼ਾਇਦ ਸਭ ਤੋਂ ਘਿਣਾਉਣੀ - ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਦੇਖੋ, ਇੰਨਾ ਮਸ਼ਹੂਰ ਆਦਮੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਮੈਂ ਕਿੰਨੀ ਸਾਦਗੀ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ! ਪ੍ਰੇਮਚੰਦ ਦੀ ਸਾਦਗੀ ਸਹਿਜ ਹੈ। ਉਸ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਸੰਸਕਾਰ ਹੈ, ਕੁਝ ਉਸਦੀ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਮਰਤਾ ਅਤੇ ਸੰਕੋਚ, ਕੁਝ ਉਸਦੀ ਡੂੰਘੀ ਜੀਵਨ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਝ ਉਸਦਾ ਸੱਚਾ ਸਵੈਮਾਣ ਹੈ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਵੈ-ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਜਾਂ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਲਈ ਘਟੀਆ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਨਹੀਂ, ਉਹ ਕਸਤੂਰੀ-ਹਿਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੀਹਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰਲੀ ਕਸਤੂਰੀ ਦਾ ਪਤਾ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਉਹਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦੇ ਅੰਦਰ ਅਜਿਹਾ ਵੀ ਕੁਝ ਹੈ ਜੋ ਕੀਮਤੀ ਹੈ, ਉਸਦਾ ਆਪਣਾ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣਾ, ਮੌਲਿਕ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼। ਇਹੀ ਉਸਦਾ ਮੋਤੀ ਹੈ, ਉਸਦਾ ਮਾਣਕ ਹੈ। ਕੋਈ ਇਸ ਮੋਤੀ-ਮਾਣਕ ਨੂੰ ਢੁਕਵੇਂ ਗਹਿਣਿਆਂ ਵਾਲੇ ਡੱਬੇ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਾ ਹੈ; ਪਰ ਇਹ ਆਦਮੀ ਇਸਨੂੰ ਟੀਨ ਦੇ ਡੱਬੇ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਾ ਹੈ - ਇਸ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਇਸਨੂੰ ਘੱਟ ਮਹੱਤਵ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਉਹ ਇਸਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਮਹੱਤਵ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਟੀਨ ਦੇ ਡੱਬੇ ਵਿੱਚ ਉਹ ਮੋਤੀ ਵਧੇਰੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ। ਉੱਥੋਂ ਕੌਣ ਇਸਨੂੰ ਚੋਰੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕੀਹਦਾ ਧਿਆਨ ਜਾਏਗਾ ਇਸ ਵੱਲ ? ਇਸੇ ਲਈ ਤਾਂ ਢਿੱਲੀ ਜਿਹੀ ਧੋਤੀ ਅਤੇ ਮੈਲਾ ਕੁੜਤਾ ਪਹਿਨ ਕੇ ਤੀਜੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਮੁਸਾਫ਼ ?ਖ਼ਾਨੇ ਵਿੱਚ ਬੈਠਾ, ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਮੋਤੀ ਟੀਨ ਦੇ ਡੱਬੇ ਵਿੱਚ ਲੁਕਾ ਕੇ, ਉਹ ਅੱਗੇ-ਪਿੱਛੇ, ਸੱਜੇ-ਖੱਬੇ ਇੰਨੀ ਬੇਫ਼ ?ਕਰੀ ਨਾਲ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਨਾਂ-ਥਾਂ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੁਖ-ਸੁਖ, ਗਰੀਬੀ ਅਤੇ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ, ਹੜ੍ਹ-ਸੋਕੇ, ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਬਾਰੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਕੋਈ ਮਜ਼ਾਕੀਆ ਗੱਲ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਉਹ ਇੰਨਾ ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਹੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨੇੜੇ ਬੈਠੇ ਲੋਕ ਤ੍ਰਭਕ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੰਧਾਂ ਹਿੱਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਸਦੇ ਇਸੇ ਬੇਲਗਾਮ ਹਾਸੇ ਵਿੱਚ ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਮਜ਼ਾਕ ਛੁਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ - ਦੇਖੋ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਮੂਰਖ ਬਣਾਇਆ ! ਕੋਈ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਗਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਇਸ ਟੀਨ ਦੇ ਡੱਬੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਮੋਤੀ ਵੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਦੁਨੀਆਂ ਖਰੀਦੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ !

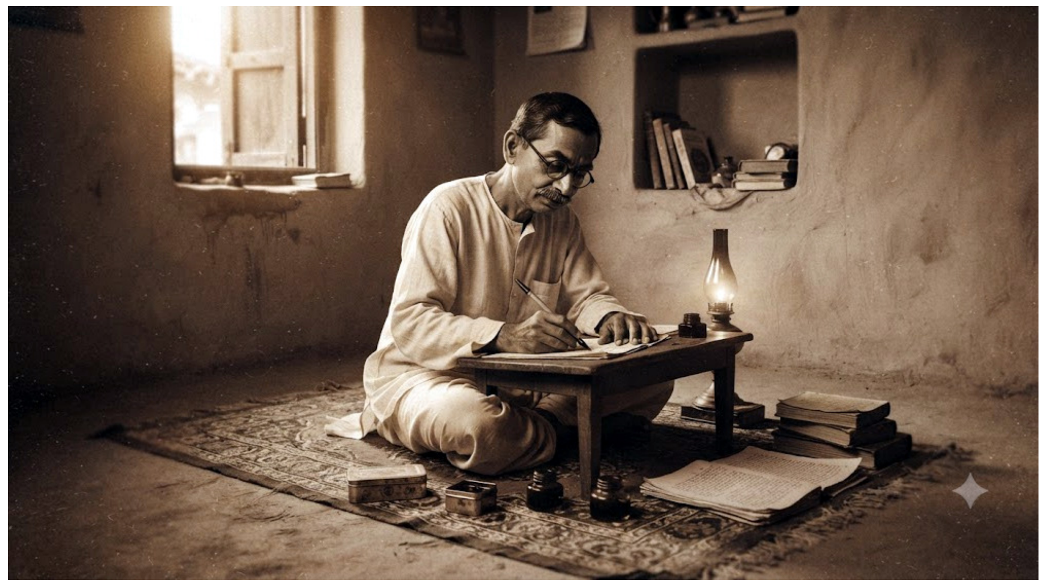

ਉਸਦੇ ਸੁਭਾਅ ਵਿੱਚ ਬੱਚਿਆਂ ਵਰਗੀ ਸ਼ਰਾਰਤ ਦਾ ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਅੰਸ਼ ਹੈ, ਜੋ ਅਕਸਰ ਉਸਦੀ ਲਿਖਤ ਵਿੱਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਅਜਿਹਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੀ ਇਸ ਸਾਦਗੀ ਵਿੱਚ ਉਹਨੂੰ ਸ਼ਾਇਦ ਲੁਕਣਮੀਟੀ ਦੀ ਖੇਡ ਦਾ ਵੀ ਆਨੰਦ ਮਿਲਦਾ ਹੈ !

ਉਸ ਸਾਦੇ, ਨਿਯਮਬੱਧ ਰੁਟੀਨ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਜਿਸਨੇ ਉਸਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਆਕਾਰ ਦਿੱਤਾ, ਮੋਤੀ ਦੀ ਚਮਕ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਦਾ ਸ਼ਾਇਦ ਕੋਈ ਹੋਰ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਡੂੰਘੀ, ਸਾਦੀ, ਸਾਦਗੀ ਸ਼ਾਇਦ ਇੱਕ ਢਾਲ ਸੀ ਜੋ ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਖ਼ੁਦ ਉਸ ਲਈ ਬਣਾਈ ਸੀ, ਤਾਂ ਕਿ ਮੋਤੀ ਦੀ ਚਮਕ ਕਦੇ ਵੀ ਫਿੱਕੀ ਨਾ ਪਵੇ - ਜਿਵੇਂ ਬਦਾਮ ਦੀ ਮਿੱਠੀ ਗਿਰੀ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਣ ਲਈ ਉਸ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਸਖ਼ਤ ਖੋਲ ਚੜ੍ਹਾਉਣਾ ਪਿਆ।

ਜ਼ਰਾ ਦੇਖੋ ਇਹ ਅੰਦਾਜ਼, ਕਿ ਮੁਨਸ਼ੀ ਜੀ ਕਿਵੇਂ ਇੱਕ ਦੋਸਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਾਲਾਤ ਨੋਟ ਕਰਵਾ ਰਹੇ ਹਨ -

ਜਨਮ ਮਿਤੀ: ਸੰਮਤ 1937। ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਮ: ਮੁਨਸ਼ੀ ਅਜਾਇਬ ਲਾਲ। ਵਾਰਾਣਸੀ ਦੇ ਪਾਂਡੇਪੁਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਮਾਧਵਾਨ, ਲਮਹੀ ਵਿੱਚ ਜਨਮਿਆ। ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਅੱਠ ਸਾਲ ਫਾਰਸੀ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕੀਤੀ, ਫਿਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ।

ਉਸਨੇ ਬਨਾਰਸ ਦੇ ਕਾਲਜੀਏਟ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪਾਸ ਕੀਤੀ। ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਮੌਤ ਉਦੋਂ ਹੋਈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਪੰਦਰਾਂ ਸਾਲ ਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਸੱਤ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਹੀ ਗੁਜ਼ਰ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਸਿੱਖਿਆ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਨੌਕਰੀ ਕੀਤੀ। ਉਸਨੇ ਆਪਣਾ ਸਾਹਿਤਕ-ਸਫ਼ਰ 1901 ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ...

ਫਿਰ ਛੇ ਲਾਈਨਾਂ ਇਸ ਬਾਰੇ, ਕਿ ਕਦੋਂ ਕਿਹੜੀ ਕਿਤਾਬ ਲਿਖੀ, ਕਿੱਸਾ ਖਤਮ ਪੈਸਾ ਹਜ਼ਮ ! ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਆਪਣੀ ਆਤਮਕਥਾ ਲਿਖਣ ਦੀ ਗੱਲ ਆਈ, ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ :

÷ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਇੱਕ ਸਮਤਲ, ਪੱਧਰਾ ਮੈਦਾਨ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਤੇ-ਕਿਤੇ ਟੋਏ ਤਾਂ ਹਨ ਪਰ ਪਹਾੜਾਂ, ਸੰਘਣੇ ਜੰਗਲਾਂ, ਡੂੰਘੀਆਂ ਵਾਦੀਆਂ ਜਾਂ ਖੰਡਰਾਂ ਦਾ ਕਿਤੇ ਨਾਮੋ-ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਪਹਾੜਾਂ ਦੀ ਸੈਰ ਦੇ ਸ਼ੁਕੀਨ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਏਥੇ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਹੀ ਮਿਲੇਗੀ।÷

ਯਾਨੀ ਕਿ ਜਿਸਨੇ ਵੀ ਆਉਣਾ ਹੋਵੇ, ਸੋਚ-ਸਮਝ ਕੇ ਆਏ !

ਅਤੇ ਸੱਚ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਅਜਿਹੀ ਗੱਲ ਨਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਹੁੰਦੀ, ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਉਸ ਆਦਮੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਇੰਨਾ ਵੀ ਨਾ ਲਿਖਿਆ ਹੁੰਦਾ। ਕੋਈ ਪੁੱਛਦਾ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਕਹਿ ਦਿੰਦਾ : ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਹੈ ਹੀ ਕੀ, ਜੋ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੱਸਾਂ ? ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹੋਰ ਕਰੋੜਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਾਂਗ, ਬਿਲਕੁਲ ਸਮਤਲ, ਸਧਾਰਨ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਸਿੱਧਾ-ਸਾਦਾ, ਗ੍ਰਹਿਸਥੀ ਦੇ ਝਮੇਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ, ਖਸਤਾ-ਹਾਲ, ਮੁਫ਼ਲਿਸ, ਜਿਸਨੇ ਆਪਣੀ ਪੂਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਆਪਣੀ ਕਲਮ ਘਸਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਬਿਤਾਈ, ਇਸ ਉਮੀਦ ਨਾਲ ਕਿ ਕੁਝ ਸੁਖਾਲਾ ਹੋ ਸਕੇਗਾ, ਪਰ ਹੋ ਨਾ ਸਕਿਆ ! ਉਸ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਕੀ ਹੈ, ਜੋ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੱਸ ਸਕਾਂ ! ਮੈਂ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਖੜ੍ਹਾ ਇੱਕ ਸੁਕਾ ਕਾਨਾ ਹਾਂ, ਹਵਾ ਦੇ ਥਪੇੜਿਆਂ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਵੀ ਆਵਾਜ਼ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਬੱਸ ਇੰਨੀ ਕੁ ਗੱਲ ਹੈ ! ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਪਣਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਜੋ ਕੁਝ ਹੈ, ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਵਾਵਾਂ ਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਵੱਜਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੇਰੀ ਕਹਾਣੀ ਤਾਂ ਬਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਵਾਵਾਂ ਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਫੜੋ, ਮੈਨੂੰ ਕਿਉਂ ਤੰਗ ਕਰਦੇ ਹੋ !

ਚੱਕੀਰਾਹਾ, ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਅਜੀਬ ਪੰਛੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ

ਚੱਕੀਰਾਹਾ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਖ਼ੂਬਸੂਰਤ ਅਤੇ ਰੰਗਦਾਰ ਪੰਛੀ ਹੈ। ਇਸਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ 'ਹੁਦਹੁਦ' ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪੰਛੀ ਸਥਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਦੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਛੀਆਂ ਵਜੋਂ ਵੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸਦੇ ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਖੰਭਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਅਤੇ ਖੁੱਲਣ ਵਾਲੀ ਕਲਗੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸਦੀ ਚੁੰਝ ਕਾਫ਼ੀ ਲੰਮੀ, ਪਤਲੀ ਅਤੇ ਤਿੱਖੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਖੰਭ ਕਾਲੇ, ਚਿੱਟੇ ਅਤੇ ਭੂਰੇ ਰੰਗ ਦੇ ਮਿਸ਼ਰਣ ਵਾਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਇਹ ਪੰਛੀ ਪੂਰੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਆਮ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਇਸਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਸੰਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਇਸਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਪੰਛੀ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚੋਂ ਕੀੜੇ-ਮਕੌੜੇ ਅਤੇ ਸੁੰਡੀਆਂ ਲੱਭ ਕੇ ਖਾਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਫਸਲਾਂ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਾਲਾ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਮਿੱਤਰ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਵਿੱਚ ਇਸ ਪੰਛੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਤਿਕਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਲੋਕ-ਬੋਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਇਸਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੰਛੀਆਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਵਾਲੀ ਬੋਲੀ:

ਉੱਡ ਕੇ ਤੂੰ ਆਵੀਂ ਚੱਕੀਰਾਹਿਆ,ਵੇਖੀਂ ਕਿਤੇ ਜਾਈਂ ਨਾ ਉਡਾਰੀ ਮਾਰ ਕੇ !

ਜਦ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਬੋਲੀ ਪਾਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ:

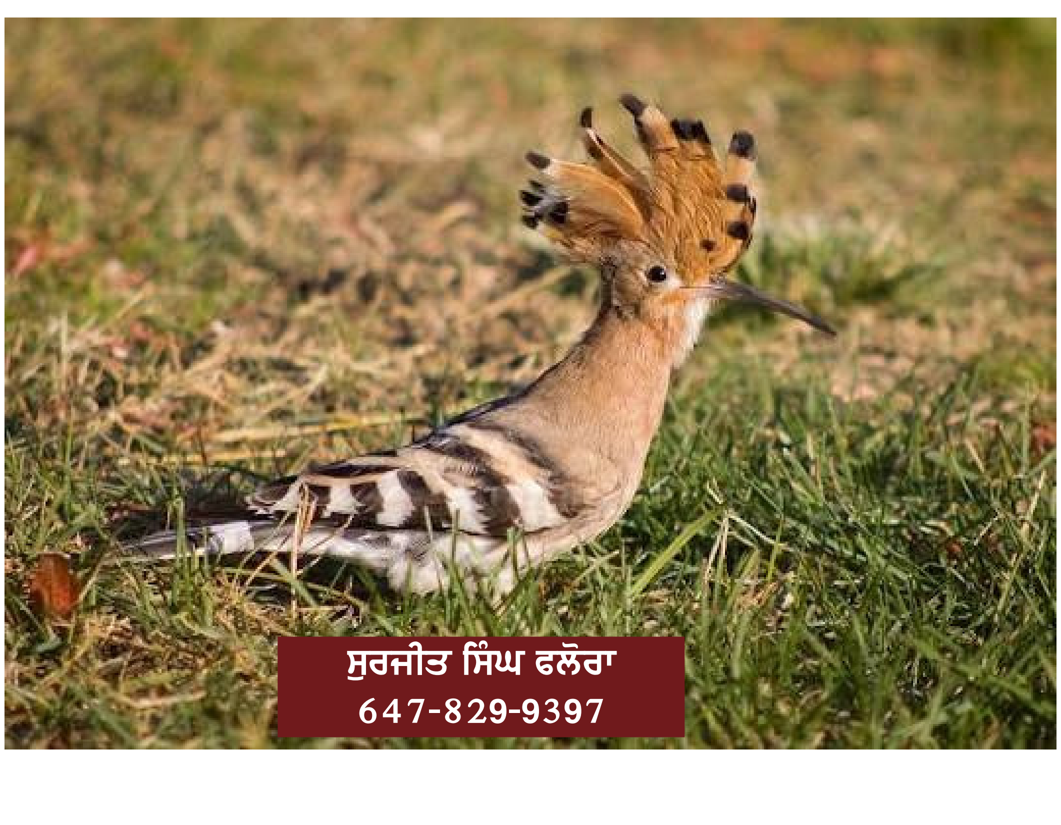

ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਫਲੋਰਾ
647-829-9397

ਪਿੱਪਲੀਂ ਤੇ ਪੀਂਘ ਪਾ ਲਈ,ਚੱਕੀਰਾਹਾ ਬਹਿ ਗਿਆ ਕੂਕਦਾ।
ਆਉਂਦੀ ਕੁੜੀਉ, ਵਧਾਉ ਪੀਂਘ ਨੂੰ,ਨੀ ਮੈਂ ਨਣਦ ਦਾ ਵੀਰਾ ਉਡੀਕਦੀ।

ਪਰ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅੱਜਕਲੁ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾ ਦੀਆਂ ਬੋਲੀਆਂ, ਗਿੱਧਾ, ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਖਤਮ ਹੁੰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾ ਦੀਆਂ ਬੋਲੀਆਂ ਦਮ ਤੋੜ ਰਹੀਆਂ ਹਨ

ਇਹ ਦਲਦਲਾਂ, ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਕੰਢਿਆਂ ਵਾਲੇ ਜੰਗਲੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਅਜੀਬ ਸਰੀਰਕ ਲੱਛਣਾਂ ਅਤੇ ਖੁਰਾਕ ਕਾਰਨ ਇਸਨੂੰ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਵਿਲੱਖਣ ਪੰਛੀਆਂ ਵਿੱਚ ਗਿ ?ਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਲਗਾਤਾਰ ਖਮੀਰਕਰਨ ਕਾਰਨ ਪੰਛੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਅਤੇ ਸਾਹ ਵਿੱਚ ਗੋਬਰ ਜਾਂ ਸੜੀ ਹੋਈ ਬਨਸਪਤੀ ਵਰਗੀ ਤਿੱਖੀ ਬਦਬੂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਇਸਦਾ ਆਮ ਨਾਂ ÷ਸਟਿੰਕਬਰਡ÷ ਪੈ ਗਿਆ। ਗਿਨੀਜ਼ ਵਰਲਡ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਚੱਕੀਰਾਹੇ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਬਦਬੂਦਾਰ ਪੰਛੀ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਵਿ ?ਗਿਆਨੀਆਂ ਲਈ ਇਸ ਪੰਛੀ ਦੀ ਵਰਗੀਕਰਨ ਕਰਨਾ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਮੁਸ਼ਕਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਚੱਕੀਰਾਹੇ ਦੀ ਕ੍ਰਮ ਦੀ ਇਕੱਲੀ ਜੀਉਂਦੀ ਪ੍ਰਜਾਤੀ ਹੈ।

ਇਸਦੇ ਮਾਸ ਵਿੱਚ ਪਾਚਨ ਤੰਤਰ ਦੀ ਬਦਬੂ ਅਤੇ ਸੁਆਦ ਰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਮਨੁੱਖ ਅਤੇ ਕਈ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਇਸਨੂੰ ਖਾਣ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਮਨੁੱਖੀ ਆਭਾ ਮਿੱਥਕ ਜਾਂ ਹਕੀਕਤ?

ਸੁਰਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ, ਪੰਜਾਬ।

ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਊਰਜਾ ਉਹ ਨਹੀਂ ਜੋ ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਸਦੀ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਦਿੱਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਮਨੁੱਖਤਾ ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਅਦਿੱਖ ਊਰਜਾ-ਖੇਤਰ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀ ਆਭਾ (Aura) ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਵੈਦਿਕ ਰਿਸ਼ੀਆਂ, ਤਿੱਬਤ ਦੇ ਬੋਧ ਭਿੱਖੂਆਂ, ਚੀਨ ਦੇ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕਾਂ ਅਤੇ ਯੂਨਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਚਿੰਤਕਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸੀ ਕਿ ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਇੱਕ ਅਦਿੱਖ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਸਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਉਸਦੀ ਸਰੀਰਕ ਤੰਦਰੁਸਤੀ, ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਸਥਿਤੀ ਅਤੇ ਆਤਮਿਕ ਚੇਤਨਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਭਿਆਚਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸੰਤਾਂ ਅਤੇ ਮਹਾਨ ਆਤਮਾਵਾਂ ਦੇ ਚਿੱਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਚਮਕਦਾ ਹੋਇਆ ਪ੍ਰਕਾਸ਼-ਮੰਡਲ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਪਵਿੱਤਰਤਾ, ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪਰ ਅੱਜ ਦੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਯੁੱਗ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਅਜੇ ਵੀ ਚਰਚਾ ਅਤੇ ਚਿੰਤਨ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ—ਕੀ ਮਨੁੱਖੀ ਆਭਾ ਇੱਕ ਅਸਲ ਹਕੀਕਤ ਹੈ ਜਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਕਲਪਨਾ ਦਾ ਸੁੰਦਰ ਰੂਪ?

ਇਸ ਦਾ ਉੱਤਰ ਨਾ ਤਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਵਿੱਚ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਗਿਆਨ, ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਅਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਵਿੱਚ ਲੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਆਧੁਨਿਕ ਵਿਗਿਆਨ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੀਰ ਇੱਕ ਅਦਭੁੱਤ ਜੈਵ-ਬਿਜਲਈ ਅਤੇ ਜੈਵ-ਚੁੰਬਕੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਦਿਲ ਦੀ ਹਰ ਧੜਕਣ ਬਿਜਲਈ ਸੰਕੇਤ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਈਸੀਜੀ (537) ਰਾਹੀਂ ਮਾਪਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿਮਾਗ ਦੀ ਹਰ ਸੋਚ ਅਤੇ ਹਰ ਤੰਤਰਿਕ ਕਿਰਿਆ ਬਿਜਲਈ ਤਰੰਗਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਈਈਜੀ (557) ਨਾਲ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਬਿਜਲਈ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਚੁੰਬਕੀ ਖੇਤਰ ਵੀ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਧੁਨਿਕ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਯੰਤਰ ਮਾਪ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਪਰ ਇਹ ਮਾਪਣਯੋਗ ਜੈਵ-ਬਿਜਲਈ ਸੰਕੇਤ ਉਹ ਰੰਗ-ਬਿਰੰਗੀ ਆਭਾ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜਿਸਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਸਾਹਿਤ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦੀ ਖੋਜ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵਿਗਿਆਨ ਅਜੇ ਤੱਕ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਸਰਵਸੰਮਤੀ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਕਿਸੇ ਰੰਗੀਨ ਊਰਜਾ-ਖੇਤਰ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰੇ। ਕਿਰਲਿਅਨ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਵਰਗੀਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਵਿਗਿਆਨ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਿਜਲਈ ਕੋਰੋਨਾ ਡਿਸਚਾਰਜ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਮਨੁੱਖੀ ਆਭਾ ਦੀ ਤਸਵੀਰ।

ਕੀ ਇਸਦਾ ਅਰਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਭਾ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ?

ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ।

ਇੱਥੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਇੱਕ ਦਿਲਚਸਪ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਕਦੇ ਨਾ ਕਦੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਰਫ਼ ਮੌਜੂਦਗੀ ਹੀ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਸ਼ਾਂਤੀ ਅਤੇ ਅਪਣੱਤ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਾਰਨ ਦੇ ਬੇਚੈਨੀ ਜਾਂ ਤਣਾਅ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਵਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਮਨੋਵਿਗਿਆਨੀ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਡਾ ਦਿਮਾਗ਼ ਕੁਝ ਹੀ ਪਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਲੇ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਦੇ ਹਾਵ-ਭਾਵ, ਸਰੀਰਕ ਭਾਸ਼ਾ, ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਸੰਪਰਕ, ਆਵਾਜ਼ ਦੇ ਲਹਿਜ਼ੇ, ਸਾਹ ਲੈਣ ਦੇ ਢੰਗ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਗੈਰ-ਮੌਖਿਕ ਸੰਕੇਤਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਕੇ ਉਸ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬਣਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸਨੂੰ ਲੋਕ ਆਮ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ÷ਕਿਸੇ ਦੀ ਆਭਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨਾ÷ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਅਵਚੇਤਨ ਮਨ ਦੀ ਇਹੀ ਅਸਾਧਾਰਣ ਸਮਰੱਥਾ ਹੋਵੇ।

ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਸੰਕ੍ਰਮਣ (Emotional Contagion) ਬਾਰੇ ਹੋਈਆਂ ਖੋਜਾਂ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਤੱਕ ਫੈਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਇੱਕ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਦੂਜੇ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਵੀ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਲਿਆ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਾਂਤ ਸੁਭਾਅ ਤਣਾਅ ਘਟਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਗੁੱਸਾ ਟਕਰਾਅ ਨੂੰ ਵੱਧਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਆਸ਼ਾਵਾਦ ਦੂਜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਤਮ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਜਗਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਮਾਹੌਲ ਪੂਰੇ ਪਰਿਵਾਰ, ਸਕੂਲ, ਦਫ਼ਤਰ ਜਾਂ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੁਝ ਅਦਿੱਖ ਤਰੰਗਾਂ ਪ੍ਰਸਾਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ—ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਰੰਗੀਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਊਰਜਾ ਜੋ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਜੀਵਨ 'ਤੇ ਡੂੰਘਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਫਿਰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਵਾਲ ਉੱਠਦਾ ਹੈ—ਕੀ ਸਾਡੀ ਆਭਾ ਜਾਂ ਨਿੱਜੀ ਊਰਜਾ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ?

ਚਾਹੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ, ਜਵਾਬ ਲਗਭਗ ਇੱਕੋ ਹੀ ਹੈ। ਚੰਗੀ ਸਿਹਤ, ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਕਸਰਤ, ਪੂਰੀ ਨੀਂਦ, ਸੰਤੁਲਿਤ ਭੋਜਨ, ਧਿਆਨ, ਸੁਚੇਤ ਜੀਵਨ-ਸ਼ੈਲੀ, ਦਇਆ, ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਅਤੇ ਸਾਰਥਕ ਰਿਸ਼ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਮਾਨਸਿਕ ਸਥਿਰਤਾ ਅਤੇ ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਸੰਤੁਲਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਆਦਤਾਂ ਤਣਾਅ ਨੂੰ ਘਟਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਦਿਮਾਗ਼ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵਧਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸਦੇ ਉਲਟ ਲਗਾਤਾਰ ਗੁੱਸਾ, ਈਰਖਾ, ਡਰ, ਨਫ਼ਰਤ ਅਤੇ ਚਿੰਤਾ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਊਰਜਾ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਉਸਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਹਰ ਅਧਿਆਪਕ, ਡਾਕਟਰ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕ, ਨੇਤਾ, ਮਾਪੇ ਜਾਂ ਦੋਸਤ ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਰਾਹੀਂ ਦੂਜਿਆਂ 'ਤੇ ਇੱਕ ਅਦਿੱਖ ਛਾਪ ਛੱਡਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਭਾਵੇਂ ਵਿਗਿਆਨ ਨੇ ਅਜੇ ਤੱਕ ਰੰਗੀਨ ਆਭਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਇਹ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਸਾਬਤ ਕਰ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਵਿਚਾਰ, ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਵਿਉਹਾਰ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਜੀਵਨ 'ਤੇ ਡੂੰਘਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਸ਼ਾਇਦ ਅਸੀਂ ਗਲਤ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਆਭਾ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਖਿੱਚਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ—ਕੀ ਦਇਆ ਨੂੰ ਮਾਪਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਕੀ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਦਾ ਵਜ਼ਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਕੀ ਕਰੁਣਾ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਯੰਤਰ ਨਾਲ ਗਿਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਇਹ ਗੁਣ ਭਾਵੇਂ ਵਿਗਿਆਨਕ ਉਪਕਰਣਾਂ 'ਤੇ ਦਿਖਾਈ ਨਾ ਦੇਣ, ਪਰ ਇਹ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਅਣਗਿਣਤ ਜੀਵਨਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲਦੇ ਹਨ।

ਅਸਲ ਮਨੁੱਖੀ ਆਭਾ ਸ਼ਾਇਦ ਸਰੀਰ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਚਮਕਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਉਹ ਅਦਿੱਖ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਚਰਿੱਤਰ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ।

ਇੱਕ ਦਇਆਲੂ ਡਾਕਟਰ ਭਰੋਸੇ ਦੀ ਆਭਾ ਫੈਲਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਇੱਕ ਪ੍ਰੇਰਣਾਦਾਇਕ ਅਧਿਆਪਕ ਆਤਮ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਜਗਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਇਮਾਨਦਾਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮਾਪੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਦੂਰਅੰਦੇਸ਼ ਨੇਤਾ ਆਸ ਅਤੇ ਹੌਸਲਾ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੁਣ ਨੂੰ ਅਲੌਕਿਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਫਿਰ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਾਕਤ ਅਸਾਧਾਰਣ ਹੈ।

ਮਨੁੱਖੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਹਨਾਂ ਮਹਾਨ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਕਰਕੇ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉੱਚੇ ਚਰਿੱਤਰ ਨੇ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਰੌਸ਼ਨ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੌਲਤ ਜਾਂ ਅਹੁਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਛੱਡੀ ਗਈ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਊਰਜਾ ਨਾਲ ਜਿਉਂਦੀ ਰਹੀ। ਇਸ ਲੇਖ ਦਾ ਸਾਰ ਬਹੁਤ ਸਧਾਰਨ ਪਰ ਬਹੁਤ ਡੂੰਘਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਜੋ ਵੀ ਸੋਚਦੇ ਹਾਂ, ਜੋ ਵੀ ਬੋਲਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਜੋ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਸਾਡੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਇੱਕ ਅਦਿੱਖ ਮਾਹੌਲ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸਨੂੰ ਆਭਾ, ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਮੌਜੂਦਗੀ ਜਾਂ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਜੋ ਵੀ ਨਾਮ ਦੇਈਏ, ਸੱਚਾਈ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡਾ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸੰਸਾਰ ਲਗਾਤਾਰ ਬਾਹਰੀ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਾਨ ਆਭਾ ਉਹ ਨਹੀਂ ਜੋ ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਚਮਕਦੇ, ਸਗੋਂ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਮਨਾਂ ਨੂੰ ਰੌਸ਼ਨ ਕਰੇ, ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ ਸਕੂਨ ਦੇਵੇ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰੇ। ਅਜਿਹੀ ਆਭਾ ਨਾ ਕਿਸੇ ਚਮਤਕਾਰ ਦੀ ਮੋਹਤਾਜ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਯੰਤਰ ਦੀ। ਇਹ ਸੱਚਾਈ, ਦਇਆ, ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਸੇਵਾ ਰਾਹੀਂ ਬਣਦੀ ਹੈ—ਅਤੇ ਇਹੀ ਮਨੁੱਖੀ ਊਰਜਾ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਰੂਪ ਹੈ।

ਸਾਉਣ ਮਹੀਨਾ: ਪੁਰਾਣੀ ਪੰਜਾਬੀ ਪਰੰਪਰਾ ਖ਼ੀਰ-ਪੂੜੇ

ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਸ਼ੇਰਗਿੱਲ, ਅੱਧੀ ਟਿੱਬੀ
ਬਡਰੁੱਖਾਂ (ਸੰਗਰੂਰ) 86995 35708

ਸਮੇਂ ਨੇ ਅਜਿਹੀ ਕਰਵਟ ਬਦਲੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਆਦਮੀ ਦਾ ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ ਬਦਲਿਆ ਹੈ ਉੱਥੇ ਉਸ ਦੇ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਵਿੱਚ ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਤਬਦੀਲੀ ਆ ਗਈ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਵਿਚਲੀ ਸਾਦਗੀ ਅਤੇ ਸਾਦੇ ਖਾਣੇ ਬੀਤੇ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਬਣਦੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਅੱਜ ਤਕਰੀਬਨ ਹਰ ਬੰਦਾ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਸਰੀਰਕ ਮਰਜ਼ ਨਾਲ? ਜੂਝ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਜੀਵਨ ਸ਼ੈਲੀ ਦੇ ਵਿਗਾੜ ਕਾਰਨ ਵਾਪਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਸਮਾਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਹਰ ਤਿੱਥ ਤਿਉਹਾਰ 'ਤੇ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸਾਦੇ, ਸ਼ੁੱਧ ਤੇ ਸਿਹਤ ਵਰਧਕ ਖਾਣੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਅੱਜ ਭਾਂਤ-ਭਾਂਤ ਦੇ, ਬਹੁਤਾਤ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਖਾਣਿਆਂ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਲੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਦੀ ਘਾਟ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਚੇਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਈ ਦਹਾਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਸਾਦੇ ਤੇ ਸ਼ੁੱਧ ਪਕਵਾਨਾਂ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਸਾਕਾਰ ਹੋ ਉੱਠਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਬਰਸਾਤਾਂ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਸਾਉਣ ਮਹੀਨੇ ਨੂੰ ਬੜੀ ਬੇਸਬਰੀ ਨਾਲ? ਉਡੀਕਦੇ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਖਾਣ ਨੂੰ ਖੀਰ-ਪੂੜੇ, ਗੁਲਗੁਲੇ, ਮੱਠੀਆਂ, ਬਿਸਕੁਟ ਆਦਿ ਮਿਲਣਗੇ। ਉਦੋਂ ਮੀਂਹ ਬਹੁਤ ਪੈਂਦੇ ਸੀ ਕਈ-ਕਈ ਦਿਨ ਝੜੀ ਲੱਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਹੁੰਮਸ ਭਰੀ ਗਰਮੀ ਤੋਂ ਰਾਹਤ ਮਿਲਦੀ ਮੌਸਮ ਖੁਸ਼ਗਵਾਰ ਤੇ ਠੰਢਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਬਸ ਫਿਰ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਉਂ ਗੁਲਗੁਲੇ, ਪੂੜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਮਹਿਕਾਂ ਆਉਣ ਲੱਗਦੀਆਂ। ਮੌਸਮ ਤੇ ਖ਼ੁਰਾਕ ਦੇ ਸੁਮੇਲ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਦੀਆਂ ਇਹ ਸਤਰਾਂ ਅਕਸਰ ਬੋਲੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ:-

ਚੜ੍ਹ ਕਾਲੀਆਂ ਘਟਾਵਾਂ ਆਈਆਂ,
ਮੌਸਮ ਹੋਇਆ ਫ਼ਕੀਰ।
ਛੱਡੋ ਸਾਰੇ ਰੁਝੇਵੇਂ ਆਉ, ਖਾਈਏ ਗੁਲਗੁਲੇ, ਪੂੜੇ, ਖੀਰ

ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ ਸਾਡੀ ਮਾਂ ਜਦੋਂ ਪੂੜਿਆਂ ਲਈ ਆਟਾ ਘੋਲ? ਰਹੀ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਅੱਚਵੀ (ਕਾਹਲ ?) ਲੱਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਕਿ ਕਦੋਂ ਛੇਤੀ ਪੂੜੇ ਬਣਨ ਤੇ ਖਾਈਏ। ਮਾਂ ਨੇ ਕਹਿਣਾ ਜਾਉ ਪਿੱਪਲ ਦੇ ਪੱਤੇ ਤੋੜ ਕੇ ਲਿਆਉ। ਅਸੀਂ ਸਾਡੇ ਘਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬਾਗਲ? ਦੇ ਨਾਲ? ਖੇੜੇ 'ਤੇ ਵੱਡਾ ਸਾਰਾ ਪਿੱਪਲ ਸੀ ਜੋ ਹੁਣ ਵੀ ਹੈ, ਫਟਾਫਟ ਸਾਫ਼-ਸਾਫ਼ ਕਈ ਪੱਤੇ ਤੋੜ ਲਿਆਉਂਦੇ। ਮਾਂ ਦੋ ਪੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਦੂਹਰੇ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਛਪੇਤਲਾ ਖੁਰਚਣੇ ਨੁਮਾ ਇੱਕ ਯੰਤਰ ਬਣਾ ਲੈਂਦੀ। ਤਵੇ 'ਤੇ ਪਾਏ ਆਟੇ ਦੇ ਘੋਲ? ਨੂੰ ਇਸ ਨਾਲ? ਫੈਲਾ ਕੇ ਤਕਰੀਬਨ ਤਵੇ ਜਿੱਡਾ ਹੀ ਪੂੜਾ ਵਾਹ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਸਾਡੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਟਿਕੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਕਿ ਛੇਤੀ ਪੱਕੇ ਤੇ ਸਾਡੀ ਪਲੇਟ ਵਿੱਚ ਟਿਕ ਜਾਵੇ। ਮੈਂ ਸਾਡੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਸੀ। ਮਾਂ-ਬਾਪ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਛੋਟਾ ਬੱਚਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲਾਡਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਖ਼ਾਹਿਸ਼ ਪਹਿਲਾਂ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਪਹਿਲਾ ਪੂੜਾ ਮੈਨੂੰ ਹੀ ਮਿਲਦਾ। ਗੁੜ ਦੇ ਇਹ ਪੂੜੇ ਇੰਨੇ ਸਵਾਦ ਲੱਗਦੇ ਅਸੀਂ ਖੀਰ ਨਾਲ? ਕਈ-ਕਈ ਖਾ ਜਾਂਦੇ। ਗੱਲ ਜਦੋਂ ਪਿਛਲੇ ਸਮਿਆਂ ਦੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਪਿੰਡ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ? ਟੁੱਟੇ ਹੀ ਹੋਏ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਪਰਕ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਸੜਕਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਅਤੇ ਰੋਜ਼ ਦਾ ਆਉਣਾ ਜਾਣਾ ਨਹੀ ਸੀ ਹੁੰਦਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਰਸਾਤ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸ਼ੁੱਧ ਘਰ ਦੀਆਂ ਬਣੀਆਂ ਖੁਰਾਕਾਂ ਹੀ ਖਾਧੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਗੁੜ ਤੇ ਆਟੇ ਤੋਂ ਬਣੇ ਗੁਲਗੁਲੇ ਅਤੇ ਪੂੜੇ ਸਿਹਤ ਨੂੰ ਆਇਰਨ, ਖਣਿਜ ਤੇ ਐਂਟੀਆਕਸੀਡੈਂਟ ਆਦਿ ਲੋੜੀਂਦੇ ਖੁਰਾਕੀ ਤੱਤ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਪਿੱਪਲ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਨਾਲ? ਤਵੇ 'ਤੇ ਆਟੇ ਦੇ ਘੋਲ? ਨੂੰ ਫੈਲਾਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੱਤਿਆਂ ਦੇ ਔਸ਼ਧੀ ਗੁਣ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਬਰਸਾਤਾਂ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹੁੰਮਸ ਤੇ ਨਮੀ ਕਾਰਨ ਪਾਚਨ ਕਿਰਿਆ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਣ ਲੱਗਦੀ ਹੈ ਗੁਲਗੁਲੇ ਤੇ ਪੂੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੈਣ ਵਾਲ ? ਸੌਂਫ ਪਾਚਨ ਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਦਰੁਸਤ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਾਉਣ ਮਹੀਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖਾਦ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ ਬਣਾਉਣਾ ਪੁਰਾਣੀ ਪੰਜਾਬੀ ਪਰੰਪਰਾ ਹੈ ਪਰ ਅੱਜ ਸਾਡੇ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸੀ ਤੇ ਸ਼ੁੱਧ ਘਰੇਲੂ ਪਕਵਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ਬੂਆਂ ਗਾਇਬ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਪੀਜ਼ਾ,ਬਰਗਰ,ਪਾਸਤਾ,ਹੌਟ ਡੌਗ, ਮੋਮੋ, ਮਨਚੂਰੀਅਨ ਆਦਿ ਖਾਣਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ੌਕੀਨ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਖਾਣਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਪਸੰਦ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਹੁਣ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਰਸੋਈਆਂ ਦੀ ਥਾਂ ਆਧੁਨਿਕ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ? ਲੈਸ ਕਿਚਨ ਬਣ ਗਈਆਂ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਫਾਲਤੂ ਧੂੰਆਂ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਪਕਵਾਨਾਂ ਦੀ ਮਹਿਕ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ,ਨਾ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖਾਣਿਆਂ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਇਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਸੂਰ ਨਹੀਂ ਇਹ ਛੋਟੀ ਤੇ ਬਣੇ ਬਣਾਏ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਆਦਤ ਅਸੀਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ? ਹੌਲ ?-ਹੌਲ ? ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਦੀ ਹੁੰਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਸਾਡੀ ਸਿਹਤ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ। ਅੱਜ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਜਾਂ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲ ? ਘਰ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਘਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਜੀਅ ਬਿਲਕੁਲ ਤੰਦਰੁਸਤ ਹਨ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਆਮ ਕਰਕੇ ਹਰ ਘਰ ਵਿੱਚ ਦਵਾਈਆਂ ਨਾਲ? ਭਰੇ ਲਿਫ਼ਾਫ਼ੇ ਜ਼ਰੂਰ ਮਿਲਣਗੇ। ਮੁੱਕਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ,ਆਪਣਾ ਪਰਿਵਾਰ ਤੇ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਸਿਹਤਮੰਦ ਤੇ ਤੰਦਰੁਸਤ ਰੱਖਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਬਜ਼ਾਰੀ ਖਾਣਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜੀਵਨ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰ ਹੀਲੇ ਘੱਟ ਜਾਂ ਮਨਫੀ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਲੋਕ ਅੱਜ ਪੈਸੇ ਦੀ ਅੰਨ੍ਹੀ ਦੌੜ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦੇ ਵਪਾਰੀ ਬਣ ਕੇ ਖੇਡ ਰਹੇ ਹਨ। ਮਾਇਆ ਦੇ ਲਾਲਚ ਵੱਸ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਵੰਡਣ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀ ਗੁਰੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਬਹੁਤਾਤ ਬਜ਼ਾਰੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਗੁਣਵੱਤਾ ਦੀ ਕਸਵੱਟੀ 'ਤੇ ਖਰਾ ਨਹੀਂ ਉਤਰਦੀਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੇਵਨ ਨਾਲ? ਆਦਮੀ ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਭਿਆਨਕ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਚੰਗੇ ਤੇ ਸਿਹਤਮੰਦ ਸਮਾਜ ਲਈ ਲੋੜ ਹੈ ਆਪ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾਗਰੂਕ ਕਰਨ ਦੀ। ਘਟੀਆ ਕਿਸਮ ਦੇ ਘਿਉ ਤੇ ਤੇਲਾਂ ਵਿੱਚ ਬਣੇ ਪਕਵਾਨਾਂ ਵੱਲ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਹੋਣ ਦੀ ਬਜਾਇ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਦੇ ਤੇ ਸ਼ੁੱਧ ਖਾਣੇ ਖਾਣ ਦੀ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਆਦਤ ਪਾਈਏ ਤਾਂ ਹੀ ਸਿਹਤਾਂ ਦਾ ਬਚਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਸਿਆਣਿਆਂ ਦੀ ਆਖੀ ਇਹ ਗੱਲ ਯਾਦ ਰੱਖੀਏ ਕਿ 'ਸਿਹਤ ਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਨਿਆਮਤ ਹੈ।'

ਬਹੁਤ ਹੋ ਗਿਆ ਵਿਗਾੜ, ਬੱਸ ਹੁਣ ਸੰਭਲ ਜਾਉ

ਕਦੇ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਫਿਜ਼ਾ ਤੇ ਸ਼ੁੱਧ ਹਵਾ 'ਚ ਸਾਹ ਲੈਂਦਾ ਹੋਇਆ ਆਦਮੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਤੰਦਰੁਸਤ ਤੇ ਤਰੋਤਾਜ਼ਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਅੱਜ ਹਵਾ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਿਤ ਹੋਣ ਨਾਲ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚੋਂ ਗਾਇਬ ਹੁੰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਆਦਮੀ ਦੀ ਕਾਇਆ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਦਾ ਘਰ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਖੁਦ ਆਦਮੀ ਦੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਵਿਗਾੜ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਉਹ ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਭਿਆਨਕ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਭੁਗਤ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਆਧੁਨਿਕ ਸਮਝਣ ਲੱਗਿਆ ਹੈ। ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਖੋਜਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਚੰਗੇਰੇ ਜੀਵਨ ਲਈ ਅਨੇਕਾਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਅਪਣਾਈਆਂ ਹਨ ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਇਸ ਨੇ ਰੱਜ ਕੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਨੂੰ ਮਧੋਲਿਆ ਹੈ। ਬੜੀ ਨਿਰਦੈਤਾ ਨਾਲ ਇਸ ਹਰੀ ਭਰੀ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਆਧੁਨਿਕਤਾ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਉਜਾੜਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਲਸਿਲਾ ਅਜੇ ਵੀ ਰੁਕਿਆ ਨਹੀਂ ਲਗਾਤਾਰ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੇ ਕੁਦਰਤੀ ਫਿਜ਼ਾ ਨੂੰ ਉਜਾੜ ਕੇ ਕੰਕਰੀਟ ਦੀਆਂ ਦੀਵਾਰਾਂ ਖੜੀਆਂ ਕਰ ਲਈਆਂ ਹਨ ਜੋ ਤਨ-ਮਨ ਨੂੰ ਠੰਢਕ ਦੇਣ ਦੀ ਬਜਾਇ ਤਪਸ਼ ਹੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਗਰਮੀ ਰੁੱਤ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਜਿਉਂ ਹੀ ਅਸੀਂ ਸਰਦੀ ਰੁੱਤ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਤਿਉਹਾਰਾਂ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਦੁਸਹਿਰਾ ਫਿਰ ਕੱਤਕ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਦੀਵਾਲੀ ਦਾ ਤਿਉਹਾਰ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਿਉਹਾਰ ਪ੍ਰਤੀ ਬੜਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬੜੇ ਚਾਵਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਦੀ ਸਭ ਨੂੰ ਉਡੀਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਮਹੀਨੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਝੋਨੇ ਦੀ ਫਸਲ ਦੀ ਕਟਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਖੇਤੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹਰ ਕਿਸਾਨ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਫਸਲ ਦਾ ਵੀ ਤਿਉਹਾਰ ਜਿੰਨਾ ਹੀ ਚਾਅ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਫਸਲ ਵੇਚ ਕੇ ਦੀਵਾਲੀ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਦੁੱਗਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਹਰ ਮਨ ਵਿੱਚ ਰੀਝ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਆਪਣੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ, ਆਪਣੀਆਂ ਰੀਝਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨਾ ਕੋਈ ਮਾੜੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਪਰ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਨਾਲ ਜੋ ਖਿਲਵਾੜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਸ਼ਾਇਦ ਪੂਰੇ ਸਾਲ ਦੇ ਹੋਰ ਤਿਉਹਾਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਫਸਲ ਦੀ ਕਟਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਚਦੀ ਰਹਿੰਦ ਖੂੰਹਦ (ਪਰਾਲੀ) ਨੂੰ ਅੱਗ ਦੇ ਭੇਂਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਧੂੰਆਂ ਹੀ ਧੂੰਆਂ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਦੀਵਾਲੀ 'ਤੇ ਅਸੀਂ ਹਰ ਸਾਲ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੜੇ ਜ਼ੋਰ-ਸ਼ੋਰ ਨਾਲ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਦੀਵਾਲੀ 'ਤੇ ਪਟਾਕੇ ਨਹੀਂ ਚਲਾਉਣੇ, ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਪਰ ਦੀਵਾਲੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਵਾਅਦੇ ਆਪ ਹੀ ਤੋੜ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਬਾਰੂਦ ਦੀ ਗੰਧ ਤੇ ਧੂੰਏਂ ਦੇ ਗੁਬਾਰ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਵੱਡੇ-ਵਡੇਰੇ , ਸਾਡੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿਉਹਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬੜੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਅਤੇ ਸਾਦਗੀ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਰੂਪ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਦਲ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਸਾਦਗੀ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਵਿਖਾਵਾ, ਚਮਕ-ਦਮਕ ਨੇ ਤਿਉਹਾਰਾਂ ਲਈ ਅਸਲੀ ਭਾਵਨਾ ਹੀ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚਲੀ ਪਰਾਲੀ ਦੀ ਅੱਗ ਤੋਂ ਉੱਠਿਆ ਜ਼ਹਿਰੀਲਾ ਧੂੰਆਂ ਆਪਣਾ ਆਤੰਕ ਫੈਲਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਹਾਦਸਿਆਂ ਤੇ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਅੰਸ਼ ਇਸ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਭੇਜਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਖੂਬਸੂਰਤ ਬਣਾਵੇਗਾ ਪਰ ਇਸ ਨੇ ਤਾਂ ਪੂਰੀ ਕਾਇਨਾਤ ਨੂੰ ਉਜਾੜ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਉਹ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਵੀ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਇਸ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਭੇਜ ਕੇ ਪਛਤਾਉਂਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਹਵਾ,ਪਾਣੀ, ਮਿੱਟੀ ਸਭ ਨੂੰ ਇਸ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਆਧੁਨਿਕਤਾ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਹੱਦੋਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਗਾੜ ਇੰਨਾ ਵਧ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਖੁਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਹਿਰਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਦੇ ਹਰੀ ਭਰੀ ਬਨਸਪਤੀ, ਸ਼ੁੱਧ ਹਵਾ, ਨਿਰਮਲ ਪਾਣੀ, ਜਰਖੇਜ਼ ਭੂਮੀ ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਨਿਬਾਹ ,ਉਸ ਦੇ ਤੰਦਰੁਸਤ ਸਰੀਰ ਅਤੇ ਮਨ ਦਾ ਅਧਾਰ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਸਾਡੇ ਪੁਰਾਤਨ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਦਾਦਿਆਂ ਪੜਦਾਦਿਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਸਾਡੇ ਕੋਲ਼ ਜੋ ਬੇਸ਼ਕੀਮਤੀ ਸੀ ਅਸੀਂ ਗਵਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਧਰਤੀ ਹੇਠਲਾ ਪਾਣੀ ਖਾਤਮੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਹੈ।

ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਸ਼ੇਰਗਿੱਲ ਬਡਰੁੱਖਾਂ 86995 35708

ਬਾਹਰੀ ਕੁੜੀ

ਬਰਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਬਿਸਰਾਓ
9988901324

ਸੰਦੀਪ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਮੁੰਡਾ ਸੀ।ਉਸ ਦਾ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਭਰਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਸੀ ਜੋ ਵਿਆਹੇ ਹੋਏ ਸਨ।ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਬਿਜਲੀ ਮਹਿਕਮੇ ਵਿੱਚੋਂ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋ ਕੇ ਵਿਹਲੇ ਸਨ।ਉਸ ਦੀ ਵੱਡੀ ਭਰਜਾਈ ਸੁਭਾਅ ਪੱਖੋਂ ਬਹੁਤ ਨਰਮ ਸੀ।ਇਸੇ ਲਈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਆਪਣੀ ਸੱਸ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਬਣਦੀ ਸੀ।ਘਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਦੋਵੇਂ ਆਪਸੀ ਸਲਾਹ ਮਸਵਰਾ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ।ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਬਹੁਤ ਖੁਸਹਾਲ ਪਰਿਵਾਰ ਸੀ।ਸੰਦੀਪ ਨੇ ਵੀ ਗ੍ਰੈਜੂਏਸਨ ਕਰਕੇ ਪੋਸਟ ਗ੍ਰੈਜੂਏਸਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਲਜ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲਾ ਲੈ ਲਿਆ ਸੀ।ਛੋਟਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਵਿਆਹ ਦੇ ਦਿਨ ਦੀ ਉਡੀਕ ਸੀ।ਜਦ ਵੀ ਕੋਈ ਰਿਸਤੇ ਦੀ ਗੱਲ ਚੱਲਦੀ ਤਾਂ ਉਹ ਇੱਕੋ ਗੱਲ ਆਖਦਾ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਬਾਹਰਲੀ ਕੁੜੀ ਨਾਲ ਹੀ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਏਗਾ।ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਜ਼ਿੱਦ ਹੀ ਫੜ ਲਈ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਲਈ ਸਿਰਫ ਬਾਹਰਲੀ ਕੁੜੀ ਦਾ ਰਿਸਤਾ ਹੀ ਲੱਭਿਆ ਜਾਵੇ।

ਹੁਣ ਸੰਦੀਪ ਦੀ ਪੋਸਟ ਗ੍ਰੈਜੂਏਸਨ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ।ਉਹ ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀ ਲਈ ਹੱਥ ਪੈਰ ਮਾਰਦਾ ਪਰ ਕਿਤੇ ਵੀ ਗੱਲ ਨਾ ਬਣਦੀ।ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਨੌਕਰੀ ਕੋਈ ਢੰਗ ਦੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਸੀ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਦੂਰ ਦੀ ਕਿਸੇ ਰਿਸਤੇਦਾਰੀ ਵਿੱਚ ਕੁੜੀ ਬਾਹਰੋਂ ਆਈ ਸੀ ਉਸ ਦਾ ਰਿਸਤਾ ਸੰਦੀਪ ਲਈ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਕੁਝ ਪੁੱਛੇ ਜਾਣੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ,"ਮੰਮੀ,ਜੇ ਇੱਥੇ ਗੱਲ ਬਣਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਵੱਲੋਂ ਹਾਂ ਹੀ ਸਮਝੋ।"ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਵਿਚੋਲਣ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਗੱਲ ਬਾਤ ਸੁਰੂ ਕੀਤੀ।ਕੁੜੀ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣੀ ਸੀ ਪਰ ਸੰਦੀਪ ਨਾਲੋਂ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀ ਲੱਗਦੀ ਸੀ।ਦੇਖ ਦਿਖਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਗਨ ਵੀ ਹੋ ਗਿਆ।ਦਸ ਦਿਨ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਵਿਆਹ ਵੀ ਹੋ ਗਿਆ।ਸਾਰੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਖੁਸ ਸਨ।ਬਾਹਰਲੀ ਕੁੜੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਹੁੰਦੇ ਸਾਰ ਸਾਰੇ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਵੇਖਣ ਲੱਗੇ।ਨਵੀਂ ਵਹੁਟੀ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਸਾਰੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ ਸਨ ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਨਖਰਾ ਬਹੁਤ ਉੱਚਾ ਸੀ।ਉਹ ਬਹੁਤਾ ਸਮਾਂ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਬੈਠੀ ਰਹਿੰਦੀ ਜਾਂ ਫਿਰ ਸਾਮ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨਾਲ ਬਾਹਰ ਘੁੰਮਣ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ।

ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਕੁਝ ਦਿਨ ਬਾਦ ਉਹ ਇੱਕ ਦਿਨ ਸੰਦੀਪ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਬੈਠੀ ਸੀ।ਉਸ ਦੀ ਸੱਸ ਨੇ ਰੋਟੀ ਫੜਾਉਣ ਲਈ ਦਰਵਾਜਾ ਖੜਕਾਇਆ ਤੇ ਰੋਟੀ ਦੀ ਥਾਲੀ ਲੈ ਕੇ ਅੰਦਰ ਆ ਗਈ।ਸੱਸ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਸਾਰ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁੱਸਾ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਤੇ ਬੋਲੀ, "ਮੰਮੀ ਜੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਐਨੀ ਵੀ ਅਕਲ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਹਾਂ, ਤੁਸੀਂ ਮੂੰਹ ਚੁੱਕ ਕੇ ਸਾਡੇ ਕਮਰੇ ਵੱਲ ਆ ਗਏ ਹੋ, ਜੇ ਸਾਨੂੰ ਲੋੜ ਹੋਊਗੀ ਆਪੇ ਆ ਕੇ ਖਾ ਲਵਾਂਗੇ।" ਨਹੋਰਾ ਮਾਰਦੇ ਹੋਏ ਬੋਲੀ, "ਐਨੀ ਅਕਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਇੰਡੀਆ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ।"

"ਨੀ ਧੀਏ ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਭੁੱਖ ਲੱਗੀ ਹੋਊਗੀ, ਮੈਂ ....ਤਾਂ ਲੈ ਆਈ ਰੋਟੀ, ਨਾਲੇ ਸੰਦੀਪ ਨੂੰ ਤਾਂ ਐਸ ਵੇਲੇ ਨੂੰ ਭੁੱਖ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਆ।" ਸੰਦੀਪ ਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ।

"ਮੈਂ ਸੰਦੀਪ ਦੀ ਪਤਨੀ ਹਾਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਉਸਨੂੰ," ਸੰਦੀਪ ਦੀ ਪਤਨੀ ਜੈਸਮੀਨ ਚੀਖ ਕੇ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਬੋਲੀ।

ਕੋਲ ਬੈਠੇ ਸੰਦੀਪ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਠਰ੍ਹੰਮੇ ਨਾਲ ਕਿਹਾ,"ਜੈਸਮੀਨ, ਮੰਮੀ ਜੀ ਸਾਹਮਣੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਥੋੜ੍ਹੇ ਬੋਲੀਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਵੱਡੇ ਹਨ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਲਈ ਖਾਣਾ ਹੀ ਤਾਂ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਨੇ, ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਏਨੀ ਨਾਰਾਜਗੀ ਵਾਲੀ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਹੈ ?"

"ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਮਾੜਾ ਬਣਾਉਣ ਲੱਗੇ ਹੋ , ਸੰਦੀਪ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਬਦਤਮੀਜੀਆਂ ਬਿਲਕੁਲ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ। ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦਾ ਪੱਖ ਲੈ ਰਿਹਾ ਹੈਂ ?ਆਈ ਡੌਂਟ ਲਾਈਕ ਇਟ.......ਯੂ.....ਟਿਪੀਕਲ ਇੰਡੀਅਨ ਹਸਬੈਂਡ....." ਜੈਸਮੀਨ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਉੱਚੀ ਬੋਲੀ। ਉੱਧਰੋਂ ਸੰਦੀਪ ਦੇ ਭਾਬੀ ਤੇ ਭਰਾ ਜੈਸਮੀਨ ਦੀ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ ਸੁਣ ਕੇ ਭੱਜੇ ਆਏ ਤੇ ਕਾਰਨ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹਿਆ।

ਸੰਦੀਪ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਗੱਲ ਤੇ ਪਰਦਾ ਪਾਉਣ ਲਈ ਇਕਦਮ ਇਕੱਠੇ ਬੋਲੇ," ਕੁਛ ਨਹੀਂ... ਕੁਛ ਨਹੀਂ।"

ਜੈਸਮੀਨ ਵਿੱਚੋਂ ਟੋਕ ਕੇ ਬੋਲੀ ,"ਕੀ ਕੁਝ.... ਨਹੀਂ ,ਕੁਝ ਨਹੀਂ.... ਇਹ ਕੋਈ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹੈ ....ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੀ ਇਸ ਘਰ ਵਿੱਚ..... ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਈਵੇਸੀ ਨਾਂ ਦੀ ਚੀਜ ਹੀ ਨਹੀਂ....... ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਕਸਰ ਸੀ ਆਉਣ ਦੀ.... ਇਹ ਘਰ ਨਹੀਂ ਚਿੜੀਆਘਰ ਹੈ।"

ਸੰਦੀਪ ਤੋਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਬੇਇੱਜਤੀ ਸਹਾਰੀ ਨਾ ਗਈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਘਟਨਾ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਵਾਪਰ ਰਹੀ ਸੀ।ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਤੀ ਦੇ ਹੱਕ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਚੁੱਪ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਦਮ ਉੱਚੀ ਬੋਲਿਆ,"ਜੈਸਮੀਨ..... ਚੁੱਪ ਕਰ ਜਾ।"

ਜੈਸਮੀਨ ਵਿਚੋਂ ਟੋਕ ਕੇ ਆਪਣੀ ਉਂਗਲ ਸੰਦੀਪ ਤੇ ਉਠਾ ਕੇ, ਇਕਦਮ ਬੋਲੀ ,"ਯੂ ਸੱਟ ਅੱਪ.......... ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੀ ਇਸ ਚਿੜੀਆਘਰ ਵਿੱਚ.... ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਬਰਦਰ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰਦੀ ਹਾਂ," ਜੈਸਮੀਨ ਫੋਨ ਚੁੱਕ ਕੇ ਨੰਬਰ ਮਿਲਾਉਣ ਲੱਗੀ ਤਾਂ ਸੰਦੀਪ ਨੇ ਉਸ ਤੋਂ ਫੋਨ ਨਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਫੋਨ ਖੋਹਣ ਲੱਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਹੋਰ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ," ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਮਾਰ ਰਿਹਾਂ.... ?ਤੇਰੀ ਐਨੀ ਹਿੰਮਤ..... ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਫੋਨ ਕਿਉਂ ਖੋਹਿਆ........?" ਜੈਸਮੀਨ ਦਾ ਗੁੱਸਾ ਸੱਤਵੇਂ ਅਸਮਾਨ ਤੇ ਸੀ। ਸੰਦੀਪ ਨੇ ਠੰਡਾ ਹੋ ਕੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ," ਜੈਸਮੀਨ..ਗੁੱਸਾ ਠੰਡਾ ਕਰ।"

ਸੰਦੀਪ ਦੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ," ਧੀਏ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਵੱਡੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ, ਪੇਕਿਆਂ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਦੱਸੀਦੀ ਆ ਨਿੱਕੀ ਨਿੱਕੀ ਗੱਲ.... ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਸੌਰੀ ਕਹਿੰਦੀ ਆਂ।" ਕਹਿਕੇ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਲਾਡ ਨਾਲ ਜੱਫੀ ਵਿੱਚ ਲੈਣ ਲੱਗੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਮੰਮੀ ਦੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਪਰਾਂ ਪਟਕਾ ਮਾਰਿਆ।

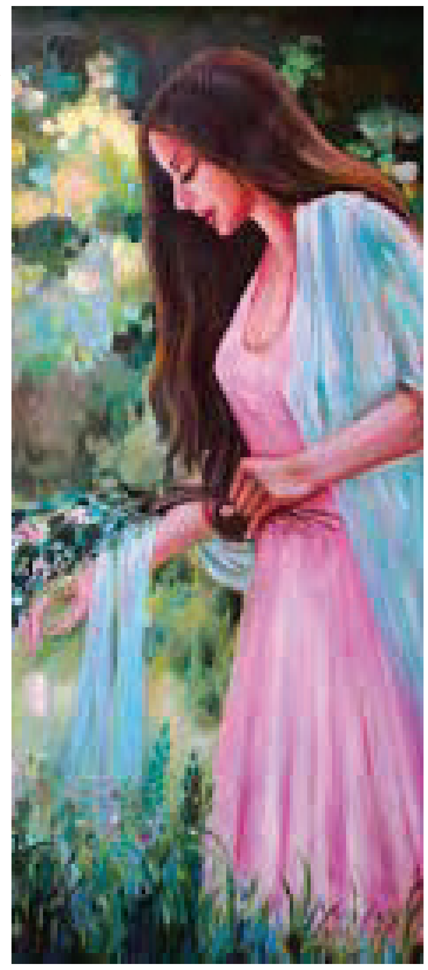

ਸੰਦੀਪ ਦੇ ਭਰਾ- ਭਰਜਾਈ ਵੀ ਜੈਸਮੀਨ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਕੁਝ ਬੋਲਣ ਹੀ ਲੱਗੇ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅੱਖਾਂ ਕੱਢ ਕੇ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਬੋਲੀ," ਹੂ ਆਰ ਯੂ ਟੂ ਇੰਟਰਫੇਅਰ.....(ਤੁਸੀਂ ਕੌਣ ਹੋ ਦਖਲ ਦੇਣ ਵਾਲੇ)" ....ਉਹ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਏ।

ਸੰਦੀਪ ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਫੋਨ ਖੋਹ ਕੇ ਆਪਣੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਦੋ ਕੁ ਘੰਟੇ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦੇ ਭਰਾ ਆ ਗਏ।ਉਹ ਬਲੈਕ ਕਮਾਂਡੋ ਵਾਂਗ ਫੂੰ ਫੂੰ ਕਰਦੇ ਦਗੜ ਦਗੜ ਕਰਦੇ ਅੰਦਰ ਆ ਵੜੇ।ਉਹ ਵੀ ਆਪਣੀ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਅਕਲ ਦੇਣ ਦੀ ਥਾਂ ਸੰਦੀਪ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਬੇਜਤੀ ਕਰਨ ਲੱਗੇ।ਜੋ ਅਬਾ ਤਬਾ ਬੋਲ ਸਕਦੇ ਸੀ ਉਹ ਬੋਲੇ।ਜੈਸਮੀਨ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਸਮਾਨ ਦੋ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਸੂਟ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਭਰ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਚਲੀ ਗਈ।

ਸੰਦੀਪ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਜੈਸਮੀਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰ ਕਰ ਕੇ,ਬਚੋਲਿਆਂ ਨੂੰ ਭੇਜ ਕੇ , ਪੰਚਾਇਤ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਦੀ ਬਹੁਤ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਪਰ ਕਿੱਥੇ....। ਆਖਿਰ ਉਹ ਵਾਪਸ ਵਿਦੇਸ ਵੀ ਚਲੀ ਗਈ। ਸੰਦੀਪ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰ ਫੋਨ ਕੀਤਾ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਕਦੇ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਾ ਦਿੱਤਾ। ਸੰਦੀਪ ਦਾ ਇੱਕ ਦੋਸਤ ਜੋ ਉਸੇ ਦੇਸ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਜੈਸਮੀਨ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਗੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਸੰਦੀਪ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠੋਂ ਜਮੀਨ ਨਿਕਲ ਗਈ ਜਦ ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਤੋਂ ਉੱਥੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮੁੰਡੇ ਨਾਲ ਰਹਿ ਰਹੀ ਸੀ ਉਹ ਮੁੰਡਾ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਨੌਕਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਉਸ ਦੇ ਪੇਕੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸੰਦੀਪ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਉੱਪਰ ਦਾਜ ਲਈ ਤੰਗ ਕਰਨ ਅਤੇ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਕੁੱਟ ਮਾਰਕੇ ਘਰੋਂ ਕੱਢਣ ,ਦਸ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਹੇਜ ਦੱਬਣ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਕੀ ਧਾਰਾਵਾਂ ਲਾ ਕੇ ਕੇਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।ਸੰਦੀਪ,ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ,ਭਰਾ , ਭਰਜਾਈ,ਭੈਣ , ਭਣੋਈਆ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖਵਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਸੰਦੀਪ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਮਿੰਨਤਾਂ ਤਰਲੇ ਕੀਤੇ ਗਏ।ਪਰ ਸਰੀਫ ਪਰਿਵਾਰ ਜਾਂ ਮੁੰਡੇ ਵਾਲੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਕਿਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਨਹੀਂ ਹੋਈ।ਦੋ ਸਾਲ ਕੇਸ ਚੱਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸੰਦੀਪ ਨੂੰ ਕੁੜੀ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦਹੇਜ ਦਾ ਦਸ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇਣ ਅਤੇ ਸੰਦੀਪ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਨੂੰ ਸੱਤ ਸਾਲ ਦੀ ਸਜਾ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤੀ। ਸੰਦੀਪ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹਾ ਖੜ੍ਹਾ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਜੀਆਂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿੱਚ ਡਿੱਗ ਕੇ ਧਾਹਾਂ ਮਾਰ ਮਾਰ ਕੇ ਉੱਚੀ ਉੱਚੀ ਰੋਣ ਲੱਗਿਆ ਤੇ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ," ਮੈਨੂੰ ਸਾਰੇ ਮਾਫ ਕਰ ਦਿਓ... ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੇਰੀ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਜ਼ਿੱਦ ਦੀ ਸਜਾ ਮਿਲ ਰਹੀ ਹੈ,ਉਸ ਦਾਜ ਦੀ ਸਜਾ ਜੋ ਨਾ ਲਿਆ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਕਦੇ ਮੰਗਿਆ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦੀ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਬਾਹਰਲੀ ਕੁੜੀ........।"

ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ਖਿਲਵਾੜ

ਉਤਰਾਖੰਡ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਤੀਰਥ ਅਸਥਾਨ ਜੋਸੀਮੱਠ 'ਚ ਕਈ ਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਜਮੀਨ ਖਿਸਕਣ ਨਾਲ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬੇਘਰ ਹੋਣਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਸਾਸਨ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਆਫਤ ਗ੍ਰਸਤ ਖੇਤਰ ਐਲਾਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਤਸਵੀਰਾਂ ਦੱਸ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਥਾਂ ਥਾਂ ਤੇ ਜਮੀਨ ਵਿੱਚ ਦਰਾਰਾਂ ਪੈ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਕ ਇਨਸਾਨ ਇੰਨੀ ਮਿਹਨਤ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਘਰ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਛੱਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।ਕਿੰਨਾ ਉਸ ਨੂੰ ਫਕਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।ਕਿਨੇਂ ਅਰਮਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੇਰਾ ਘਰ ਬਣ ਗਿਆ। ਬੇਵੱਸ ਹੋ ਕੇ ਹੀ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਹਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਫਿਰ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਘਰ-ਬਾਰ ਛੱਡਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਚਾਹੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੇਘਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ,ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਿਲ ਘਰ ਛੱਡਣ ਨੂੰ ਮਜਬੂਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।ਚੇਤੇ ਕਰਵਾ ਦੇਈਏ ਕਿ 2012 ਵਿਚ ਉਤਰਾਖੰਡ ਖੇਤਰ ਹੜ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠ ਆਇਆ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਨਦੀਆਂ ਨਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਨਿਕਾਸੀ ਬਿਲਕੁੱਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ। ਗੱਡੀਆਂ ਦੀ ਗੱਡੀਆਂ ਹੜਾਂ ਵਿੱਚ ਰੁੜ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਇਨਸਾਨ ਫ਼ਿਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਭਲਿਆ।ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਦਖਲ-ਅੰਦਾਜੀ ਲਗਾਤਾਰ ਵੱਧਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਪੈਸੇ ਦੀ ਹੋੜ ਲਗਾਤਾਰ ਵੱਧ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਹਾੜੀ ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟ ਕੇ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਹੋਟਲ ਬਣਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ।ਆਬਾਦੀ ਵੱਧ ਗਈ ਹੈ।ਨਿੱਜੀ ਸੁਆਰਥਾਂ ਖਾਤਰ ਪਹਾੜਾਂ ਅਤੇ ਦਰੱਖਤਾਂ ਦੀ ਕਟਾਈ ਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਉਸਾਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਵੱਡੇ ਹੋਟਲ, ਚੌੜੀਆਂ ਸੜਕਾਂ, ਰੇਲਵੇ ਲਾਈਨਾਂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਜਮੀਨ ਧੱਸਣ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਹਨ। ਸੀਵਰੇਜ ਦਾ ਢੁਕਵਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਧਰਤੀ ਹੇਠਾਂ ਰਿੱਸਣ ਵਾਲੇ ਪਾਣੀ ਨੇ ਇਸ ਖੇਤਰ 'ਚ ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਵਧਾਇਆ ਹੈ। ਦਿਨ-ਪ੍ਰਤਿਦਿਨ ਹਾਲਾਤ ਚਿੰਤਾ ਵਾਲੇ ਹੁੰਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਮੀਨ ਖਿਸਕਣ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਜਾਰ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਮੁਆਵਜਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਸਥਾਨਾਂ ਤੇ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਹੀ ਦਿਨਾਂ ਪਹਿਲੇ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ ਦੇ ਮੈਕਲੋਡਗੰਜ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕੁੱਝ ਹਿੱਸਾ ਖਿਸਕ ਗਿਆ ਸੀ। ਚੇਤੇ ਕਰਵਾ ਦੇਈਏ ਕਿ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਪੜਾਈ ਖੇਤਰ ਹਨ, ਵੱਡੇ ਪੈਮਾਨੇ ਤੇ ਨਜਾਇਜ ਉਸਾਰੀਆਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।ਮਾਈਨਿੰਗ ਵੱਧ ਗਈ ਹੈ। ਅਫਸਰਾਂ ਦੀ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਨਾਲ ਇਹ ਗੋਰਖ ਧੰਦੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਭ੍ਰਿਸਟਾਚਾਰ ਦਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬੋਲ-ਬਾਲਾ ਹੈ। ਅਜੇ ਵੀ ਸੰਭਲਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਹੈ। ਗਰਮੀਆਂ ਵਿਚ ਸੈਲਾਨੀ ਪਹਾੜੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸੈਰ ਸਪਾਟੇ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਅਹਿਮ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਬਣਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਸੋਮਿਆਂ ਵੱਲ ਵਿਸੇਸ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਤਾਂ ਜੋ ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ ਢਹਿ ਢੇਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਕੁਦਰਤ ਹੀ ਰੱਬ ਹੈ।

ਸੰਜੀਵ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ,
ਮੋਹਾਲੀ 7888966168

ਬੇਟੀ ਦਾ ਜਨਮ

ਜਨਵਰੀ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਉਸ ਦਿਨ (18 ਜਨਵਰੀ) ਬੜੀ ਠੰਢੀ ਹਵਾ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਸਵੇਰ ਵੇਲੇ ਕਰੀਬ ਚਾਰ ਕੁ ਵਜੇ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਸਕੂਟਰ ਤੇ ਬਿਠਾ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ (ਮੈਂ ਉਦੋਂ ਪਤਨੀ ਦੇ ਨਾਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ 'ਚ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਸਾਂ) ਦੇ ਨੇੜੇ ਕਸਬਾ ਬਹਾਦਰਗੜ੍ਹ ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਤ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਬਣੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਨੌਵੀਂ ਵਿਖੇ ਲੈ ਗਿਆ। ਤ੍ਰੇਲ ਇਉਂ ਡਿੱਗ ਰਹੀ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਬੂੰਦਾਬਾਂਦੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੋਵੇ ! ਭਾਵੇਂ ਮੈਂ ਵਿੰਡ-ਚੀਟਰ ਪਹਿਨੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਪਰ ਮੂੰਹ ਅਤੇ ਦਾੜ੍ਹੀ-ਮੁੱਛਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਿੱਜ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਮਾਤਾ ਕੌਸ਼ੱਲਿਆ ਹਸਪਤਾਲ ਦੀ ਸੀਨੀਅਰ ਲੇਡੀ ਡਾਕਟਰ, ਡਾ. ਅਮਰਜੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਹਫਤਾ ਕੁ ਪਹਿਲਾਂ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਚੈੱਕ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤੇ ਡਿਲੀਵਰੀ ਦਾ ਦਿਨ/ਸਮਾਂ ਦੱਸ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਜਰੂਰੀ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ। ਬਹਾਦਰਗੜ੍ਹ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਵਿਖੇ ਨਤਮਸਤਕ ਹੋਣ ਪਿੱਛੋਂ ਅਸੀਂ ਸਿੱਧੇ ਹੀ ਹਸਪਤਾਲ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਸਾਂ, ਸਵੇਰੇ ਛੇ ਵਜੇ। ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਰੂਮ ਲਿਆ ਅਤੇ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਦਾਖਲ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਅਸੀਂ ਘਬਰਾਏ ਹੋਏ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸਾਂ, ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ 'ਡਰ' ਜਿਹਾ ਸੀ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇਗਾ ਸਭ ਕੁਝ। ਮਨੋਂ-ਮਨੀਂ ਅਰਦਾਸ ਵੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸਾਂ- ਬੱਚੇ ਦੀ ਖ਼ੁਸ਼ਆਮਦ ਬਾਰੇ। ਸਾਡੇ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਧਰੇ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਬੇਟਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜਾਂ ਬੇਟੀ। ਹਾਂ, ਪਰ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰ ਖ਼ਾਹਿਸ਼ ਸੀ ਕਿ ਸਭ ਕੁਝ ਸੁੱਖਸਾਂਦ ਨਾਲ ਨਿੱਬੜ ਜਾਵੇ, ਕੋਈ ਸਮੱਸਿਆ ਨਾ ਆਵੇ ...। ਸ਼ਾਮੀਂ ਪੰਜ ਕੁ ਵਜੇ ਨਾਲ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਡਿਲੀਵਰੀ ਰੂਮ 'ਚ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਇਕੱਲਾ ਬਾਹਰ ਸਾਂ। ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਸਮਾਂ ਬੀਤਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਮੈਂ ਲਗਾਤਾਰ ਚੌਪਈ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਠ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ- 'ਹਮਰੀ ਕਰਉ ਹਾਥ ਦੈ ਰੱਛਾ...'। ਓਧਰ ਅੰਦਰ ਪਤਨੀ ਨੇ 'ਰਹਿਰਾਸ ਸਾਹਿਬ' ਪਾਠ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। (ਇਹ ਗੱਲ ਪਤਨੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਡਿਲੀਵਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੱਸੀ ਸੀ)। ਲੇਡੀ ਡਾਕਟਰ, ਡਾ. ਅਮਰਜੀਤ ਕੌਰ, ਜਿਸ ਨੇ ਡਿਲੀਵਰੀ ਦੇ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਵੇਖਣਾ ਸੀ, ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਵੱਲੋਂ ਤੁਰੰਤ ਫੋਨ ਕਰਕੇ ਘਰੋਂ ਸੱਦਿਆ ਗਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਤਾਂ ਡਿਲੀਵਰੀ ਦਾ ਸਮਾਂ ਕਰੀਬ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਵੇਲੇ ਦਾ ਸੀ। ਸ਼ਾਮੀਂ ਪੰਜ ਵੱਜ ਕੇ ਸਤਵੰਜਾ ਮਿੰਟ ਤੇ ਨੰਨ੍ਹੀ ਪਰੀ ਨੇ ਇਸ ਧਰਤੀ ਤੇ ਦਸਤਕ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਲੇਡੀ ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਜਦੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਸੂਚਨਾ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਬੇਟੀ ਤੇ ਮਾਂ ਠੀਕ-ਠਾਕ ਹਨ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ, ਜੋ ਕੋਟਕਪੂਰਾ ਵਿਖੇ ਸਨ; ਅਤੇ ਪਤਨੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ, ਜੋ ਨੇੜੇ ਹੀ ਪਿੰਡ ਪਿੰਡ ਪੰਜੋਲਾ ਵਿਖੇ ਸਨ, ਨੂੰ ਫੋਨ ਰਾਹੀਂ ਰਾਤੀਂ ਸੱਤ ਕੁ ਵਜੇ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ। (ਉਦੋਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਸਿਰਫ਼ ਲੈਂਡਲਾਈਨ ਫੋਨ ਸੀ)। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਪਤਨੀ ਦੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਤੇ ਭਰਾ ਸਵੇਰੇ ਹੀ ਹਸਪਤਾਲ ਪਹੁੰਚ ਗਏ; ਕੋਟਕਪੂਰੇ ਤੋਂ ਮੇਰੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਤੇ ਵੱਡੇ ਭੈਣ ਜੀ ਵੀ ਦਸ ਕੁ ਵਜੇ ਤਕ ਬੱਸ ਰਾਹੀਂ ਆ ਗਏ ਸਨ। ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਸਾਂ ਕਿ ਬੇਟੀ ਦੇ ਜਨਮ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਮੈਨੂੰ 'ਮੁਬਾਰਕ' ਨਹੀਂ ਆਖਣੀ, ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨਾਰੀਅਲ ਦੇ ਲੱਡੂਆਂ ਦਾ ਇਕ ਡੱਬਾ ਲੈ ਆਇਆ ਸਾਂ। ਜੋ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਦਾ, ਮੈਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਦਾ ਮੂੰਹ ਮਿੱਠਾ ਕਰਵਾਉਂਦਾ, ਤਾਂ ਕਿ ਉਹਨੂੰ ਆਪਣਾ ਚਿਹਰਾ ਉਦਾਸ/ਗਮਗੀਨ ਬਨਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਾ ਪਵੇ। ਮੈਨੂੰ ਖ਼ੁਸ਼ ਵੇਖ ਕੇ ਅਗਲੇ ਨੂੰ 'ਵਧਾਈ' ਦੇਣੀ ਪੈ ਹੀ ਜਾਂਦੀ।

ਮੇਰੀ ਇਕਲੌਤੀ ਬੇਟੀ ਮੇਰੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਆਨ, ਬਾਨ ਤੇ ਸ਼ਾਨ ਹੈ। ਉਹਦੀ ਆਮਦ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਜੀਵਨ ਦੇ ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਮਾਣਯੋਗ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਬੇਟੀ ਦੇ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਅਤੇ ਹੁਣ ਤਕ ਮੈਂ ਜਿੰਨੀਆਂ ਵੀ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ, ਉਸਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ-ਸਰੋਤ ਮੇਰੀ ਬੇਟੀ ਹੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਹਰ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਬਾਲ-ਕਵਿਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ, ਮੇਰੀ ਬੇਟੀ ਦਾ ਨਾਂ ਜਰੂਰ ਲਿਖਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ, ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਪੁਸਤਕ, ਜੋ 2009 ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਈ ਸੀ, ਨੂੰ ਬੇਟੀ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਹੀ ਰਿਲੀਜ਼ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ। ਮੇਰਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਮਾਪੇ ਧੀ ਦੇ ਜਨਮ ਨੂੰ 'ਖ਼ੁਸ਼ਖ਼ਬਰ' ਵਜੋਂ ਲੈਣਗੇ, ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਦੋਸਤ-ਮਿੱਤਰ ਤੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਜ਼ਰੂਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦੇਣਗੇ। ਜੇ ਮਾਪੇ ਖੁਦ ਹੀ ਧੀ ਨੂੰ ਬੋਝ ਸਮਝਣ ਲੱਗ ਪੈਣ, ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਕੀ ਆਸ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ! ਇਹ ਨਹੀਂ, ਕਿ ਜੇ ਮੁੰਡੇ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ, ਤਾਂ ਢੋਲ, ਡੀਜੇ ਵਜਾਈਏ, ਖੁਸਰੇ ਨਚਾਈਏ ਅਤੇ ਜੇ ਧੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ 'ਪੱਥਰ' ਸਮਝ ਕੇ ਨਿਰਾਦਰ ਕਰੀਏ !

ਪ੍ਰੋ. ਨਵ ਸੰਗੀਤ ਸਿੰਘ
ਪੋਸਟਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ, ਅਕਾਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ-151302 (ਬਠਿੰਡਾ)
9417692015.

"ਸੱਚੀ ਮਿੱਤਰਤਾ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਮਹੁਤਾਜ ਨਹੀ"

ਅੱਜ ਦੇ ਇਸ ਤੇਜ਼ ਰਫਤਾਰ ਦੌਰ ਅੰਦਰ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚਲੇ ਦੋਸਤੀ ਅਤੇ ਮਿੱਤਰਤਾ ਵਰਗੇ ਪਾਕ- ਪਵਿੱਤਰ ਰਿਸ਼ਤੇ ਅਜੌਕੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਫਿੱਕੇ ਜਾਪਦੇ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਮਾਂ ਹੀ ਅਜਿਹਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਅੰਦਰ ਸਭ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਅੰਦਰਲਾ ਮੋਹ, ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਸੁਨੇਹ ਘਟਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਸਮਾਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੋਸਤ ਮਿੱਤਰ ਜੋ ਕਿ ਸਕੇ ਭਰਾ ਤੋਂ ਵੱਧਕੇ ਰਿਸ਼ਤਾ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਉਸਦੀ ਹਰ ਇੱਕ ਦੁੱਖ-ਤਕਲੀਫ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਮਝਦੇ ਸੀ। ਇਹ ਦੋਸਤੀ ਜਾਂ ਮਿੱਤਰਤਾ ਜੋ ਕਿ ਬਿਨ੍ਹਾ ਕਿਸੇ ਲੋਭ, ਲਾਲਚ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਉੱਠ ਕੇ ਦੋ ਦਿਲਾਂ ਦੀ ਆਪਸੀ ਸਾਂਝ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਜਿਸ ਅੰਦਰ ਹਰ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਦੋਸਤੀ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਲੀ ਦੀ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਉੱਚ-ਨੀਚ, ਅਮੀਰੀ-ਗਰੀਬੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਵੇਖਦੇ। ਇਹ ਦੋਸਤੀ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਇਕ ਰੂਹ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਾਕ-ਪਵਿੱਤਰ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਦੋ ਸੱਚੇ ਮਿੱਤਰ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਪੱਗ ਵਟਾ ਕੇ ਪੱਗਵਟ ਭਰਾ ਬਣਕੇ ਲੰਬਾ ਸਮਾਂ ਇਸ ਮਿੱਤਰਤਾ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਹਰ ਦੁੱਖ-ਸੁੱਖ ਵਿੱਚ ਹਰ ਸਮੇਂ ਮੌਜੂਦ ਰਹਿੰਦੇ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਕੇ ਭਰਾ ਤੋਂ ਵਧਕੇ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਮੋਢੇ ਨਾਲ ਮੋਢਾ ਲਗਾ ਕੇ ਖੜਦੇ ਸਨ। ਇੱਕ ਸਮਾਂ ਸੀ ਜਿਸ ਅੰਦਰ ਇਹ ਰਿਸ਼ਤਾ ਜੋ ਕਿ ਖੂਨ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਤੋ ਵੀ ਵਧਕੇ ਨਿਭਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਦੋਸਤੀ ਬਦਲੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਜਾਨ-ਕੁਰਬਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਹਰ ਸਮੇਂ ਆਪਣੀ ਦੋਸਤੀ ਮਿੱਤਰਤਾ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਸਦੇ ਉਲਟ ਅੱਜ ਸਮਾਂ ਕੁੱਝ ਹੋਰ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਅੰਦਰ ਹਰ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਸਿਰਫ ਤੇ ਸਿਰਫ ਆਪਣੀ ਲੋੜ ਮੁਤਾਬਿਕ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਨਜਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਆਪਣੀ ਲੋੜ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰਤ ਮੁਤਾਬਿਕ ਰਿਸ਼ਤੇ ਅਤੇ ਦੋਸਤੀ ਜੋੜਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਲੋੜ ਅਤੇ ਜਰੂਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਓਦੋਂ ਤੱਕ ਹੀ ਉਹ ਸਾਂਝ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀ ਕਾਇਮ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਸਦੀਆਂ ਸਭ ਜਰੂਰਤਾਂ ਅਤੇ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਸਭ ਰਿਸ਼ਤੇ-ਨਾਤੇ ਤੋੜ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਦੋਰਾਨ ਦੋਸਤੀ ਅਤੇ ਮਿੱਤਰਤਾ ਵਰਗੇ ਰੂਹ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਵੀ ਇਸ ਕਲਯੁੱਗੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਇਹਨਾਂ ਵਿਚਲਾ ਪਿਆਰ, ਸੁਨੇਹ ਅਤੇ ਵਫਾਦਾਰੀ ਪਹਿਲੇ ਸਮੇਂ ਦੋਰਾਨ ਘੱਟਦੀ ਨਜਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਅੱਜ ਭਾਵੇਂ ਸੋਸਲ ਮੀਡੀਆ ਅਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਨੈੱਟਵਰਕ ਦੇ ਜਰੀਏ ਅਸੀਂ ਹਜਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਦੋਸਤ ਬਣਾ ਲਏ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰ ਇੱਕ ਦਿਨ ਨਵਾਂ ਦੋਸਤ ਇਸ ਨੈੱਟਵਰਕ ਦੇ ਜਰੀਏ ਸਾਡੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇੰਨੇ ਦੋਸਤ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਅੱਜ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਕੱਲਾ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਇਹ ਇਕੱਲਾਪਣ ਉਸਨੂੰ ਵੱਢ-ਵੱਢ ਖਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਹ ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਅੰਦਰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸੱਚਮੁੱਚ ਹੀ ਕਿੰਨ੍ਹਾ ਇਕੱਲਾ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਇਹ ਨਿੱਤ-ਨਵੇਂ ਬਣਾਏ ਮਿੱਤਰ ਵੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਸਦੇ ਇਸ ਇਕੱਲੇਪਣ ਨੂੰ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਸੋ ਲੋੜ ਹੈ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕਿ ਦੋਸਤ ਭਾਵੇਂ ਘੱਟ ਹੋਣ ਪਰੰਤੂ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਹੋਣ ਉਹ ਦੁੱਖ ਤਕਲੀਫ ਅਤੇ ਮਨ ਦੀਆਂ ਸਮਝਣ ਵਾਲੇ ਹੋਣ ਕਿਓਕਿ ਇੱਕ ਸੱਚਾ ਮਿੱਤਰ ਜੋ ਕਿ ਆਪਣੇ ਸੱਚੇ ਮਿੱਤਰ ਦਾ ਮੂਹ ਵੇਖਕੇ ਹੀ ਦੱਸ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਉਹ ਕਿਸੇ ਦੁੱਖ ਤਕਲੀਫ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਸੱਚਾ ਮਿੱਤਰ ਵੀ ਓਹੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਲੋੜ ਅਤੇ ਮਤਲਬ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਉੱਠਕੇ ਬੇਝਿੰਜਕ ਦੋਸਤੀ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਜਿਹੀ ਮਿੱਤਰਤਾ ਵਿੱਚ ਪੈਸਾ-ਰੁਪਇਆ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸੰਸਾਧਨ ਮਾਇੰਨੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ। ਅੱਜ ਦੇ ਇਸ ਆਧੁਨਿਕ ਦੌਰ ਅੰਦਰ ਨਿੱਤ-ਨਵੇਂ ਦੋਸਤ ਮਿੰਟਾਂ-ਸਕਿੰਟਾ ਵਿੱਚ ਬਣਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹੀ ਜਲਦੀ ਹੀ ਇਹ ਖਤਮ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਦੋਸਤੀ ਦੇ ਇਸ ਦੌਰ ਅੰਦਰ ਤਰੱਕੀ ਕਰਨ ਦੀ ਦੌੜ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀ ਮੋਹ, ਮਾਇਆ ਵਿੱਚ ਭਿੱਜਿਆ ਆਪਣੇ ਅਸਲ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਛੱਡਦਾ ਹੋਇਆ ਵਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਪੈਸੇ ਅਤੇ ਤਰੱਕੀ ਦੀ ਅੰਨ੍ਹੀ ਦੋੜ ਅੰਦਰ ਉਹ ਅੱਜਕਲ ਦੋਸਤੀ-ਮਿੱਤਰਤਾ ਵਰਗੇ ਪਾਕ ਰਿਸ਼ਤੇ ਤਾਂ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਕੇ ਭਰਾਂ ਦਾ ਗਲ ਵੱਢਣ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰਹੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਅੱਜ ਦੀ ਇਸ ਗੋਕੱਟ ਅਤੇ ਮਤਲਬੀ ਦੁਨੀਆ ਅੰਦਰ ਵਖਤ ਪਏ ਤੋਂ ਹੀ ਸਭ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦਾ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ ਕਿਓਕੀ ਜਦੋਂ ਵਖਤ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹਰ ਕੋਈ ਸੱਜਣ-ਬੇਲੀ ਸਭ ਪਾਸੇ ਵੱਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਬੁਰਾ ਵਕਤ ਅਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਅੰਦਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹਰ ਕੋਈ ਭੈਣ-ਭਰਾ ਸੱਜਣ-ਮਿੱਤਰ ਸਭ ਪਾਸੇ ਵੱਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਵਿਦਵਾਨ ਨੇ ਬੜਾ ਸੋਹਣਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :-

ਜਦੋਂ ਵਖਤ ਇੰਨਸਾਨ ਤੇ ਆਣ ਪੈਂਦਾ
ਸੱਪ ਰੱਸੀਆਂ ਦੇ ਬਣ-ਬਣ ਕੱਟ ਜਾਂਦੇ
ਬੁਰੇ ਭਲੇ ਦੀ ਓਦੋਂ ਨਹੀਂ ਪਰਖ ਰਹਿੰਦੀ
ਤੇ ਮਿੱਤਰ-ਮਿੱਤਰਤਾ ਤੋਂ ਪਾਸਾ ਵੱਟ ਜਾਂਦੇ

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਦੋਰਾਨ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਸੱਚੀ ਮਿੱਤਰਤਾ ਨਿਭਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਵਿਚ-ਵਿਚਾਲੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਚੁੱਗਲੀ ਕਰਕੇ ਲੜਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਓਕਿ ਅਜਿਹੇ ਕਲਯੁੱਗੀ ਦੋਸਤ ਜੋ ਕਿ ਨਾਂ ਸਿਰਫ ਆਪ ਇਸ ਰਿਸਤੇ ਉੱਪਰ ਪੂਰ ਚੜਦੇ ਹਨ ਸਗੋਂ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਵੀ ਭੜਕਾ ਛੱਡਦੇ ਹਨ। ਬੇਇਮਾਨੀ ਦੇ ਇਸ ਵੱਧਦੇ ਦੌਰ ਅੰਦਰ ਦੋਸਤ-ਮਿੱਤਰ ਤਾਂ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਸਕੇ ਭੈਣ-ਭਰਾ ਵੀ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਖਾਰ ਖਾਂਦੇ ਨਜਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਪਰੰਤੂ ਪੰਜੇ ਉਂਗਲਾਂ ਇੱਕੋਸਾਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਫੀ ਜਗ੍ਹਾ ਅਜਿਹੇ ਭੈਣ-ਭਰਾ ਵੀ ਨਜਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਉੱਪਰ ਮਰ-ਮਿੱਟਦੇ ਹਨ ਪਰੰਤੂ ਇਹ ਫਿਰ ਹੀ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕੋਈ ਤੀਸਰਾ ਵਿਅਕਤੀ ਅੱਗ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿਓਕਿ ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਕਿ ਅੰਦਰੋ ਕੁਝ ਹੋਰ ਅਤੇ ਬਾਹਰੋ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਉੱਪਰ ਕੁਝ ਹੋਰ ਵਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਉਪਰੋ ਮਿੱਠੀਆਂ-ਮਿੱਠੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅੰਦਰੋ-ਅੰਦਰੀ ਖਾਰ ਖਾਂਦੇ ਹਨ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਕਿ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਦੋਸਤੀ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦੇ ਲਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਇਹ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਸਭ ਕੁੱਝ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਸਿਰਫ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਕਰਕੇ ਹੀ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਬੁਰਾ ਵਕਤ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਮਿੱਤਰ-ਬੇਲੀ ਭੱਜ ਨਿੱਕਲਦੇ ਹਨ ਜੋ ਆਪਣੇ ਮਤਲਬ ਸਮੇਂ ਕਹਿੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਮਾੜਾ ਸਮਾਂ ਆਵੇਗਾ ਤਾਂ ਉਹ ਮੋਢੇ ਨਾਲ ਮੋਢਾ ਲਗਾ ਕੇ ਖੜਨਗੇ ਪਰ ਮਿੰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਅੱਖਾ ਫੇਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਪੱਗ ਵਟਾਉਣ ਸਮੇਂ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਲਈ ਮਰ-ਮਿੱਟਾਂਗੇ ਪਰ ਲੋੜ ਪੈਣ ਤੇ ਇੱਕ ਮਿੰਟ ਦੀ ਪ੍ਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨ੍ਹਾ ਆਪਣੇ ਸੱਜਣ-ਬੇਲੀ ਦੀ ਵਟਾਈ ਪੱਗ ਨਾਲ ਹੀ ਗਲਾ ਘੋਟ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿਓਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸੱਚਾ ਮਿੱਤਰ ਉਸਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਹੀ ਯਾਰੀ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਕੇ ਭੈਣ-ਭਰਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਖਾਰ ਪਾਉਣ ਲਈ ਜਿਨੀ ਵਾਹ ਪੁਗਦੀ ਹੈ ਪੁਗਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਮਤਲਬੀ ਯਾਰਾਂ ਕੋਲੋਂ ਬਚ ਕੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਿਰਫ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਇੱਕ ਪਿਆਲੇ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਜਿਹੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵਿਅਕਤੀ ਇਕੱਲਾ ਚੰਗਾ। ਸੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਕ ਸਾਇਰ ਬੜਾ ਸੋਹਣਾ ਲਿਖਦਾ ਹੈ :-

ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਦੋਸਤਾਂ ਇੱਕ ਗਮ ਨੇ ਮਾਰਿਆ
ਝੂਠੀ ਤੇਰੀ ਦੋਸਤੀ ਦੇ ਦਮ ਨੇ ਮਾਰਿਆ

ਸੋ ਲੋੜ ਹੈ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕਿਓਕਿ ਅੱਜ ਦੇ ਇੱਸ ਅਜੌਕੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਸੱਚਾ ਮਿੱਤਰ ਮਿਲਣਾ ਇੱਕ ਰੱਬ ਦੇ ਮਿਲਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਲੋੜ ਹੈ ਰਿਸ਼ਤੇ ਅੰਦਰ ਵਫਾਦਾਰੀ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਕਿਓਕੀ ਅਜਿਹੇ ਸੱਚੇ ਮਿੱਤਰ ਜੋ ਕਿ ਕਿਸੇ ਲੋਭ, ਲਾਲਚ, ਜਰੂਰਤ ਦੇ ਮੁਹਤਾਜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਸਾਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਮਿੱਤਰ ਸਾਂਭ ਕੇ ਰੱਖਣ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਮਤਲਬੀ ਦੁਨੀਆ ਅੰਦਰ ਹਨੇਰੇ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੀਵੇ ਦੀ ਤੇਜ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਾਂਗ ਚਾਨਣ ਫੈਲਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਸਾਡੀਆ ਹਰ ਦੁੱਖ ਤਕਲੀਫਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰ, ਸੁਨੇਹ ਨਾਲ ਮਿੰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਚਲਦੇ ਸਫਰ ਵਿੱਚ ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਮਿੱਤਰ ਨਾਲ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜਿੰਦਗੀ ਜਿਓਣ ਦਾ ਅਨੰਦ ਹੀ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਜਗਮੀਤ ਸਿੰਘ ਚੁੰਬਰ
ਪਿੰਡ ਤੇ ਡਾਂਕ ਬਰੜਵਾਲ
ਫੋਨ ਨੰ: 9653639891

ਬੱਚਿਆਂ ਵਿਚ ਸਮਾਜਿਕ ਗੁਣਾ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸੰਪੂਰਨ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ’ਚ ਸਮਾਜਿਕ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਵੀ ਜਰੂਰੀ ਹੈ। ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਸਮਾਜਕ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਲਈ ਗੱਲਬਾਤ ਦੀ ਕਲਾ ਅਤੇ ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਸੰਜਮ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਹਿਮ ਸਮੱਸਿਆ ਇਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵਿਕਸਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ? ਇਸ ਲੇਖ ’ਚ ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਅਜਿਹੀਆਂ ਹੀ ਅਹਿਮ ਗੱਲਾਂ ’ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰਾਂਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ’ਚ ਰੱਖ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਤੇਜ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹੋਂ।ਮਾਹਿਰਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਬੱਚੇ ਜਨਮ ਤੋਂ ਹੀ ਸਮਾਜਿਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ’ਚ ਕੁਦਰਤੀ ਰੂਪ ਤੋਂ ਹੀ ਸਮਾਜਿਕ ਹੋਣ ਦਾ ਗੁਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਸਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਮਾਜਕ ਲਗਾਅ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਕ ਦਾ ਰੋਲ ਅਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਲਗਾਅ ਬੱਚਿਆਂ ’ਚ ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਸੰਜ਼ਮ ਅਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕਲਾ ਵਿਕਸਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਜਿਕ ਬਣਾਉਣ ’ਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਇਹ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਜਲਦੀ ਕਰ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਖੇਡਾਂ ’ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰੋ। ਉਥੇ ਤੁਹਾਡਾ ਬੱਚਾ ਆਪਣੇ ਹਮਉਮਰ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਰਾਮਦਾਇਕ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰੇਗਾ। ਇਹਨਾਂ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਬੱਚਾ ਦੂਜੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜੇਗਾ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਜ਼ਾਦ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰੇਗਾ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਬੱਚੇ ਦਾ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਕਾਸ ਤੇਜੀ ਨਾਲ ਹੋਵੇਗਾ।ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਖਿਡੌਣਿਆਂ ’ਚ ਵਿਅਸਤ ਰੱਖਣ ਦੀ ਥਾਂ ਬਾਹਰ ਖੇਡਾਂ ਖੇਡਣ ਦੇ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰੋ। ਬਾਹਰੀ ਖੇਡਾਂ ਖੇਡਦੇ ਹੋਏ ਉਹ ਹੋਰ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸੰਪਰਕ ’ਚ ਆਵੇਗਾ ਅਤੇ ਨਵੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸਿੱਖੇਗਾ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਮਾਨਸਿਕ ਵਿਕਾਸ ’ਚ ਵੀ ਵਾਧਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਖਿਡੌਣੇ ਜਾਂ ਖਾਣ ਦੀ ਚੀਜਾਂ ਵੰਡ ਕੇ ਇਸਤਮਾਲ ਕਰਨ ਨੂੰ ਕਹੋ।ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਸਮਝਾਓ। ਬੱਚਿਆਂ ’ਤੇ ਹੋਈਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸੋਧਾਂ ’ਚ ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਬਤ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਮਾਪੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਜਿਆਦਾ ਗੱਲਬਾਤ ਜਾਂ ਵਿਚਾਰ ਸਾਂਝੇ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਕਾਸ ਤੇਜੀ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ’ਚ ਬਿਹਤਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕਲਾ ਵੀ ਵਿਕਸਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹਮੇਸ਼ਾ ਅੱਖ ’ਚ ਅੱਖ ਪਾਕੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਬੱਚੇ ਦੂਜੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣੋ।ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਅਤੇ ਅਹਿਮ ਕੰਮ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚਿਆਂ ’ਚ ਨਕਰਾਮਕਤਾ ਹਾਵੀ ਨਾ ਹੋਣ ਦਿਓ।ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਇੱਛਾ ਨੂੰ ਜਾਣਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰੋ। ਅਲੱੜ੍ਹ ਉਮਰ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ’ਤੇ ਨਜਰ ਜ਼ਰੂਰ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਪਰ ਹਰ ਵਕਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਲੇਦੁਆਲੇ ਮੰਡਰਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਾ ਕਰੋ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਇਕ ਨਿੱਜੀ ਸਮੇਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।ਉਮਰ ਵਧਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ’ਚ ਵੀ ਸਮਝਦਾਰੀ ਆਉਣ ਲੱਗਦੀ ਹੈ।ਜਿਆਦਾ ਰੋਕ ਟੋਕ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਲੈਣ ਦਿਓ, ਸਗੋਂ ਫੈਸਲੇ ਲੈਣ ’ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਵੀ ਕਰੋ। ਜੋ ਮਾਪੇ ਹਰ ਵਕਤ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਮੰਡਰਾਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ’ਚ ਸਮਾਜਿਕ ਹੁਨਰ ਵਿਕਸਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਪਾਲਣ-ਪੋਸ਼ਣ ਦੀ ਸ਼ੈਲੀ ’ਚ ਬੱਚਿਆਂ ’ਤੇ ਕੰਟਰੋਲ ਜਿਆਦਾ ਪਰ ਪਿਆਰ ਘੱਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਜਿਆਦਾ ਸਮਾਜਿਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ।ਅਧਿਅਨਾਂ ਨੇ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚਿਆਂ ’ਤੇ ਦਬਦਬਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਅੰਤਰਮੁਖੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਦੋਸਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਪੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਸੀ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਨਿਰਾਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਜਿਹੇ ਬੱਚੇ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਹੀਣ, ਬਾਗੀ ਅਤੇ ਵਧੇਰੇ ਹਮਲਾਵਰ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਦੋਸਤਾਂ ਬਾਰੇ ਪੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਰੱਖੋ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਗਲਤ ਸੰਗਤ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਨਾ ਹੋ ਸਕਣ।ਬੱਚਿਆਂ ਵਿਚ ਬਾਹਰਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕਲਾ ਵਿਕਸਤ ਕਰੋ ਤਾਂਕਿ ਉਹ ਧੋਖੇਬਾਜੀ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚ ਸਕਣ।

ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ
ਸਿਹਤ ,ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਲੇਖਕ
ਮੇਨ ਏਅਰ ਫੋਰਸ ਰੋਡ ,ਬਠਿੰਡਾ

ਉਮਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਮਰ ਲੰਘ ਜਾਣ ਦਾ ਡਰ

ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਔਰੰਗਾਬਾਦ ਡਿਵੀਜਨ ’ਚ ਪੈਂਦੇ ਬੀਡ ਜ਼ਿਲੇ ਦੀ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੈਰਤ ਭਰੀ ਅਤੇ ਰੌਂਗਟੇ ਖੜੇ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਸ ਦੇਈਏ ਕਿ 2011 ਦੀ ਜਣਗਣਨਾ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁੰਬਈ ਤੋਂ ਕਰੀਬ 450 ਕਿੱਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰੀ ’ਤੇ ਸਥਿਤ ਬੀਡ ਜ਼ਿਲੇ ਦੀ ਕੁੱਲ ਆਬਾਦੀ 2585049 ਹੈ ਅਤੇ ਇਥੋਂ ਦੀ ਪੜੇ ਲਿਖੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ (ਲਿਟਰੇਸੀ ਰੇਟ) 68 ਫੀਸਦੀ ਹੈ। ਇਥੇ 1000 ਮਰਦਾਂ ਪਿੱਛੇ 936 ਔਰਤਾਂ ਹਨ। ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਇਥੋਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਧੰਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਸਿੰਜ਼ਾਈ ਲਈ ਜਿਆਦਾਤਰ ਖੇਤਰਾਂ ’ਚ ਬਰਸਾਤਾਂ ’ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਬੀਡ ਜ਼ਿਲੇ ’ਚ ਹੋਰ ਫਸਲਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜਿਆਦਾਤਰ ਗੰਨਾ ਬੀਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਥੇ ਮਰਦਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਜਾਂ ਕਹਿ ਲਈਏ ਕਿ ਉਨਾਂ ਕੋਲ ਔਰਤਾਂ ਵੀ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਨਾਂ ਲਈ 2 ਵਕਤ ਦੀ ਰੋਟੀ ਹੀ ਜਿਊਣ ਦਾ ਮਕਸਦ ਹੈ ਜਾਂ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਢਿੱਡ ਤਾਂ ਹਰੇਕ ਨੇ ਭਰਨਾ ਹੀ ਹੈ। ਸਮਾਜ ਵੱਲੋਂ ਬੰਦਿਸ਼ਾਂ ਰੂਪੀ ਕੰਡਿਆਲੀਆਂ ਤਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦੰਦਾਂ ਨਾਲ ਕੱਟਣ ਦਾ ਸਫ਼ਰ ਔਰਤ ਦੇ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਰੋਕਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਨਿੱਜੀ ਖੇਤਰ ’ਚ ਸੋਸ਼ਣ ਤਾਂ ਹਰ ਥਾਂ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਥੇ ਔਰਤਾਂ ’ਤੇ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੋਸ਼ਣ ਸਭ ਹੱਦ ਬੰਨੇ ਪਾਰ ਕਰ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਮਾੜੀ ਮੋਟੀ ਜ਼ਮੀਰ ਜਾਗਦਾ ਇੰਨਸਾਨ ਤਾਂ ਸੋਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਹੁਣ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਉਸ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ, ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ’ਤੇ ‘ਵੇਦਾਂਤ ਸ਼ਬਦ’ ਪੇਜ਼ ਉਤੇ ‘ਦਾ ਨੇਕਡ ਗਾਡ’ ਨਾਮਕ ਇੱਕ ਪੋਸਟ ਪਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਅੰਕੜਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਬੀਡ ਜ਼ਿਲੇ ’ਚ ਖਾਸਕਰ ਇਥੋਂ ਦੇ ਪੇਂਡੂ ਖੇਤਰਾਂ ’ਚ ਔਰਤਾਂ ਗੰਨੇ ਦੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਨਾਂ ਔਰਤਾਂ ਦੀ 20-30 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਬੱਚੇਦਾਨੀ ਕੱਢ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਕਿਉਂ, ਕਾਰਨ ਵੀ ਜਾਣ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਉਨਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰਨ ਹਨ। ਆਪਣੀ ਸਮਰੱਥਾ ਤੋਂ ਕਈ ਗੁਣਾਂ ਵੱਧ ਭਾਰ ਚੁਕਣ ਕਾਰਨ ਉਨਾਂ ਦੇ ਢਿੱਡੀਂ ਦਰਦ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪੇਟ ਦੇ ਇਹ ਦਰਦ ਵੱਧਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਮਜ਼ਦੂਰ ਔਰਤਾਂ ਆਪਣਾ ਉਹੀ ਪੇਟ ਭਰਨ ਲਈ ਦਰਦ ਨਿਵਾਰਕ ਗੋਲੀਆਂ ਖਾ ਕੇ ਡੰਗ ਟਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਦਰਦ ਅਸਹਿ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਡਾਕਟਰ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਬੱਚੇਦਾਨੀ ਕੱਢ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਕੁਦਰਤੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਮਹਾਂਵਾਰੀ (ਪੀਰੀਅਡਸ) ਦੌਰਾਨ ਛੁੱਟੀ ਲੈਣ ’ਤੇ ਉਨਾਂ ਦੀ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਦੇ ਪੈਸੇ ਕੱਟੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਹਰ ਮਹੀਨੇ 4-5 ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਘਾਟਾ ਝੱਲਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮਜਬੂਰੀ ਵੱਸ ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਮਜਦੂਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਦੂਜੇ ਖੇਤਰਾਂ ਜਾਂ ਨੇੜਲੇ ਸੂਬਿਆਂ ’ਚ ਵੀ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਛੇੜਛਾੜ ਅਤੇ ਬਲਾਤਕਾਰ ਵਰਗੀਆਂ ਗੰਭੀਰ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ ਆਮ ਗੱਲ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣ ਲਈ ਅਜਿਹੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੇ ਖੁਦ ਹੀ ਆਪਣੀ ਬੱਚੇਦਾਨੀ ਨੂੰ ਕਢਵਾਉਣਾ ਸੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸੂਬੇ ਦੇ ਬੀਡ ਜ਼ਿਲੇ ਦੇ ਕਈ ਇਲਾਕੇ ਹੁਣ ਕੁੱਖ ਤੋਂ ਸੱਖਣੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਵਾਲੇ ਪਿੰਡ ਕਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਾਲ 2016 ਤੋਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਇਸ ਤਰਾਂ ਕਰੀਬ 4000 ਤੋਂ ਵੱਧ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਬੱਚੇਦਾਨੀ ਕੱਢੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ।

ਅਮਰਬੀਰ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ
ਸਰਹਿੰਦ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫ਼ਤਿਹਗੜ ਸਾਹਿਬ
ਮੋਬਾਈਲ ਨੰ: 9888940211

ਇੱਕ ਮਜ਼ਦੂਰ ਔਰਤ ਅਨੁਸਾਰ ਜਦੋਂ ਉਸਦਾ ਵਿਆਹ ਹੋਇਆ ਤਦ ਉਹ 14 ਸਾਲ ਦੀ ਸੀ। ਵਿਆਹ ਉਪਰੰਤ ਗੰਨਾ ਵੱਢਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨਾਲ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਜਾਣਾ ਪਿਆ। ਉਥੇ ਖਾਲੀ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਟੀਨ ਦੀ ਝੌਂਪੜੀ ਸੀ, ਜਿਥੇ ਦਰਵਾਜੇ ਦਾ ਕੰਮ ਸਾੜੀ ਦਾ ਪਰਦਾ ਹੀ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਠੇਕੇਦਾਰ ਉਜਾੜ ਦੇਖ ਅਕਸਰ ਕਮਰੇ ’ਚ ਆਉਂਦਾ ਤੇ ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਨੋਚ ਕੇ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਪੇਟ ਦੀ ਭੁੱਖ ਕਾਰਨ ਉਹ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਸਨ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ, ਉਹ ਦਿਲੋਂ ਰੋ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦੀਆਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਭੁੱਖੇ ਢਿੱਡਾਂ ਦਾ ਡਰ ਅਕਸਰ ਜੁਬਾਨ ਨੂੰ ਵੱਢ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਇੱਕ ਦਿਨ ਉਹ ਪੇਟ ਤੋਂ ਹੋ ਗਈ। ਸੱਤਵਾਂ ਮਹੀਨਾ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਉਸਨੂੰ ਪਿੰਡ ਪਰਤਣ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ। ਉਸਦੇ ਪਤੀ ਨੇ ਠੇਕੇਦਾਰ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਸਾਫ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਕਹਿੰਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਕੰਮ ਕਰੋ, ਫਿਰ ਪਿੰਡ ਜਾਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨਾ। ਉਸਦੇ ਪਤੀ ਨੇ ਜਿੰਨੀਆਂ ਮਿੰਨਤਾਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਠੇਕੇਦਾਰ ਓਨਾ ਹੀ ਹੰਕਾਰ ਨਾਲ ਬੋਲਦਾ ਗਿਆ। ਉਸਨੂੰ ਗਰਭਵਤੀ ਹਾਲਤ ’ਚ ਕੁਟਿਆ ਵੀ, ਪਰ ਉਹ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ, ਉਥੇ ਹੀ ਰਹਿਣਾ ਪਿਆ। ਉਤੋਂ ਕਹਿੰਦਾ ਜੇ ਵਾਪਸ ਚਲੇ ਗਏ ਤਾਂ ਕੀ ਖਾਓਗੇ ? ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਨਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਖੇਤ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਫੈਕਟਰੀ। 8ਵਾਂ ਮਹੀਨਾ ਲੱਗੇ ਹੋਣ ’ਤੇ ਵੀ ਰੋਜਾਨਾ 3000 ਕਿਲੋ ਗੰਨਾ ਟਰੱਕ ਵਿੱਚ ਲੱਦਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਕੱਚੀ ਲੱਕੜ ਦੀ ਪੌੜੀ ’ਤੇ ਚੜਦਿਆਂ ਪੈਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਜਿਆਦਾ ਦਿਲ ਕੰਬਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਸਾਰੀ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। 30 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਬੱਚੇਦਾਨੀ ਕਢਵਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਹੁਣ ਕੋਈ ਮਾਹਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਕੋਈ ਛੁੱਟੀ ਨਹੀਂ ਲੈਣੀ ਪਵੇਗੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਬੱਚਾ ਹੋਣ ਦਾ ਡਰ ਹੋਵੇਗਾ।

ਬੀਡ ਜ਼ਿਲੇ ਦੀ ਕੈਜ਼ ਤਹਿਸੀਲ ਦੇ ਸ਼ਿੰਦੀ ਪਿੰਡ ਦੀ ਇੱਕ ਮਜ਼ਦੂਰ ਔਰਤ ਇੱਕ ਦਿਨ ਟਰੱਕ ’ਤੇ ਗੰਨਾ ਭਰਨ ਦੌਰਾਨ ਲੱਕੜ ਦੀ ਪੌੜੀ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਡਿੱਗ ਗਈ, ਜਿਸਨੂੰ ਪੇਟ ’ਚ ਬਹੁਤ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ। ਹਸਪਤਾਲ ਲਿਜਾਣ ’ਤੇ ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੌੜੀ ਤੋਂ ਡਿੱਗਣ ਕਾਰਨ ਉਸਦੀ ਬੱਚੇਦਾਨੀ ਨੁਕਸਾਨੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਹੁਣ ਕਢਵਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਭਵਿੱਖ ’ਚ ਉਹ ਬੋਝ ਭਾਰ ਵਾਲਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵੀ ਅਸਮਰਥ ਰਹੇਗੀ।

ਕੈਜ਼ ਤਹਿਸੀਲ ’ਚ ਹੀ ਪੈਂਦੇ ਪਿੰਡ ਮਸਾਜੋਗ ਦੀ ਇੱਕ ਔਰਤ ਗੰਨੇ ਦੀ ਕਟਾਈ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਸੀ ਤੇ ਉਸਦਾ ਪਤੀ ਗੰਨੇ ਦਾ ਟਰੱਕ ਚਲਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਅਚਾਨਕ ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਦੀ ਐਕਸੀਡੈਂਟ ’ਚ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਹੁਣ ਪੂਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ ਉਸਦੇ ਮੋਢਿਆਂ ’ਤੇ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਰੋਜਾਨਾ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀ, ਪਰ ਅਚਾਨਕ ਉਸਦੇ ਪੇਟ ਵਿੱਚ ਤੇਜ ਦਰਦ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਣ ਲੱਗੇ। ਡਾਕਟਰ ਦੀ ਸਲਾਹ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸਦੀ ਬੱਚੇਦਾਨੀ ਕੱਢਣੀ ਪਈ।

10 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ’ਚ ਵਿਆਹੀ ਤੇ 12 ਦੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਸ਼ੂਗਰ ਫੈਕਟਰੀ ’ਚ ਗੰਨੇ ਦੀ ਕਟਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਢਾਕੇਫਲ ਪਿੰਡ ਦੀ 2 ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਮਹਾਵਾਰੀ ਦੌਰਾਨ ਦਰਦ ਹੋਣ ਲੱਗੇ। ਉਸਨੂੰ ਵੀ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਬੱਚੇਦਾਨੀ ਕੱਢਵਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਲਈ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵੇਚਣੀ ਪਈ।

ਛਿੰਛੋਲੀ ਪਿੰਡ ਦੀ 16 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ’ਚ ਵਿਆਹੀ ਇੱਕ ਲੜਕੀ 3 ਸਾਲਾਂ ’ਚ 3 ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਮਾਂ ਬਣੀ। ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਕਰਦਿਆਂ ਪੇਟ ਦਰਦ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਡਾਕਟਰਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਜ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਪੇਨਕਿਲਰ ਖਾਂਦੀ ਰਹੀ, ਜਦੋਂ ਦਰਦ ਅਸਹਿ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ 21 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ’ਚ ਬੱਚੇਦਾਨੀ ਕੱਢਵਾਉਣੀ ਪਈ।

ਕੈਜ਼ ਦੀ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਔਰਤ, ਜਿਸਦਾ 17 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰੇ ਵਿਆਹ ਹੋਇਆ, ਉਪਰੰਤ ਤਿੰਨੇ ਬੱਚੇ ਸਜ਼ੇਰੀਅਨਾਂ ਰਾਹੀ ਹੋਏ। 22 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ’ਚ ਉਸਦੀ ਬੱਚੇਦਾਨੀ ਕੱਢਣੀ ਪਈ। ਸਰਵੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉਨਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਹਿਯੋਗ ਦੀ ਥਾਂ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਦਬਾਅ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਇਲਾਜ਼ ’ਤੇ ਲੱਗੇ ਪੈਸੇ ਦੀ ਜਲਦ ਪੂਰਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਛੋਟੀ ਉਮਰ ’ਚ ਵਿਆਹ ਹੋ ਜਾਣਾ ਤੇ ਮਾਂ ਬਣਨਾ, ਹੱਦੋਂ ਵੱਧ ਸਰੀਰਕ ਕੰਮ ਕਰਨਾ, ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਦੀ ਘਾਟ ਤੇ ਅਨਪੜਤਾ ਇਨਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਹਨ। ਔਰਤਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਹਿੰਸਾ ਅਤੇ ਬਚਾਅ ਲਈ ਹੋਰ ਸੰਘਰਸ਼ ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਭੀਖ ਮੰਗਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵੇਸਵਾਪੁਣੇ ਵੱਲ ਜਾਣ ਲਈ ਵੀ ਮਜਬੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮੁਤੱਸਬੀ ਦੰਗੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਹੋਣ ਜਾਂ ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ, ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀ ਲੜਾਈ ਹੋਵੇ, ਅਫ਼ਗਾਨ ਦੀ, ਰੂਸ ਦੀ ਜਾਂ ਯੂਕਰੇਨ ਦੀ, ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ, ਈਰਾਨ ਜਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ, ਭਾਰਤ ਜਾਂ ਚੀਨ ਦੀ, ਬਾਹਰੀ ਹਮਲੇ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਅੰਦਰੂਨੀ ਹਮਲਾ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਆਬਰੂ ’ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬੰਬਾਂ, ਰਫ਼ਲਾਂ, ਬੰਦੂਕਾਂ, ਤੋਪਾਂ, ਗੋਲਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਲਿੰਗਾਂ ਦਾ ਵੀ ਵਾਰ ਚੱਲਦਾ ਹੈ। ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਬਦਨ ਲੜਾਈ ਦਾ ਮੈਦਾਨ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ-ਪਾਸੜ ਲੜਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਸਰਹੱਦਾਂ ’ਤੇ ਰਾਖੀ ਕਰਦੇ ਫ਼ੌਜੀਆਂ ਦੀ ਰੱਤ ਡੁੱਲਦੀ ਹੈ ਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਇੱਜਤ ਪੱਤ ਰੁਲਦੀ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਲੁੱਟ ਦੇ ਮਾਲ ਦੇ ਨਾਲ ਔਰਤ ਵੀ ਲੁੱਟੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸਮਾਜ ਸੇਵੀ ਮਨੀਸ਼ਾ ਸੀਤਾਰਾਮ ਘੁਲੇ ਤੇ ਉਸਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਟੀਮ ਅਜਿਹੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਆਤਮਨਿਰਭਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ’ਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਗੰਨੇ ਦੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਕਈ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲ ਕਈ ਵਾਰ ਬਲਾਤਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਦੱਸ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀਆਂ। ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਡਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੈ ਿਕ ਉਸ ਦਾ ਪਤੀ ਉਸ ’ਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏਗਾ। ਕਈਆਂ ਨਾਲ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸਲਈ ਉਹ ਔਰਤਾਂ ਚੁੱਪ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਬੱਚੇਦਾਨੀ ਨੂੰ ਕੱਢਣ ਦਾ ਇਹ ਵੀ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਬੱਚਾ ਹੋਣ ਦਾ ਡਰ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪੀਰੀਅਡਸ ਦੀ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਉਪਰੰਤ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਦਰਦ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ - ਉਮਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਮਰ ਲੰਘ ਜਾਣ ਦਾ ਡਰ।

“ ਤੂੰ ਬਦਲ ਗਈ ਮਾਸੀ.....” (ਕਹਾਣੀ)

ਬਾਪੂ ਨੂੰ ਨਾਮੁਰਾਦ ਬਿਮਾਰੀ ਨੇ ਘੇਰ ਲਿਆ ਸੀ।ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਬਾਪੂ ਸੁੱਕ ਕੇ ਤੀਲਾ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿਖਾਇਆ ਪਰ ਹਰ ਪਾਸਿਓਂ ਜਵਾਬ ਹੀ ਮਿਲਿਆ।ਅਖੀਰ ਅੱਜ ਬਾਪੂ ਨੇ ਲੰਮੀਆਂ ਤਾਣ ਲਈਆਂ ਸਨ। ਸਕੀਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਫੋਨ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਮਾਂ ਨੇ ਸੱਥਰ ਉੱਤੇ ਬੈਠੀ ਨੇ ਅਵਾਜ ਦਿੱਤੀ,“ਪੱਖੋਂ ਵੀ ਫੋਨ ਕਰ ਦਿਓ ਤੇਜ ਨੂੰ“। ਤੇਜ ਮਾਸੀ ਤੇ ਬਾਪੂ ਮੇਰੇ ਚੇਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਹਿਣ ਲੱਗੇ।

ਬਾਪੂ ਬਹੁਤ ਸੌਕੀਨ ਸੀ ਪਰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਕੱਬੇ ਸੁਭਾਅ ਦਾ ਸੀ। ਮਾਂ ਦੀ ਕੀ ਮਜਾਲ ਸੀ ਕਿ ਘਰੋਂ ਪੈਰ ਬਾਹਰ ਵੀ ਧਰ ਲੈਂਦੀ ,ਪਰ ਮਾਂ ਦੀ ਹਰ ਖਾਹਿਸ ਬਾਪੂ ਨੇ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਬਾਪੂ ਦੀ ਹਰ ਗੱਲ ਮੇਰੇ ਚੇਤਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਅੱਖਾਂ ਰਾਹੀਂ ਵਹਿਣ ਲੱਗੀ।

“ ਮੈਡਮ, ਮੇਰੀ ਖਾਕੀ ਪੈਂਟ ਤੇ ਮੋਟੇ ਚੈੱਕ ਵਾਲੀ ਨਾਭੀ ਤੇ ਕਰੀਮ ਰੰਗ ਦੀ ਸਰਟ ਪ੍ਰੈੱਸ ਕਰ ਦੇਣਾ “

“ ਅੱਜ ਤਾਂ ਐਤਵਾਰ ਆ , ਸਕੂਲ ਤਾਂ ਜਾਣਾ ਨਹੀਂ, “ ।ਮਾਂ ਨੇ ਹੈਰਾਨਗੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ।“ ਬਠਿੰਡੇ ਜਾਣਾ ?

“ਨਹੀਂ ਘਰ ਹੀ ਹਾਂ “ । ਬਾਪੂ ਨੇ ਮੋੜਵਾਂ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ। ਬਾਪੂ ਅਕਸਰ ਮਾਂ ਨੂੰ ਮੈਡਮ ਕਹਿ ਕੇ ਬੁਲਾਉਂਦਾ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਮਾਂ ਤੇ ਬਾਪੂ ਨਾਨਕੇ ਗਏ। ਬਾਪੂ ਨੇ ਸੁਭਾਅ ਮੁਤਾਬਿਕ ਮਾਂ ਨੂੰ ਮੈਡਮ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਨਾਨੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਬੁਰਾ ਮਨਾਇਆ,ਕਿ “ਸਾਊ, ਪਹਿਲਾਂ ਛੱਤੜੇ ਦੀਆਂ ਸਤੀਰੀਆਂ ਬਦਲ, ਫਿਰ ਮਾਡਮ , ਮੂਡਮ ਕਹੀਂ“ ।ਨਾਨੀ ਦੀ ਕਹੀ ਗੱਲ ਬਾਪੂ ਦੇ ਤੀਰ ਵਾਂਗ ਲੱਗੀ।

ਬਾਪੂ ਦੀ ਨਾਭੀ ਚੈੱਕ ਵਾਲੀ ਕਮੀਜ ਤੇ ਕਰੀਮ ਪੈਂਟ ਮਨ ਪਸੰਦੀਦਾ ਸੀ।ਖੁਸੀ ਮੌਕੇ ਬਾਪੂ ਅਕਸਰ ਇਹ ਹੀ ਪਹਿਨਦਾ ਸੀ। ਹਰ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਬਾਪੂ ਨੇ ਬਠਿੰਡੇ ਜਾਣਾ ਹੁੰਦਾ। ਬਸ ਅੱਡੇ ਤੋਂ ਤੁਰ ਕੇ ਬਜਾਰ ਵਿੱਚ ਦੀ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ, ਧੋਬੀ ਬਜਾਰ ਜਾਣਾ ਤੇ ਫਿਰ ਗਾਂਧੀ ਮਾਰਕੀਟ ਲੰਘ ਕੇ ਪੁਰਾਣੇ ਗੀਤਾਂ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਤੇ ਜਾਣਾ ।ਬਾਪੂ ਨੂੰ ਪੁਰਾਣੇ ਗੀਤ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਸਨ।ਉੱਥੇ ਦਸ ਮਿੰਟ ਰੁਕ ਕੇ ਪੁਰਾਣੇ ਗਾਣਿਆਂ ਦੇ ਤਵੇ ਜੇ ਪਸੰਦ ਆਉਣੇ ਤਾਂ ਖਰੀਦਣਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਫਿਰ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸਨ ਵੱਲ ਨੂੰ ਹੋ ਤੁਰਨਾ। ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਰੇ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸਨ ਦਾ ਚੱਕਰ ਲਾਉਣਾ, ਫਿਰ ਰੇਲ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਵਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਗਹੁ ਨਾਲ ਤੱਕਣਾ,ਹਰ ਚਿਹਰੇ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਤੱਕ ਪੜ੍ਹਨਾ। ਫਿਰ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਦੀ ਟਿਕਟ ਲੈ ਕੇ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਤੇ ਜਾਣਾ, ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਆਉਂਦੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਵਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਰਨਾ । ਕਣਕਵਾਲ ਨੂੰ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਰੇਲ ਕੋਲ ਜਾਣਾ, ਅਤੇ ਪਥਰਾਈਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਕਿੰਨ੍ਹਾ ਸਮਾਂ ਦੇਖਦੇ ਰਹਿਣਾ। ਕਣਕਵਾਲ ਬਾਪੂ ਦੇ ਨਾਨਕੇ ਸਨ ਤੇ ਬਚਪਨ ਨਾਨਕੇ ਹੀ ਬੀਤਿਆ ਸੀ।ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸਨ ਤੋਂ ਚੱਕਰ ਮਾਰ ਕੇ ਗੋਲਡੱਗੀ ਕੋਲ ਦੀ ਹੁੰਦਿਆਂ ਪੁਰਾਣੇ ਬੱਸ ਅੱਡੇ ਕੋਲ ਆ ਪਿੰਡ ਵਾਲੀ ਬੱਸ ਆ ਚੜ੍ਹਨਾ।

ਮਾਂ ਹੈਰਾਨ ਸੀ ਕਿ “ਅੱਜ ਤਾਂ ਬਠਿੰਡੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ? ਫਿਰ ਅੱਜ ਕਿੱਥੋਂ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਕਰੀ ਬੈਠਾ।“ ਮਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਕਿਸੇ ਸਾਹਿਤਕ ਸਮਾਗਮ ਵੱਲ ਨੂੰ ਹੋ ਤੁਰਦੀ ,ਕਿ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿਸੇ ਸਿਰ ਖਪਾਈ ਵਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ ਜਾਣਾ ਹੋਵੇ।ਮਾਂ, ਅਨਪੜ੍ਹ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਬਾਪੂ ਦੇ ਸਾਹਿਤਕ ਸਮਾਗਮਾਂ ਤੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਸਿਰਖਪਾਈ ਤੇ ਵਿਹਲੜਾਂ ਦਾ ਕਿੱਤਾ ਹੀ ਸਮਝਦੀ ਅਤੇ ਕਹਿੰਦੀ ਕਿ“ ਅੱਜ ਤੱਕ ਕੀ ਬਦਲਿਆ ? ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਇਹ ਵਿਹਲੜ ਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਐਵੇਂ ਦਿਮਾਗ ਖਰਾਬ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਮਹਿੰਗਾਈ ਤਾਂ ਅੱਗੇ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਪਰਾਲੀ ਦੀ ਅੱਗ ਵਾਂਗ ਵਧਦੀ ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਆ,ਰੁਕਣ ਦਾ ਨਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੀ“ । ਅੱਜ ਉਸਦੇ ਚੇਤਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵਿਸਰ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪਰਸੋਂ ਪੱਖੋ ਕਲਾਂ ਵਾਲੀ ਤੇਜ ਮਾਸੀ ਦਾ ਫੋਨ ਆਇਆ ਸੀ, ਕਿ ਅੱਜ ਉਸ ਨੇ ਆਉਣਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਮਾਸੀ ਨੇ ਆਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਬਾਪੂ ਦਾ ਧਰਤੀ ਪੈਰ ਨਾ ਲੱਗਦਾ।ਬਾਪੂ ਤੋਂ ਖੁਸੀ ਸੰਭਾਲੀ ਨਾ ਜਾਂਦੀ। ਸਵੇਰੇ ਹੀ ਨਹਾ ਧੋ ਕੇ ਹਵਾ ਪਿਆਜੀ ਪੱਗ ਬੰਨ੍ਹ, ਨਾਭੀ ਚੈੱਕ ਵਾਲੀ ਕਮੀਜ ਦੇ ਨਾਲ ਘਿਓ ਕਪੂਰੀ ਪੈਂਟ ਪਾ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਮਾਸੀ ਦੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਈਕਲ ਚੁੱਕਦਾ ਤੇ ਨਥਾਣੇ ਸਬਜੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਿਸਕੁਟ ਤੇ ਖਾਣ ਪੀਣ ਵਾਲਾ ਨਿੱਕ ਸੁੱਕ ਲੈਣ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ। ਮਾਸੀ ਵੀ ਅਕਸਰ ਛੁੱਟੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਹੀ ਆਉਂਦੀ । ਤਾਂ ਕਿ ਸਾਰੇ ਘਰੇ ਮਿਲ ਜਾਣ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਕਲੇਰ ਚੀਦਾ
ਸੰਪ.9915780980

ਮਾਸੀ, ਮਾਂ ਦੀ ਸਕੀ ਭੈਣ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਬਲਕਿ ਮਾਂ ਦੀ ਅੱਗੇ ਮਾਸੀ ਦੀ ਕੁੜੀ ਸੀ। ਬਾਪੂ ਨੇ ਮਾਸੀ ਦਾ ਰਿਸਤਾ ਆਪਣੀ ਛੋਟੀ ਮਾਸੀ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਪੱਖੋਕਲਾਂ ਕਰਾਇਆ ਸੀ। ਮਾਸੀ ਦਾ ਸਾਕ ਕਰਾਉਣਾ ਉਸ ਲਈ ਜੰਗ ਜਿੱਤਣ ਬਰਾਬਰ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਅੜਚਣਾਂ ਸੀ ਮਾਸੀ ਦੇ ਸਾਕ ਲਈ। ਬਾਪੂ , ਨਾਨੀ ਨਾਲ ਘੱਟ ਹੀ ਬੋਲਦਾ ਸੀ, ਨਾਨੀ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਕਹਾਉਂਦੇ ਨੂੰ ਠਿੱਬੀ ਲਾ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਤੇ ਬਾਪੂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸਿਰੇ ਦਾ ਰੰਘੜਊ ਸੀ,ਨੱਕ ਤੇ ਮੱਖੀ ਬਾਪੂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਹਿਣ ਦਿੰਦਾ ।ਬਸ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਦੋਨਾਂ ਦੀ ਇਸ ਗੱਲ ਕਰਕੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਣੀ। ਗੱਲ ਹੁਣ ਮਾਸੀ ਦੇ ਸਾਕ ਲਈ ਨਾਨੀ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਭੈਣ ਨੂੰ ਰਿਸਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮਨਾਵੇ। ਬਾਪੂ ਨੇ ਸਾਕ ਲਈ ਮਾਂ ਨੂੰ ਮੋਹਰਾ ਬਣਾਇਆ ਸੀ। ਘੱਟ ਨਾਨੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਮਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੀ ,“ਕੁੜੀਏ, ਐਂ ਸਾਕ ਕਿਵੇਂ ਕਰ ਦੇਣ, ਕੀ ਆ ਉਹਨਾਂ ਨੰਗਾਂ ਮਲੰਗਾਂ ਕੋਲ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਪਿਉ ਦੀ ਸਹੇੜ ਹੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ,ਆਕੜ ਸੱਤਾ ਚੂਹੜਿਆਂ ਜਿੰਨੀ“। “ ਮਾਂ ਮਾਸੀ ਨਾਲ ਗੱਲ ਤਾਂ ਤੋਰ“। ਮਾਂ ਨੇ ਵਿਚਾਰਾ ਜਿਹਾ ਮੂੰਹ ਬਣਾ ਕੇ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਨਾਨੀ , ਮਾਂ ਦੀ ਖੁਸੀ ਲਈ ਅਗਲੇ ਹੀ ਦਿਨ ਜੋਧਪੁਰ ਚੀਮੇ ਜਾ ਧਮਕੀ। ਆਥਣੇ ਗੱਲਾਂ ਬਾਤਾਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਨਾਨੀ ਦੀ ਭੈਣ ਵੀ ਭਾਂਪ ਗਈ, ਕਿ ਗੱਲ ਤਾਂ ਕੋਈ ਭੈਣ ਜਰੂਰੀ ਕਰਨ ਆਈ ਆ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਗੱਲ ਛੇੜੀ ਲਈ ,“ਅਖੇ ਜੀਤੋ , ਕੁੜੀ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਥਾਂ ਥੂੰ ਦੇਖੀ ਆ ?“

“ਨਹੀਂ ਭੈਣੇ, ਇਹਦਾ ਪਿਉ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾੜੀਆਂ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਦੇਖਾਂਗੇ ਕਿਤੇ, ਦੱਸ ਤਾਂ ਬਥੇਰਿਆਂ ਨੇ ਪਾਈ ਆ“ ।

“ਆਪਣਾ ਪੂਹਲੇ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਾਹੁਣਾ ਭਾਈ ਸਾਕ ਮੰਗਦਾ, ਆਵਦੇ ਮਾਸੀ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ,ਉ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਸੋਹਣਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਮੁੰਡਾ, ਪਹਿਲਾਂ ਜਿ਼ਮੀਂਦਾਰਾਂ ਦੇ ਸੀਰੀ ਰਲਦਾ ਸੀ,ਹੁਣ ਮਿਸਤਰੀ ਨਾਲ ਦਿਹਾੜੀ ਕਰਦਾ ,ਚੰਗੇ ਦੋ ਕਮਰੇ ਛੱਤੇ ਆ“ ।

“ਤੇਜ ਦਾ ਪਿਓ ,ਭੈਣ ਤੇਜ ਦੇ ਸਾਕ ਨੂੰ ਆਈ ਆ“ ।

“ਚਾਰ ਮਣ ਦਾਣੇ ਕੱਠੇ ਕਰ ਕੇ ਦੇਖ ਆਵਾਂਗੇ ਮੁੰਡਾ“ ।ਮਾਸੀ ਦੇ ਪਿਉ ਨੇ ਨਾਨੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ।

ਭਿਣਕ ਤੇਜ ਮਾਸੀ ਨੂੰ ਵੀ ਪੈ ਗਈ ਕਿ ਵੱਡੀ ਮਾਸੀ ਸਾਕ ਮੰਗਣ ਆਈ ਆ। ਮਾਸੀ ਦੇ ਵੀ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਲੱਡੂ ਭੁਰਨ ਲੱਗੇ। ਬਾਪੂ ਦੇ ਵਿਆਹ ਮੌਕੇ ਤੇਜ ਮਾਸੀ ਨੇ ਹੀ ਬਰਾਤ ਦਾ ਬਾਰ ਰੋਕਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਪੂ ਨਾਲ ਹਾਸਾ ਮਖੌਲ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਮਾਸੀ ,ਬਾਪੂ ਦੀ ਰੂਹ ਦੀ ਦੇਹਲੀ ਟੱਪ ਗਈ ਸੀ ,ਜਦੋਂ ਬਾਰ ਰੁਕਾਈ ਵੇਲੇ ਮਾਸੀ ਨੇ ਬਾਪੂ ਨੂੰ ਸਿੱਠਣੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸੀ..

“ ਲਾੜ੍ਹਿਆ ਕੱਲਾ ਕਿਉਂ ਆਇਆ ਵੇ ਤੂੰ ਅੱਜ ਦੀ ਘੜੀ,
ਨਾਲ ਭੈਣਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਲਿਆਇਆ ਵੇ ਤੂੰ ਅੱਜ ਦੀ ਘੜੀ।“

ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੇਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬੁੜ੍ਹੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਬਰਾਤ ਨਹੀਂ ਸਨ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀਆਂ। ਬਾਪੂ ਨੇ ਮਾਸੀ ਨੂੰ ਮਖੌਲ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਸੀ ,“ ਛਮਕ ਛੱਲੋ, ਤਿਆਰ ਰਹੀਂ , ਹੁਣ ਤੈਨੂੰ ਵਿਆਹੁਣ ਆਵਾਂਗੇ ਬਰਾਤੀ ਬਣ ਕੇ“ ।ਮਾਸੀ, ਸਰਮ ਨਾਲ ਗੁਲਾਬੀ ਜਿਹੀ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਚੁੰਨੀ ਦੰਦਾਂ ‘ਚ ਦਬਾ ਲਈ ਸੀ। ਬਾਪੂ ਨੇ ਸਰਾਬੀ ਜਿਹਾ ਹਾਸਾ ਹੱਸ ਕੇ ਰੀਬਨ ਕੱਟਿਆ ਸੀ। ਮਾਸੀ ਦਾ ਹਾਸਾ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਪੂ ਦੀ ਰੂਹ, ਦੋਨੋਂ ਇਕਮਿਕ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ।ਹੁਣ ਤੇਜ ਮਾਸੀ ਦਾ ਸਾਕ ਬਾਪੂ ਲਈ ਇੱਜਤ ਦਾ ਸਵਾਲ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ। ਨਾਨੀ ਨੇ ਇਸ ਮੌਕੇ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਇਆ ਅਤੇ ਬਾਪੂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ,

“ਸਾਊ , ਜਿੱਦੇਂ ਰਲੌਂ ਦਾ ਸਾਕ ਕੀਤਾ ਇਹਦੇ ਪਿਓ ਨੇ , ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ,ਚਾਰ ਘੁਮਾਅ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ , ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਆਖਿਆ ਬਈ ਚੰਗੀ ਸੋਹਣੀ ਕਬੀਲਦਾਰੀ ਹੋਊਗੀ, ਇਹ ਤਾਂ ਮਗਰੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਬਈ ਛੱਤੜੇ ਹੇਠਾਂ ਵੀ ਲਟੈਣ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਆ। ਮੇਰੇ ਪਿਓ ਦੇ ਸਾਲੇ ਵਿਚੋਲੇ ਨੇ ਭਿਣਕ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ,ਕੁੜੀ ਡੋਬਤੀ“। ਜੀਅ ਤਾਂ ਬਾਪੂ ਦਾ ਵੀ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਕਹਿ ਦੇਵੇ ,ਕਿ “ਸੋਡੇ ਕਿਹੜਾ ਬਲੌਰ ਝੂਲਦੇ ਸੀ“ ,

ਪਰ ਭਰਮ ਦੀ ਸੰਦਲੀ ਖੁਸਬੂ ਨੇ ਬਾਪੂ ਨੂੰ ਫਿਰ ਕਲਾਵੇ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾਨੀ ਦੀ ਅੱਕ ਚੱਬੀ ਬੋਲੀ ਬਾਪੂ ਦੇ ਆਦਰਸਵਾਦ ਨੂੰ ਲੀਰਾਂ ਲੀਰਾਂ ਕਰ ਗਈ । ਕਿਸੇ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹੀ ਇਹ ਸਤਰ ਬਾਪੂ ਦੇ ਪਟੱਕ ਦੇਣੇ ਯਾਦ ਆ ਕੇ ਚਿੜਾਉਣ ਲੱਗੀ, ਕਿ ਔਰਤ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਗੁਲਾਮ ਹੈ।

ਨਾਨੀ, ਬਾਪੂ ਨੂੰ ਨੀਵਾਂ ਦਿਖਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਣ ਦਿੰਦੀ। ਮਾਸੀ ਦਾ ਸਾਕ ਸੁੱਖੀ ਸਾਂਦੀ ਨੇਪਰੇ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਜਿ਼ੰਦਗੀ ਆਪਣੀ ਤੋਰ ਤੁਰਦੀ ਗਈ। ਰਿਸਤਿਆਂ ਦੀ ਪਾਕੀਜਗੀ ਗੁਲਾਬੀ ਤੋਂ ਸੰਧੂਰੀ ਹੁੰਦੀ ਗਈ। ਉਮਰ ਦੀ ਢਲਦੀ ਦੁਪਹਿਰ ਨੇ ਮੋਹ ਦੀਆਂ ਤੰਦਾਂ ਨੂੰ ਪੀਢਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਬਾਪੂ ਨੂੰ ਅਚਾਨਕ ਲਾਇਲਾਜ ਬਿਮਾਰੀ ਨੇ ਘੇਰ ਲਿਆ। ਬਹੁਤ ਇਲਾਜ ਕਰਾਇਆ ਪਰ ਖੂਨ ਘਟਦਾ ਹੀ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਦਸ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਖੂਨ ਚੜ੍ਹਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ। ਸਾਰੇ ਸਾਕ ਸਬੰਧੀ ਆ ਕੇ ਪਤਾ ਲੈ ਜਾਣ ਲੱਗੇ। ਬਾਪੂ ਪਥਰਾਈਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਹਰ ਪਤਾ ਲੈਣ ਆਏ ਵੱਲ ਦੇਖਦਾ ਅਤੇ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਕਰ ਲੈਂਦਾ। ਬਾਪੂ ਦੀ ਰੂਹ ਰੋਹੀ ਬੀਆਬਾਨ ਵਿੱਚ ਭਟਕ ਜਾਂਦੀ। ਅੱਜ ਪੱਖੋਂ ਕਲਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਦੀ ਰਿਸਤੇਦਾਰੀ ਵਿੱਚੋਂ ਗਾਮਾ ਤਾਇਆ ਆਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਬਾਪੂ ਦੇ ਮੋਢੇ ਨੂੰ ਹਲੂਣ ਕੇ ਕਿਹਾ,

“ਬਾਈ ,ਤੂੰ ਫਿ਼ਕਰ ਨਾ ਕਰ ਠੀਕ ਹੋਜੇਂਗਾ,ਬਾਈ ਬਾਈ....“ । ਤੇ ਬਾਪੂ ਸਦਾ ਲਈ ਲੰਮੀਆਂ ਤਾਣ ਜਣੀ ਕਦੋਂ ਦਾ ਸੌਂ ਗਿਆ ਸੀ ।ਗਾਮਾ ਤਾਇਆ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕੇ , “ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਕੱਲ੍ਹ ਹੀ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਬਾਈ ਦੇ ਬਿਮਾਰ ਦਾ। ਤੇਜ ਚਾਚੀ ਆਵਦੇ ਵੱਡੇ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਕਹਿ ਰਹੀ ਸੀ,“ ਵੇ ਚਰਨਿਆ, ਪੂਹਲੇ ਨਾ ਜਾਈਂ ਵੇ,ਖੂਨ ਕੱਢ ਲੈਣਗੇ, ਤੇਰੇ ਮਾਸੜ ਨੂੰ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ “ ।

“ਪਰਉਪਕਾਰੁ ਨਿਤ ਚਿਤਵਦੇ... !”

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਕਈ ਘਟਨਾਵਾਂ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਵਾਪਰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਜਿ਼ੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਅਭੁੱਲ ਯਾਦਾਂ ਬਣ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਵੀ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੀ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਦਿਲਚਸਪ ਕਿੱਸੇ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਕਸਰ ਇਸ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਮੈਂ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਇਕੱਲੀ ਬੈਠੀ ਮੁਸਕਰਾ ਲੈਂਦੀ ਹਾਂ ,ਕਦੇ ਕਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮਹਿਫਲ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਕੇ ਵੀ ਉਸ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਆਦਮੀ ਆਰਮੀ ‘ਚ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਕਸਰ ਜਿ਼ੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤਾ ਇਕੱਲੇ ਹੀ ਘਰ ਤੇ ਬਾਹਰ ਦੇ ਕੰਮ ਕਾਰ, ਰਿਸਤੇਦਾਰੀਆਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਮੁਲਾਹਜੇ ਸਭ ਕੁਝ ਆਪ ਹੀ ਭੁਗਤਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ । ਮੇਰੀ ਜਿ਼ੰਦਗੀ ਵੀ ਕੁਝ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਨਿਕਲੀ ਹੈ। ਗੱਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮਿਆਂ ਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਨਾ ਤਾਂ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਆਏ ਸਨ ਤੇ ਲੈਂਡ ਲਾਈਨ ਫੋਨ ਵੀ ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ ਦੂਰ ਹੀ ਲੱਗੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਵਾਂਗੂੰ ਆਪਣਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਪਲ ਪਲ ਦੀ ਖਬਰ ਦੇਣੀ ਵੀ ਔਖੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਮੇਰੀ ਭੈਣ ਹੁਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਨਵੀਂ ਕੋਠੀ ਦੀ ਚੱਠ ਕੀਤੀ ਤੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਰਖਵਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ । ਮੈਂ ਵੀ ਹਜੇ ਤੀਹਾਂ ਦੇ ਆਸ ਪਾਸ ਸੀ ਤੇ ਮੇਰਾ ਬੇਟਾ ਵੀ ਛੋਟਾ ਹੀ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਸਮਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਗੇਅਰ ਵਾਲਾ ਸਕੂਟਰ ਚਲਾਉਂਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ ਦੂਰ ਦੂਜੇ ਜਿ਼ਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਮਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਹਿਦਾਇਤ ਸੀ ਕਿ ਜਾਂ ਬੱਸ ਰਾਹੀਂ ਜਾਵਾਂ ਜਾਂ ਗੱਡੀ ਰਾਹੀਂ ਜਾਵਾਂ। ਵੈਸੇ ਉਹਨਾਂ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਨਿਆਣੇ ਨਾਲ ਰੇਲ ਗੱਡੀ ਦਾ ਸਫਰ ਠੀਕ ਰਹੇਗਾ। ਉਂਝ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਕੋਲ ਤਾਂ ਬਥੇਰੀ ਵਾਰ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕਦੇ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਤੇ ਕਦੇ ਕਲਕੱਤੇ,ਦਿੱਲੀ ਬਗੈਰਾ ਗਈ ਸੀ।ਉਹ ਤਾਂ ਫਸਟ ਕਲਾਸ ਵਿੱਚ ਰਿਜਰਵੇਸਨ ਕਰਵਾਈ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਗੱਡੀ ਦਾ ਸਫਰ ਬਹੁਤ ਸੁਖਾਲਾ ਤੇ ਆਨੰਦ ਭਰਪੂਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇੰਟਰਸਿਟੀ ਟਰੇਨ ਰਾਹੀਂ ਮੈਂ ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਸਫਰ ਕਰਨਾ ਸੀ।

ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਬੇਟੇ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈਕੇ ਦੁਪਹਿਰੋਂ ਬਾਅਦ ਦੋ ਢਾਈ ਵਜੇ ਸਟੇਸਨ ਤੇ ਚਲੀ ਗਈ ਤੇ ਉੱਥੋਂ ਦੀ ਟਿਕਟ ਖਰੀਦ ਲਈ। ਗੱਡੀ ਨੇ ਤਿੰਨ ਵਜੇ ਆਉਣਾ ਸੀ। ਗੱਡੀ ਦੇ ਚਾਅ ਵਿੱਚ ਪਤਾ ਈ ਨਾ ਲੱਗਿਆ ਕਦ ਤਿੰਨ ਵੱਜ ਗਏ ਪਰ ਗੱਡੀ ਨਾ ਆਈ। ਆਲੇ ਦੁਆਲਿਓਂ ਸਟਾਲਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਕਈ ਵਾਰ ਗੱਡੀ ਲੇਟ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਉਡੀਕਦੇ ਉਡੀਕਦੇ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਵੱਜ ਗਏ , ਫਿਰ ਚਾਰ ਵੱਜ ਗਏ,ਸਾਡੇ ਚਾਅ ਵੀ ਠੰਢੇ ਪੈ ਕੇ ਉਡੀਕ ਵਾਲੀ ਥਕਾਵਟ ਵਿੱਚ ਬਦਲਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਮੁੰਡਾ ਮੈਨੂੰ ਵਾਰ ਵਾਰ ਪੁੱਛੇ,“ਮੰਮਾ.....ਗੱਡੀ ਕਦੋਂ ਆਉਣੀ ਆ....!“ ਮੈਂ ਵੀ ਉਹਨੂੰ ਕੀ ਦੱਸਦੀ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਕਿਹੜਾ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਵਾਂਗੂੰ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਸੀ ਜੀਹਦੇ ਤੋਂ ਮੈਂ ਗੱਡੀ ਦੀ ਲੋਕੇਸਨ ਟਰੇਸ ਕਰ ਕੇ ਦੱਸ ਦਿੰਦੀ। ਫੇਰ ਸਾਢੇ ਚਾਰ ਵਜੇ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਗੱਡੀ ਦਾ ਉਹ ਗੇੜਾ ਤਾਂ ਅੱਜ ਕੈਂਸਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਹੁਣ ਪੰਜ ਵਜੇ ਵਾਲੀ ਆਖਰੀ ਗੱਡੀ ਆਊ। ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਚੱਲੋ ਕੋਈ ਨਾ ਹੁਣ ਅੱਧਾ ਘੰਟਾ ਹੋਰ ਉਡੀਕ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਪੰਜ ਛੱਡੋ ਉਹ ਵੀ ਸਾਢੇ ਪੰਜ ਵਜੇ ਆਈ ।ਉਸ ਵਿੱਚ ਵਧੀਆ ਜਿਹੀ ਸੀਟ ਦੇਖ ਕੇ ਅਸੀਂ ਮਾਂ ਪੁੱਤ ਬੈਠ ਗਏ ਜਿਸ ਡੱਬੇ ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਸੱਤ ਜਨਾਨੀਆਂ ਵੀ ਸਨ। ਆਖਰੀ ਗੱਡੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤੇ ਕੰਮਕਾਜੀ ਮਜਦੂਰ ਜਮਾਤ ਦੇ ਲੋਕ,ਟਿਫਿਨ ਅਤੇ ਲਿਫਾਫਿ਼ਆਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਵਾਲੇ ਕੱਪੜੇ ਫੜੇ ਹੋਏ ਚੜ੍ਹ ਰਹੇ ਸਨ। ਗਰਮੀ ਜਿ਼ਆਦਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਡੱਬੇ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਪਸੀਨੇ ਦੀ ਬਦਬੂ ਵੀ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਆਖਰੀ ਗੱਡੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਗੱਡੀ ਵਿੱਚ ਲੋਕ ਤੁੰਨ ਕੇ ਭਰੇ ਗਏ ਤੇ ਗੱਡੀ ਛੇ ਵਜੇ ਤੁਰੀ। ਇਹ ਗੱਡੀ ਤਾਂ ਨਿੱਕੇ ਨਿੱਕੇ ਸਟੇਸਨਾਂ ਤੇ ਹੀ ਪੰਦਰਾਂ ਪੰਦਰਾਂ ਮਿੰਟ ਰੁਕੀ ਰਹਿੰਦੀ । ਚਾਰ ਕੁ ਸਟੇਸਨ ਲੰਘ ਕੇ ਔਰਤਾਂ ਉਤਰ ਗਈਆਂ, ਕਾਫੀ ਭੀੜ ਵੀ ਘਟ ਗਈ ਸੀ, ਬਾਹਰ ਨ੍ਹੇਰਾ ਘੁੱਪ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਮੂੰਹ ਤੇ ਘਬਰਾਹਟ ਦੀ ਸਿ਼ਕਨ ਆਉਣ ਲੱਗੀ ਤੇ ਮੇਰੇ ਪੁੱਤ ਦਾ ਗੱਡੀ ਵਾਲਾ ਚਾਅ ਠੰਡਾ ਪੈ ਕੇ ਚਿਹਰਾ ਉਦਾਸ ਤੇ ਫਿ਼ਕਰਮੰਦ ਜਿਹਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਟੀ ਟੀ ਆਇਆ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਇਕੱਲੀ ਜਵਾਨ ਔਰਤ ਨੂੰ ਬੱਚੇ ਨਾਲ ਬੈਠੇ ਦੇਖ ਕੇ ਸਤਰਕ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਮੇਰੀ ਟਿਕਟ ਦੇਖ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਆਖਣ ਲੱਗਿਆ,“ਭਾਈ,ਜਿੱਥੇ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਾ ਹੈ......ਉੱਥੇ ਤਾਂ ਗੱਡੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਨੌਂ ਸਾਢੇ ਨੌਂ ਵਜੇ ਪਹੁੰਚੇਗੀ..... ਅੱਗੋਂ ਸਹਿਰ ਵੱਲ ਨੂੰ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਦੋ ਤਿੰਨ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦਾ ਰਸਤਾ ਜਮਾਂ ਉਜਾੜ ਹੈ...... ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੋਈ ਸਾਧਨ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਾ ਐਡੀ ਰਾਤ ਨੂੰ..... ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੋਈ ਲੈਣ ਆ ਰਿਹਾ..... ?“ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਮੇਰੇ ਮੱਥੇ ‘ਤੇ ਚਿੰਤਾ ਦੀਆਂ ਲਕੀਰਾਂ ਉਕਰ ਆਈਆਂ ਤੇ ਭੋਲਾ ਜਿਹਾ ਮੂੰਹ ਬਣਾ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਕਿਹਾ,“ਨਹੀਂ ਵੀਰ ਜੀ.....!“ ਟੀ ਟੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਨੇਕ ਇਨਸਾਨ ਸੀ।ਉਸ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੇਰੀ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਹੋਣ ਲੱਗੀ। ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ,“ ਭਾਈ ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਨੰਬਰ ਹੈ ਤਾਂ ਅਗਲੇ ਸਟੇਸਨ ਤੋਂ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਵਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ.... ?“ “ ਨਹੀਂ ਵੀਰ ਜੀ.... ਪੁਰਾਣਾ ਨੰਬਰ ਪੁਰਾਣੀ ਰਿਹਾਇਸ ਤੋਂ ਬੰਦ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਤੇ ਹੁਣ ਨਵੀਂ ਜਗ੍ਹਾ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਫੋਨ ਲਈ ਅਪਲਾਈ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ....!“ ਮੈਂ ਸੱਚੀ ਗੱਲ ਟੀ ਟੀ ਨੂੰ ਦੱਸੀ। “ਚਲੋ ਕੋਈ ਨਾ ਮੇਰੇ ਰਿਸਤੇਦਾਰ ਦਾ ਪੀ ਸੀ ਓ ਆ.....ਉੱਥੇ...... ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਗੱਲ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ।“ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਇਨਸਾਨ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਦੇਵਤਾ ਨਜਰ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਕੈਂਟ ਸਟੇਸਨ ਤੇ ਗੱਡੀ ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਰੋਕ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਸਟੇਸਨ ਦੇ ਕੰਟਰੋਲ ਰੂਮ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾ ਕੇ ਉੱਥੋਂ ਫੋਨ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਰਿਸਤੇਦਾਰ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਕਰਵਾਈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਰਿਸਤੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਨਵੀਂ ਰਿਹਾਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਬਹੁਤਾ ਪੱਕਾ ਪਤਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੀ ਸੀ । ਹਾਂ,ਮੇਰੇ ਜੀਜਾ ਜੀ ਦਾ ਨਾਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਅਹੁਦਾ ਸੈਕਟਰੀ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ। ਹੁਣ ਟੀ ਟੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਰਿਸਤੇਦਾਰ ਨੇ ਮੇਰੇ ਰਿਸਤੇਦਾਰ ਤੱਕ ਸੁਨੇਹਾ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦਾ ਵਿਸਵਾਸ ਦਿਵਾਇਆ ਤਾਂ ਟੀ ਟੀ ਮੇਰੇ ਬਾਰੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਚਿੰਤਾਮੁਕਤ ਦਿਸਿਆ। ਗੱਡੀ ਕੈਂਟ ਸਟੇਸਨ ਤੋਂ ਤੁਰੀ ਤੇ ਦੋ ਸਟੇਸਨ ਛੱਡ ਕੇ ਤੀਜਾ ਸਟੇਸਨ ਆਉਣਾ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਮੈਂ ਉਤਰਨਾ ਸੀ ਪਰ ਟੀ ਟੀ ਨੇ ਮੇਰਾ ਪੂਰਾ ਆਪਣੀ ਛੋਟੀ ਭੈਣ ਵਾਂਗ ਆਪਣੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ ਧਿਆਨ ਰੱਖਿਆ।

ਬਰਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਬਿਸਰਾਓ...
9988901324

ਉਹ ਸਟੇਸਨ ਵੀ ਆ ਗਿਆ ਜਿੱਥੇ ਮੈਂ ਉਤਰਨਾ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਲੈਣ ਲਈ ਉਸ ਸਹਿਰ ਦੇ ਇੱਕੋ ਨਾਂ ਵਾਲੇ ਤਿੰਨ ਸੈਕਟਰੀ ਲੈਣ ਲਈ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਜੀਜਾ ਜੀ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਸਾਰ ਖੁਸ ਹੋ ਗਈ। ਟੀ ਟੀ ਦੇ ਸਾਹ ਵਿੱਚ ਸਾਹ ਆਇਆ ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਖੁਸ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਸੀਂ ਉਸ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਤੇ ਸਟੇਸਨ ਦੇ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਦੇ ਰਸਤੇ ਆਉਂਦੇ ਹੋਏ ਦੂਜੇ ਦੋਵੇਂ ਸੈਕਟਰੀ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਮੇਰੇ ਜੀਜਾ ਜੀ ਨਾਲ ਹੱਥ ਮਿਲਾ ਕੇ ਤੇ ਫਿਰ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਹੱਥ ਮਿਲਾ ਕੇ ਹੱਸਦੇ ਹੋਏ ਵਿਦਾ ਹੋਣ ਲੱਗੇ। ਟੀ ਟੀ ਦੇ ਪੀ ਸੀ ਓ ਵਾਲੇ ਰਿਸਤੇਦਾਰ ਨੇ ਫੁਰਤੀ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਸਹਿਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਤਿੰਨ ਸੈਕਟਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਨੇਹਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੇਰੇ ਜੀਜਾ ਜੀ ਨੌਕਰੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਕਰਕੇ ਸੈਕਟਰੀ ਸਨ,ਦੂਜਾ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਸੈਕਟਰੀ ਸੀ ਤੇ ਤੀਜਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸੈਕਟਰੀ ਸੀ। ਇਹ ਤਿੰਨੋਂ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਵੀ ਸਨ ਤੇ ਮੇਰੇ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਦੱਸ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਾਲੀ ਲੁਧਿਆਣਾ ਤੋਂ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿਉਂ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੋਨਾਂ ਦੇ ਦੂਰ ਨੇੜੇ ਦੇ ਰਿਸਤੇਦਾਰ ਵੀ ਲੁਧਿਆਣੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਮੇਰੇ ਪਹੁੰਚਣ ਤੇ ਸਾਫ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਸ ਸੈਕਟਰੀ ਦੀ ਸਾਲੀ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਜਿੱਥੇ ਸਾਨੂੰ ਜਿ਼ੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਸਬਕ ਸਿਖਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਤੇ ਜਾਣ ਵੇਲੇ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਸਹੂਲਤ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਹੀ ਅੱਗੇ ਵਧਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਉੱਥੇ ਟੀ ਟੀ ਵਰਗੇ ਭਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਚੰਗਿਆਈ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਮਰਦਾਂ ਦੀ ਬਦਨੀਤੀ ਵਾਲੇ ਭੈਅ ਨੂੰ ਵੀ ਦੂਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ । ਨਾਲ ਹੀ ਟੀ ਟੀ ਵਰਗੀ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਸਖਸੀਅਤ ਦੂਜੇ ਮਰਦਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਸਰੋਤ ਬਣਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲੱਗੇ ਕਿ ਅਣਜਾਣੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਨੌਜਵਾਨ ਔਰਤ ਮੁਸੀਬਤ ਵਿੱਚ ਫਸ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਵਕਤ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਹੀ ਮਦਦ ਕਰ ਕੇ ਮੁਸੀਬਤ ਵਿੱਚ ਫਸਣ ਤੋਂ ਬਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਸਕੂਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਸਾਧਨ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬੱਚੇ ਸਕੂਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਨਿਰਧਾਰਤ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ, ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਜਮਾਤ ਤੋਂ ਦੂਜੀ ਜਮਾਤ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਵਧਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਬਦਲਦੇ ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਸਿੱਖਿਆ ਬਾਰੇ ਨਵੀਆਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਵੀ ਉਭਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ÷ਅਨਸਕੂਲਿੰਗ÷, ਜੋ ਸਿੱਖਣ ਨੂੰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਅਤੇ ਕਲਾਸਰੂਮ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਦੀਵਾਰੀਆਂ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ, ਸਗੋਂ ਪੂਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਕੂਲ ਮੰਨਦਾ ਹੈ।

ਅਨਸਕੂਲਿੰਗ ਦਾ ਅਰਥ ਸਿੱਖਿਆ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋਣਾ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸਿੱਖਣ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤੀ, ਦਿਲਚਸਪ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਆਪਣੀ ਜਿਗਿਆਸਾ ਅਨੁਸਾਰ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਪੱਧਤੀ ਵਿੱਚ ਬੱਚਾ ਆਪਣੇ ਸਵਾਲਾਂ, ਤਜਰਬਿਆਂ ਅਤੇ ਰੁਚੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਸਿੱਖਦਾ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਕੋਈ ਸਖ਼ਤ ਸਮਾਂ-ਸਾਰਣੀ, ਨਿਰਧਾਰਤ ਪਾਠ ਪੁਸਤਕ ਜਾਂ ਹਰ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਅਨਸਕੂਲਿੰਗ ਅਤੇ ਹੋਮਸਕੂਲਿੰਗ ਵਿੱਚ ਵੀ ਅੰਤਰ ਹੈ। ਹੋਮਸਕੂਲਿੰਗ ਵਿੱਚ ਅਕਸਰ ਘਰ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸਕੂਲ ਵਾਲਾ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਅਨਸਕੂਲਿੰਗ ਵਿੱਚ ਬੱਚੇ ਦੀ ਜਿਗਿਆਸਾ ਹੀ ਉਸ ਦਾ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਤਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਖਗੋਲ ਵਿਗਿਆਨ, ਗਣਿਤ, ਭੌਤਿਕ ਵਿਗਿਆਨ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਉਸੇ ਰੁਚੀ ਰਾਹੀਂ ਸਿੱਖ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਖਾਣਾ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਵਿਗਿਆਨ, ਗਣਿਤ, ਪੋਸ਼ਣ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਬਾਰੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਸਿੱਖ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਅੱਜ ਦੇ ਡਿਜ਼ਿਟਲ ਯੁੱਗ ਵਿੱਚ ਅਨਸਕੂਲਿੰਗ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਵਧ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇੰਟਰਨੈੱਟ, ਡਿਜ਼ਿਟਲ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀਆਂ, ਆਨਲਾਈਨ ਕੋਰਸ, ਡਾਕੂਮੈਂਟਰੀਆਂ, ਪੌਡਕਾਸਟ, ਵਰਚੁਅਲ ਅਜਾਇਬਘਰ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਪ੍ਰਯੋਗਾਂ ਦੇ ਵੀਡੀਓ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੋਨੇ ਤੋਂ ਸਿੱਖਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਗਿਆਨ ਸਿਰਫ਼ ਸਕੂਲ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ।

ਅਨਸਕੂਲਿੰਗ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਲਾਭ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਬੱਚਾ ਆਪਣੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਾਲ ਕੁਝ ਸਿੱਖਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਡੂੰਘਾਈ ਨਾਲ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਯਾਦ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਅੰਕਾਂ ਲਈ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਗਿਆਨ ਲਈ ਸਿੱਖਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਪੱਧਤੀ ਨਾਲ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜੀਵਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਕਈ ਗੁਣ ਵਿਕਸਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਹੱਲ ਲੱਭਣਾ, ਫ਼ੈਸਲੇ ਲੈਣਾ, ਸੰਚਾਰ ਕਰਨਾ, ਰਚਨਾਤਮਕ ਸੋਚਣਾ, ਟੀਮ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਨਵੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਢਾਲਣਾ ਸਿੱਖਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਉਹ ਹੁਨਰ ਹਨ ਜੋ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੋਣਗੇ।

ਅਨਸਕੂਲਿੰਗ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਫ਼ਾਇਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਬੇਲੋੜੇ ਪ੍ਰੀਖਿਆਈ ਤਣਾਅ ਅਤੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੀ ਦੌੜ ਤੋਂ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਦੂਰ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਸਫ਼ਲਤਾ ਦਾ ਮਾਪਦੰਡ ਸਿਰਫ਼ ਨੰਬਰ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸਮਝ, ਤਜਰਬਾ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਵਿਕਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਨਸਕੂਲਿੰਗ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਵੀ ਹਨ। ਕਈ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਬਿਨਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਦੇ ਬੱਚੇ ਗਣਿਤ, ਭਾਸ਼ਾ, ਵਿਗਿਆਨ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਗਿਆਨ ਵਰਗੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਲੋਕ ਸਮਾਜਿਕ ਸੰਪਰਕ, ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਉੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਵੀ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਅਨਸਕੂਲਿੰਗ ਦੀ ਸਫ਼ਲਤਾ ਲਈ ਮਾਪਿਆਂ ਜਾਂ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਅਜਿਹਾ ਮਾਹੌਲ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਜਿਗਿਆਸਾ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹ ਮਿਲੇ, ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਮੌਕੇ ਉਪਲਬਧ ਹੋਣ ਅਤੇ ਲੋੜ ਪੈਣ 'ਤੇ ਸਹੀ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਵੀ ਮਿਲਦਾ ਰਹੇ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਨਾਲ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਅਨਸਕੂਲਿੰਗ ਦੀ ਅਸਲ ਤਾਕਤ ਹੈ।

ਡਾ ਵਿਜੈ ਗਰਗ ਰਿਟਾਇਰਡ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਅਜ਼ੂਕੇਸ਼ਨਲ ਕਾਲਮਨਵੀਸ਼ ਮਲੋਟ ਪੰਜਾਬ

ਕ੍ਰਿਤ੍ਰਿਮ ਬੁੱਧੀ (19), ਰੋਬੋਟਿਕਸ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਬਦਲ ਰਹੀ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ ਡਿਗਰੀਆਂ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਗਈਆਂ। ਅੱਜ ਲੋੜ ਹੈ ਅਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜੋ ਲਗਾਤਾਰ ਸਿੱਖ ਸਕਣ, ਨਵੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਹੱਲ ਲੱਭ ਸਕਣ ਅਤੇ ਬਦਲਦੇ ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਢਾਲ ਸਕਣ। ਅਨਸਕੂਲਿੰਗ ਇਸੇ ਸੋਚ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਬੇਸ਼ੱਕ, ਅਨਸਕੂਲਿੰਗ ਹਰ ਬੱਚੇ ਲਈ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ ਢੰਗ ਵਾਲੀ ਪੱਧਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੁਝ ਬੱਚੇ ਸਕੂਲ ਦੇ ਅਨੁਸ਼ਾਸਿਤ ਮਾਹੌਲ ਵਿੱਚ ਵਧੀਆ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਦਕਿ ਕੁਝ ਬੱਚੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਅਤੇ ਸੁਤੰਤਰ ਮਾਹੌਲ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਅਸਲ ਸਮਰੱਥਾ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਮਕਸਦ ਇੱਕੋ ਮਾਡਲ ਸਭ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਹਰ ਬੱਚੇ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਮੌਕੇ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਅਸਲ ਮਕਸਦ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪਾਸ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਇੱਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ, ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ, ਸੋਚਵਾਨ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਸਿੱਖਣ ਵਾਲਾ ਇਨਸਾਨ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ। ਅਨਸਕੂਲਿੰਗ ਅੰਦੋਲਨ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖਣਾ ਸਕੂਲ ਦੀ ਘੰਟੀ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਡਿਗਰੀ ਨਾਲ ਖ਼ਤਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਸਿੱਖਿਆ ਤਾਂ ਜੀਵਨ ਦੇ ਹਰ ਤਜਰਬੇ, ਹਰ ਸਵਾਲ ਅਤੇ ਹਰ ਨਵੇਂ ਅਨੁਭਵ ਨਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਜਾਰੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਰਸਮਾਂ ਰੀਤਾਂ ਕਿ ਕੁਰੀਤੀਆਂ... ?

ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਜਨਮ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਮੌਤ ਤੱਕ ਬਹੁਤ ਰੀਤੀ ਰਿਵਾਜ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਰੀਤੀ ਰਿਵਾਜ ਜਾਂ ਰਸਮਾਂ ਕੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ? ਇਸ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਜਾਣਨਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਉਂਝ ਰੀਤੀ ਰਿਵਾਜ ਇੱਕ ਰਸਮੀ ਢੰਗ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਜਾਂ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਲੋਕ ਨਿਯਮਤ ਤੌਰ @ਤੇ ਜੁੜਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੁਛ ਕਾਰਜ ਨਿਭਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਜੋ ਸ਼ਗਨ ਜਾਂ ਕਾਰਜ ਮਿੱਥੇ ਗਏ ਸਨ ਉਹ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦਰ ਪੀੜ੍ਹੀ ਚੱਲੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਲੋਕ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾ ਕੇ ਅਗਾਂਹ ਦੀ ਅਗਾਂਹ ਚਲਾਉਂਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਇਸੇ ਲੜੀ ਨੂੰ ਰੀਤਾਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰੀਤਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਨਾਲ ਉਹ ਰਿਵਾਜ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਜੋ ਕਾਰਜ ਨਿਭਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਹ ਰਸਮਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਵੱਡੇ ਵਡੇਰਿਆਂ ਨੇ ਜੋ ਵੀ ਰੀਤਾਂ ਚਲਾਈਆਂ ਤੇ ਰਸਮਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਸਨ ਉਹਨਾਂ ਪਿੱਛੇ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਜ਼ਰੂਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਪਿੱਛੇ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਛੁਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਸਾਰਥਕ ਹੀ ਨਿਕਲਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਉਹੀ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜ ਅਤੇ ਰਸਮਾਂ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਘੱਟ ਸਗੋਂ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਵੱਧ ਬਣ ਕੇ ਉੱਭਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਸਦੀ ਪਲਟਦੇ ਹੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਵਿਖਾਵੇ ਦੀ ਹੋੜ ਜਿਹੀ ਲੱਗ ਗਈ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਲੋਕ ਕੋਈ ਵੀ ਕੰਮ ਆਪਣੀ ਹੈਸੀਅਤ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਕਰਦੇ ਸਨ,ਅੱਜ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿੱਚ ਲੋਕ ਕੋਈ ਵੀ ਕੰਮ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਉੱਪਰ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਸੋਚ ਦਾ ਪਹਿਰਾ ਲੱਗਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ ਜੇ ਕਿਤੇ ਵਿਆਹ ਵਾਲੀ ਕੁੜੀ ਜਾਂ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਵਿਆਹ ਦੀ ਪੁਸ਼ਾਕ ਲੈ ਕੇ ਦੇਣੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲੋਕ ਆਪਣੀ ਆਰਥਿਕ ਹਾਲਤ ਨੂੰ, ਆਪਣੀ ਪਸੰਦ ਨੂੰ ਤੇ ਆਪਣੇ ਵੱਡਿਆਂ ਦੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਬਣਾਉਂਦੇ ਸਨ ਪਰ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਲੋਕ ਨਾ ਆਪਣੇ ਸ਼ਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦੇ ਹਨ,ਨਾ ਆਪਣੀ ਆਰਥਿਕ ਸਥਿਤੀ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਘਰ ਦੇ ਵੱਡਿਆਂ ਦੀ ਸੋਚ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਇਹ ਸੋਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕਿਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਨਵੇਂ ਫੈਸ਼ਨ ਦੀ ਪੁਸ਼ਾਕ ਨਾ ਪਾਈ ਤਾਂ ਲੋਕ ਕੀ ਸੋਚਣਗੇ,ਜੇ ਮਹਿੰਗੀ ਐ ਤਾਂ ਕੀ ਹੋਇਆ ਕਰਜ਼ਾ ਲੈ ਕੇ ਕਿਉਂ ਨਾ ਜ਼ਮਾਨੇ ਦੇ ਨਾਲ ਤੁਰਿਆ ਜਾਏ, ਵੱਡੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦਾ ਕੀ ਏ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਆਖ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ,÷ ਤੁਹਾਡੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ.... ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਹੀ ਚੱਲਣਾ ਹੈ...! ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਰੀਤੀ ਰਿਵਾਜ ਸਨ ਜੋ ਵੱਡਿਆਂ ਨੇ ਸ਼ਾਇਦ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਲਈ ਬਣਾਏ ਸਨ ਪਰ ਉਹ ਰਿਵਾਜ ਬੜੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੋਟੇ ਤੌਰ ਤੇ ਜੇ ਦੇਖੀਏ ਤਾਂ ਸ਼ਗਨ ਦੇਣ ਦਾ ਰਿਵਾਜ,ਦਾਜ ਦੇਣਾ,ਬੱਚਾ ਹੋਣ ਵੇਲੇ ਗਰਭਵਤੀ ਔਰਤ ਨੂੰ ਵਿਦਿਆ ਕਰਕੇ ਪੇਕੇ ਤੋਰਨਾ ਜਾਂ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਅਨੇਕਾਂ ਹੋਰ ਨਿੱਕੇ ਮੋਟੇ ਰੀਤੀ ਰਿਵਾਜ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਿੱਛੇ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਕਾਰਨ ਛੁਪਿਆ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਰਿਵਾਜ਼ਾਂ ਉੱਪਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਖਾਵਾ ਅਤੇ ਫਜ਼ੂਲ ਖਰਚੀ ਭਾਰੂ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਸ਼ਗਨ ਜਾਂ ਦਾਜ ਦੇਣ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਤਾਂ ਵੱਡਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਪਿਆਰ ਦੇ ਰੂਪ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਦੂਜਾ ਇਹ ਧਨ ਰਾਸ਼ੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਨਿੱਕਾ ਮੋਟਾ ਸਮਾਨ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਉਸ ਵਿੱਚ ਲਾਲਚ ਨਾਲ਼ੋਂ ਵੱਧ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਚਾਅ ਛੁਪਿਆ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਦਾਜ ਦੇਣ ਲਈ ਵੀ ਕੁੜੀ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਪੁੱਛ ਕੇ ਜਾਂ ਦੱਸ ਕੇ ਸਮਾਨ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਜੋ ਧੀ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਇਸ ਕਾਰਜ ਵਿੱਚ ਹੰਭਲਾ ਮਾਰੀਏ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਬੋਝ ਘਟ ਜਾਏ।ਪਰ ਅੱਜ ਇਹ ਸ਼ਗਨ ਜਾਂ ਦਾਜ ਦੇਣ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਮਾੜੀ ਸਮਾਜਿਕ ਕੁਰੀਤੀ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਸ਼ਗਨ ਦੇਣ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਸਿਰਫ਼ ਨਿਵੇਸ਼ ਦਾ ਸਾਧਨ ਬਣ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ ,ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੇਣ ਜਾਂ ਲੈਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਬਕਾਇਦਾ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਡਾਇਰੀਆਂ ਤੇ ਲਿਖ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਫੇਰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮੌਕਾ ਆਉਣ ਤੇ ਉਹ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਚਾਹੇ ਆਰਥਿਕ ਪੱਖੋਂ ਬਹੁਤ ਅੰਤਰ ਹੋਏ ,ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਬਿਲਕੁਲ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾਜ ਦੀ ਕੁਰੀਤੀ ਤੋਂ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਸਮਾਜ ਭਲੀਭਾਂਤ ਜਾਣੂ ਹੈ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ ਤੇ ਵਿਆਹਾਂ ਵਿੱਚ ਲੈਣ ਦੇਣ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸੌਦੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦਾ ਖਾਮਿਆਜ਼ਾ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਔਲਾਦਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਭੁਗਤਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਜਨਮ ਵੇਲੇ ਦੇ ਪ੍ਰੰਪਰਾਗਤ ਰਿਵਾਜ, ਜਨਮਦਿਨ ਮਨਾਉਣ ਦੇ ਪੱਛਮੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਅਧੀਨ ਮਨਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਰਿਵਾਜ, ਵਿਆਹਾਂ ਦੇ ਰਿਵਾਜ, ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਮਰਨ ਵੇਲੇ ਆਖ਼ਰੀ ਰਸਮਾਂ ਵੇਲੇ ਦੇ ਰਿਵਾਜ ਵੀ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨਿਰੀ ਫਜ਼ੂਲ ਖਰਚੇ ਅਤੇ ਵਿਖਾਵੇ ਦੀ ਨੁਮਾਇਸ਼ ਲਗਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਜਿਊਂਦੇ ਜੀਅ ਆਪਣੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨੂੰ ਰੋਟੀ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਵੀ ਤਰਸਾ ਤਰਸਾ ਕੇ ਮਰਨ ਲਈ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ ਉਹ ਲੋਕ ਵੀ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਇੱਜ਼ਤ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਉਹੀ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੇ ਮਰਨੇ ਤੇ ਛੱਤੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਖਾਣੇ ਲਗਾ ਕੇ ਬੜੀ ਲਾਇਕ ਔਲਾਦ ਹੋਣ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਰੀਤੀ ਰਿਵਾਜਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਨਿਰਾ ਵਿਖਾਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ,ਨਿਰੀ ਨੁਮਾਇਸ਼ ਲਗਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਵੱਲੋਂ ਧਨਾਢ ਹੋਣ ਦਾ ਪੂਰਾ ਜ਼ੋਰ ਲਗਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਚਾਹੇ ਵੀਹ ਵੀਹ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਕਰਜ਼ਾ ਕਿਉਂ ਨਾ ਚੁੱਕਿਆ ਜਾਏ। ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਗਨ ਮੂੰਹ ਨੂੰ ਗੁੜ ਦੀ ਰੋੜੀ ਲਾ ਕੇ ਨਿਭਾ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਉਹ ਗੀਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਮੁੰਦਰੀਆਂ ਵਟਾ ਕੇ ਨਿਭਾਏ ਜਾਣ ਲੱਗ ਪੈਣ ਤਾਂ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਵਧ ਰਹੀਆਂ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਰੋਕ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਸਭ ਲਈ ਕੋਈ ਇੱਕ ਧਿਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਸਗੋਂ ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ ਬਰਾਬਰ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਬਰਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਬਿਸਰਾਓ...
9988901324

ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਕਿੱਦਰ ਅਲੋਪ ਹੋ ਗਏ ਘੱਗਰੇ ਤੇ ਫੁਲਕਾਰੀਆਂ ?

ਫੁਲਕਾਰੀ ਸਿਰਫ਼ ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਕਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜਜ਼ਬਾਤ, ਪਿਆਰ, ਰੰਗ, ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਤੇ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ। ਫੁਲਕਾਰੀ ਦੀ ਸਾਰਥਕਤਾ ਅੱਜ ਵੀ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਵਿਆਹਾਂ, ਜਨਮ, ਤਿਉਹਾਰਾਂ ਤੇ ਰਸਮਾਂ ਦਾ ਅਨਿੱਖੜਵਾਂ ਅੰਗ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਪਰ ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਇਲਾਕਿਆਂ 'ਚ ਇਹ ਲੋਪ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਫੁਲਕਾਰੀ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਜਿਵੇਂ ਬੁਝਾਰਤ ਬਣ ਕੇ ਗੀਤਾਂ ਆਦਿ ਵਿਚ ਹੀ ਸਮੋ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ। ਅੱਜ ਕਿਸੇ ਨੇ ਫੁਲਕਾਰੀ ਦੇਖਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਜਾਇਬ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਜਾਂ ਵਿਆਹ ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਮੌਕੇ ਮੈਰਿਜ ਪੈਲਿਸਾਂ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਸਟੇਜਾਂ ਤੇ ਫੁੱਲਕਾਰੀ ਦੀ ਝਲਕ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਕਹੀਏ ਕਿ ਸਾਡੀਆਂ ਪੰਜਾਬਣਾਂ ਨੇ ਫੁਲਕਾਰੀ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰਾਂ ਵਿਸਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਤਿਕਥਨੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਫੁਲਕਾਰੀ ਕਢਾਈ ਭਾਰਤ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਇੱਕ ਰਵਾਇਤੀ ਕਢਾਈ ਤਕਨੀਕ ਹੈ। 'ਫੁਲਕਾਰੀ' ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ 'ਫੁੱਲਾਂ ਦਾ ਕੰਮ' ਅਤੇ ਕਢਾਈ ਦੀ ਇਹ ਸ਼ੈਲੀ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਨਮੂਨਿਆਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਵਾਲੇ ਇਸਦੇ ਜੀਵੰਤ ਤੇ ਰੰਗੀਨ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਲਈ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਫੁਲਕਾਰੀ ਦੀ ਕਢਾਈ ਅਕਸਰ ਸ਼ਾਲਾਂ, ਦੁਪੱਟਿਆਂ (ਸਕਾਰਫ਼ਾਂ) ਅਤੇ ਹੋਰ ਕੱਪੜਿਆਂ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕਾਤਮਕ ਮਹੱਤਵ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਤਕਨੀਕ ਵਿਚ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫੈਬਰਿਕ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਡਰਨ ਸਟੀਚ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਇੱਕ ਵਿਲੱਖਣ ਦਿੱਖ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਸੱਜ-ਵਿਆਹੀ ਦਾ ਮਾਹੀ ਉਸ ਵੱਲ ਘੱਟ ਤਵੱਜੋਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਨਾਰ ਆਪਣੇ ਸੱਜਣ ਨੂੰ ਨਿਹੋਰਾ ਮਾਰ ਕੇ ਬੜੇ ਗੁੱਸੇ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਸਮਝਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸੁਹੱਪਣ ਤੇ ਉੱਤੇ ਲਈ ਫੁਲਕਾਰੀ ਦਾ ਵਾਸਤਾ ਵੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਚੇਤਾ ਵੀ ਕਰਵਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਔਰਤ ਦਾ ਸਾਥ ਨਾ ਲੱਭ ਸਕੇ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲ ਦੇਖ ਕੇ ਝੁਰਦਿਆਂ ਹੀ ਉਮਰ ਬਿਤਾ ਦਿੱਤੀ,

ਸੋਹਣੀ ਸੁਨੱਖੀ ਮੁਟਿਆਰ ਤੇਰੀ, ਉੱਤੇ ਸੂਹੀ ਫੁਲਕਾਰੀ
ਕਈ ਰੰਨਾਂ ਨੂੰ ਝੂਰਦੇ ਹੋ ਗਏ ਬੁੱਢੇ, ਤੂੰ ਮੂਰਖਾ ਮਨੋਂ ਵਿਸਾਰੀ।

ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਫੁਲਕਾਰੀ ਕਲਾ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਦਰੱਖ਼ਤ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਾਲੀ ਛਾਂ ਵਿਚ ਖਿੱਚੀਆਂ ਚਰਖੜੀਆਂ 'ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ, ਪੰਜਾਬ ਭਰ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਕਸਬਿਆਂ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਅਕਸਰ ਦੁਪੱਟਿਆਂ, ਸ਼ਾਲਾਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕੱਪੜਿਆਂ 'ਤੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ 'ਫੁਲਕਾਰੀ' ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਕਢਾਈ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਰੁੱਝੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਇਹ ਕਲਾ ਪੂਰੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਸੀ ਜੋ 1947 ਦੀ ਵੰਡ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੰਡੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਹੁਣ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੋਵਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਫੁਲਕਾਰੀ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫੁਲਕਾਰੀ ਦੀਆਂ ਤਾਰਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਜੋੜਦੀਆਂ ਹਨ। ਔਰਤਾਂ ਕੱਪੜਿਆਂ 'ਤੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਕਢਾਈ ਕਰਦੇ ਲੋਕ ਗੀਤ ਗਾਉਂਦੀਆਂ ਸਨ।

ਸੂਹੇ ਰੰਗ ਦੀ ਫੁਲਕਾਰੀ ਮੇਰੀਉੱਤੇ ਫੁੱਲ ਬੂਟੇ ਮੈਂ ਪਾਂਦੀ ਆਂ
ਸੱਜਣਾਂ ਦੀ ਉਡੀਕ ਵਿਚ, ਰੋਜ਼ ਮੈਂ ਇੱਕ ਤੰਦ ਪਾਂਦੀ ਆਂ।

ਫੁਲਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਕਲਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਇਹ ਇੱਕ ਲੜਕੀ ਦਾ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨਾਲ ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਬੰਧਨ ਵੀ ਸੀ। ਜਿਸਨੇ ਉਸਦੇ ਲਈ ਫੁਲਕਾਰੀ ਬੁਣਾਈ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਕੁੜੀ, ਔਰਤ, ਪਤਨੀ ਜਾਂ ਮਾਂ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਲਈ ਫੁਲਕਾਰੀ ਦੁਪੱਟਾ, ਸ਼ਾਲ ਜਾਂ ਕੱਪੜੇ ਦਾ ਸੁੰਦਰ ਟੁਕੜਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਪਰ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਵਾਰੇ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੋਚਦਾ।

ਕਢਾਈ ਦਾ ਰੂਪ

ਫੁਲਕਾਰੀ ਕਢਾਈ ਦਾ ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਰੂਪ ਹੈ ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਉਪਜੀ ਹੈ। ਇਹ ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਆਕਾਰ (ਫੁਲ-ਅਕਾਰੀ) ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਪੈਟਰਨ ਹੁਣ ਫੁੱਲਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਫੁਲਕਾਰੀ ਬਾਰੇ ਸਭ ਤੋਂ ਅਜੀਬ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਨਮੂਨੇ ਕੱਪੜੇ ਦੇ ਗ਼ਲਤ ਪਾਸੇ (ਮੋਟੇ ਪਾਸੇ) 'ਤੇ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਕਢਾਈ ਦੇ ਇਸ ਰੂਪ ਨੂੰ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ ?ਰੇਣੀਬੱਧ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ:

ਬਾਗ਼

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋਵੋਗੇ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬਾਗ਼ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਬਾਗ। ਇਸ ਲਈ ਬਾਗ਼ ਵਿਚ, ਪੂਰਾ ਅਧਾਰ ਕੱਪੜਾ ਫੁੱਲਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਢਾਈ ਦੇ ਕੰਮ ਦੀ ਘਣਤਾ ਇੰਨੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੰਮ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਇੱਕ ਫੈਬਰਿਕ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਵਧੇਰੇ ਸਮਾਂ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਮਹਿੰਗਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਬਾਵਨ ਬਾਗ਼

ਬਾਵਨ ਬਾਗ਼ ਇੱਕ ਕੱਪੜੇ ਉੱਤੇ 52 ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੈਟਰਨਾਂ ਵਾਲਾ ਮੋਜ਼ੇਕ ਹੈ। ਇਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਕਢਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਅਫ਼ਸੋਸ ਕਿ ਅੱਜ ਫੁਲਕਾਰੀ ਤੇ ਬਾਗ਼ ਬੀਤੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਗੱਲ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਰਮ ਭੁਲੇਖਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਵਿਰਸੇ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਤੋਂ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਦੂਰ ਹੋਈ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ ਜਿਸ ਦੇ ਅਸੀਂ ਖ਼ੁਦ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਧੀਆਂ-ਪੁੱਤ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ-ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਗਹਿਣੇ, ਜਾਂ ਵੇਚ ਵੱਟ ਕੇ ਪ੍ਰਦੇਸੀਂ ਤੋਰ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀਆਂ ਕਿਸ਼ਤਾਂ ਉਤਾਰਦਾ ਹੀ ਬੁੱਢਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ੍ਹ ਫਿਰ ਕਦੋਂ ਮਿਲੇਗਾ ਫੁਲਕਾਰੀਆਂ ਲਈ ਸਮਾਂ੍ਹ ਬਾਕੀ ਬਚੀ-ਖੁਚੀ ਕਸਰ ਬਦਲਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਨੇ ਪੂਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਅਸੀਂ ਸ਼ਾਇਦ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੀ ਅਵੇਸਲੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਵਿਰਸੇ ਨੂੰ ਸਾਂਭਣ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਤੇ ਗੁਰਦਾਸ ਮਾਨ ਦੇ ਇਹ ਬੋਲ ਸੱਚ ਜਾਪਦੇ ਹਨ :

'ਘੱਗਰੇ ਵੀ ਗਏ ਫੁਲਕਾਰੀਆਂ ਵੀ ਗਈਆਂ,
ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਕੋਕਲੂ ਤੇ ਵਾਲੀਆਂ ਵੀ ਗਈਆਂ....।

ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਯਤਨ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਡੇ ਵਿਰਸੇ ਦੀ ਪਛਾਣ ਫੁਲਕਾਰੀ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਆਪਣਾ ਅੰਗ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖੀਏ੍ਹ ਇਹ ਸਾਡੇ ਸਾਂਝੇ ਹੰਬਲੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਭਵ

-ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਫਲੋਰਾ

ਦੁਨੀਆਦਾਰੀ - ਸਿਆਣਪ, ਸੱਚਾਈ ਤੇ ਸੰਤੁਲਿਤ ਵਿਹਾਰ ਦੀ ਕਲਾ

– ਇਨਸਾਨ ਇੱਕ ਸਮਾਜਿਕ ਪ੍ਰਾਣੀ ਹੈ । ਉਹ ਇਕੱਲਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ, ਸਗੋਂ ਪਰਿਵਾਰ, ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ, ਦੋਸਤਾਂ ਤੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ-ਜੁਲ ਕੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਮਾਜਿਕ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸਫ਼ਲ, ਸੁਖਮਈ ਤੇ ਸੰਤੁਲਿਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜੀਣ ਦੀ ਕਲਾ ਨੂੰ ਹੀ ਦੁਨੀਆਦਾਰੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਦੁਨੀਆਦਾਰੀ ਦਾ ਮਤਲਬ ਕੇਵਲ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਰੰਗ-ਢੰਗ ਅਪਣਾਉਣਾ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸਹੀ ਸਮੇਂ ਸਹੀ ਫ਼ੈਸਲਾ ਲੈਣਾ, ਹਰ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਆਦਰ ਸਹਿਤ ਪੇਸ਼ ਆਉਣਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨਿਭਾਉਣਾ ਵੀ ਹੈ।

ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਦੁਨੀਆਦਾਰੀ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਗਈ ਹੈ। ਆਧੁਨਿਕ ਜੀਵਨ ਦੀ ਭੱਜ-ਦੌੜ, ਵਧਦੀ ਹੋਈ ਪ੍ਰਤੀਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਸੁਆਰਥੀ ਸੋਚ ਦੇ ਕਾਰਨ ਮਨੁੱਖੀ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਵਰਗੀ ਨਿੱਘ ਅਤੇ ਭਰੋਸਾ ਘਟਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿੱਚ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਮਝਦਾਰੀ, ਸਬਰ ਅਤੇ ਵਿਵੇਕ ਨਾਲ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

?? ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਲੋਕ ਸੱਚੇ, ਇਮਾਨਦਾਰ, ਹਮਦਰਦ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਦਕਿ ਕੁਝ ਲੋਕ ਝੂਠ, ਧੋਖੇ ਅਤੇ ਸੁਆਰਥ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਹਥਿਆਰ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਝੂਠੇ ਲੋਕਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਡਾ ਰਵੱਈਆ ਨਾ ਤਾਂ ਨਫ਼ਰਤ ਭਰਿਆ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅੰਨ੍ਹੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਾਲਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਾਵਧਾਨੀ, ਸਿਆਣਪ ਅਤੇ ਸੰਯਮ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਆਉਣਾ ਹੀ ਦੁਨੀਆਦਾਰੀ ਹੈ। ਹਰ ਗੱਲ 'ਤੇ ਤੁਰੰਤ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਪਰਖਣਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਫ਼ੈਸਲੇ ਸੋਚ-ਸਮਝ ਕੇ ਲੈਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਵਾਰ ਚੁੱਪ ਰਹਿਣਾ ਅਤੇ ਵਿਅਰਥ ਦੇ ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਵੀ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਸਿਆਣਪ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਸੱਚੇ ਅਤੇ ਨੇਕ ਲੋਕ ਸਮਾਜ ਦੀ ਅਸਲ ਪੂੰਜੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਰਿਸ਼ਤੇ ਬਣਾਉਣਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੌਸਲਾ-ਅਫ਼ਜ਼ਾਈ ਕਰਨੀ ਅਤੇ ਲੋੜ ਪੈਣ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਦੇਣਾ ਸਾਡਾ ਨੈਤਿਕ ਫ਼ਰਜ਼ ਹੈ। ਸੱਚੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਆਪਸੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਸਦਭਾਵਨਾ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਚੰਗੀ ਸੰਗਤ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਚਰਿੱਤਰ ਨੂੰ ਨਿਖਾਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਹੀ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਚੱਲਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ । ਦੁਨੀਆਦਾਰੀ ਦਾ ਇਹ ਮਤਲਬ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਝੂਠ, ਧੋਖੇ ਜਾਂ ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰ ਲਈਏ। ਅਸਲ ਦੁਨੀਆਦਾਰ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਆਪਣੀ ਇਮਾਨਦਾਰੀ, ਨਿਮਰਤਾ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦਾ। ਜੋ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ 'ਤੇ ਕਾਇਮ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹੀ ਅਸਲ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਦੁਨੀਆਦਾਰ ਹੈ ।

ਸਾਡੇ ਮਹਾਨ ਗੁਰੂਆਂ, ਸੰਤਾਂ ਅਤੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਵੀ ਇਹੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸੱਚ, ਸੇਵਾ, ਨਿਮਰਤਾ ਅਤੇ ਇਨਸਾਫ਼ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਤਾਕਤ ਹਨ। ਦੁਨੀਆਦਾਰੀ ਦਾ ਅਰਥ ਚਲਾਕੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸਿਆਣਪ ਨਾਲ ਸੱਚ ਦੇ ਰਾਹ 'ਤੇ ਚੱਲਣਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਵਿਹਾਰ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾਏ ਤਾਂ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਉਸਦਾ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਸੁਖੀ ਬਣੇਗਾ, ਸਗੋਂ ਸਮਾਜ ਵੀ ਹੋਰ ਵੱਧ ਸ਼ਾਂਤ, ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਬਣੇਗਾ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੁਨੀਆਦਾਰੀ ਜੀਵਨ ਜਿਊਣ ਦੀ ਇੱਕ ਅਨਮੋਲ ਕਲਾ ਹੈ। ਸੱਚੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨੀ, ਝੂਠੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਆਉਣਾ, ਆਪਣੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ 'ਤੇ ਅਡੋਲ ਰਹਿਣਾ ਅਤੇ ਹਰ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦੇਣਾ ਹੀ ਅਸਲ ਦੁਨੀਆਦਾਰੀ ਹੈ। ਇਹੀ ਸੋਚ ਇੱਕ ਚੰਗੇ ਇਨਸਾਨ, ਮਜ਼ਬੂਤ ਸਮਾਜ ਤੇ ਉੱਜਵਲ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਨੀਂਹ ਬਣਦੀ ਹੈ ।

ਪ੍ਰੋ. ਗੀਤਾ
(ਗੁਰਲੀਨ ਕੌਰ)
ਬੋੜਾਵਾਲ ਕਾਲਜ ਮਾਨਸਾ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਕਲੇਰ
ਫੋਨ 8699693680

ਇਤਿਹਾਸ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਇਕੱਲੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਮੋਢਿਆਂ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਖੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 13 ਅਪ੍ਰੈਲ 1919, ਜਲਿਆਂਵਾਲਾ ਬਾਗ ਦਾ ਖ਼ੂਨ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਇਕ ਭਾਰ ਸੀ ਜੋ ਊਧਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅੰਤਰ-ਆਤਮਾ 'ਤੇ ਰਿਹਾ। ਊਧਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਕੇਵਲ ਬਦਲੇ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ। ਸ਼ਹੀਦ ਊਧਮ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਨਮ 26 ਦਸੰਬਰ 1899 ਈਸਵੀ ਨੂੰ ਹੋਇਆ। ਰਾਜ ਜਦੋਂ ਨਿਹੱਥੇ ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਨੈਤਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਹੱਥ ਧੋ ਬੈਠਦਾ ਹੈ। ਜਨਰਲ ਡਾਇਰ ਨੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾਈ ਸੀ, ਪਰ ਹੁਕਮ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੱਥ ਲੰਡਨ 'ਚ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਮਾਈਕਲ ਓ'ਡਾਇਰ ਉਸ ਨੀਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਸੀ। ਇੱਕੀ ਸਾਲ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ। ਇਹ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕੋਈ ਨਫ਼ਰਤ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਹ ਇੱਕ ਬੌਧਿਕ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧਤਾ ਸੀ। ਊਧਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੁਨੀਆਂ ਗਾਹੀ, ਨਾਮ ਬਦਲੇ, ਪਰ ਮਕਸਦ ਨਹੀਂ ਬਦਲਿਆ। ਉਹ ਸਮਝਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਨਕਲਾਬ ਸਿਰਫ਼ ਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ, ਯੋਜਨਾ ਹੈ। ਸ਼ਹੀਦੀ ਸਿਰਫ਼ ਮਰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਜ਼ਿੰਦਾ ਜ਼ਮੀਰ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

31 ਜੁਲਾਈ 1940, ਪੈਂਟਨਵਿਲ ਜੇਲ੍ਹ।,ਫ਼ਾਂਸੀ ਦੇ ਫੰਦੇ 'ਤੇ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਆਖਰੀ ਸ਼ਬਦ ÷ਇਨਕਲਾਬ ਜ਼ਿੰਦਾਬਾਦ÷ ਸਨ। ਉਹ ਸ਼ਹੀਦ ਨਹੀਂ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਜਿਉਂਦਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ,ਕਿ ਕਿਸੇ ਕੌਮ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਕੌਣ ਦੇਵੇਗਾ? ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਸਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ,ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਜੀਣਾ।

ਸ਼ਹੀਦ ਊਧਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਹੁਣ ਤੱਕ ਅਸੀਂ ਅਕਸਰ ÷ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ÷ ਵਜੋਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ।ਇਹ ਪੜ੍ਹਨਾ ਅਧੂਰਾ ਹੈ। ਉਹ ਬਦਲੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਨਿਰਮਾਤਾ ਸਨ।

ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ÷ਰਾਮ ਮੁਹੰਮਦ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ÷ ਰੱਖਿਆ। ਇਹ ਨਾਮ ਹੀ ਇੱਕ ਸਿਧਾਂਤ ਸੀ। ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਨ, ਸਿੱਖ - ਤਿੰਨੇ ਧਰਮਾਂ ਦਾ ਸੰਗਮ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਫਿਰਕੂ ਭਾਰਤ ਲਈ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਇਨਕਲਾਬ ਸੀ। ਉਹ ਸਮਝਦੇ ਸਨ ਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਤਾਕਤ ਸਾਡੀ ਫੁੱਟ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਨੇ ਏਕਤਾ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਜਲਿਆਂਵਾਲਾ ਬਾਗ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਨਿੱਜੀ ਦੁੱਖ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਉੱਥੇ ਮੌਜੂਦ ਸਨ, ਜ਼ਖਮੀਆਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਸਾਮਰਾਜ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਨਹੀਂ, ਇੱਕ ਸੋਚ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸੀ। ਊਧਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਤਿੰਨ ਗੱਲਾਂ ਸਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਧੀਰਜ ,ਇਨਕਲਾਬ ਭਾਵੁਕਤਾ ਨਾਲ ਨਹੀਂ, ਸਬਰ ਨਾਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਕੌਮ ਉਦੋਂ ਹੀ ਅਜ਼ਾਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਸਨੂੰ ਅੰਦਰੋਂ ਗੁਲਾਮੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਵੇ।

ਊਧਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਇੱਕ ਬੰਦ ਕਿਤਾਬ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਇੱਕ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਜੋ ਹਰ ਪੀੜ੍ਹੀ ਤੋਂ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ - ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਜ਼ਮੀਰ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਕਿਵੇਂ ਚੁਕਾਓਗੇ?

ਊਧਮ ਸਿੰਘ ਉਸ ਦਿਨ 20 ਸਾਲ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਸਨ। ਉਹ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਲਈ ਪਾਣੀ ਲੈ ਕੇ ਗਏ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ - ਬਿਨਾਂ ਚੇਤਾਵਨੀ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਗੋਲੀਆਂ ਦਾ ਮੀਂਹ ਵਰ੍ਹਦਾ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਜ਼ਖ਼ਮ ਗੋਲੀ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਡਾਇਰ ਦਾ ਬਿਆਨ ਸੀ, ÷ਮੈਂ ਸਬਕ ਸਿਖਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ÷। ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ 'ਚ ਡਾਇਰ ਦਾ ਸਨਮਾਨ। ਜਦੋਂ ਰਾਜ ਖੁਦ ਕਾਤਲ ਬਣ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਨਿਆਂ ਕਿੱਥੋਂ ਮੰਗੀਏ? ਊਧਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਸ ਦਿਨ ਸੰਹੁ ਖਾਧੀ। ਇਹ ਪ੍ਰਣ ਨਫ਼ਰਤ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਸੀ।

ਊਧਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਦਲਾ ਅਗਲੇ ਹੀ ਦਿਨ ਨਹੀਂ ਲਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਮਝਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਨਕਲਾਬ ਭਾਵੁਕਤਾ ਨਹੀਂ, ਵਿਚਾਰ ਹੈ। ਸਾਮਰਾਜਵਾਦ ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਮਰੀਕਾ, ਇਟਲੀ, ਜਰਮਨੀ, ਅਫਰੀਕਾ ਆਦਿ,ਕਾਲੇ ਹੋਣ, ਭੂਰੇ ਹੋਣ, ਭਾਰਤੀ ਹੋਣ - ਸਭ ਨਾਲ ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ ਵਿਤਕਰਾ। ਉਹ ਗਦਰ, ਭਗਤ ਸਿੰਘ, ਲੈਨਿਨ, ਕਾਰਲ ਮਾਰਕਸ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਲੜਾਈ ਕੇਵਲ ਭਾਰਤ ਦੀ ਨਹੀਂ, ਦੱਬੇ-ਕੁਚਲੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਲੜਾਈ ਸੀ।

ਮਾਈਕਲ ਓ'ਡਾਇਰ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸਾਬਕਾ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਗਵਰਨਰ ਸੀ। ਉਹੀ ਜਿਸਨੇ ਡਾਇਰ ਦਾ ਬਚਾਅ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਊਧਮ ਸਿੰਘ ਉਸ ਮੀਟਿੰਗ 'ਚ ਫ ?ਰੈਂਕ ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਗਏ। ਹੱਥ 'ਚ ਕਿਤਾਬ, ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰਿਵਾਲਵਰ। ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਦਾਲਤ 'ਚ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਮੈਂ ਕੋਈ ਕਤਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਭਰਾਵਾਂ-ਭੈਣਾਂ ਦੇ ਕਤਲ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਮੰਗਿਆ ਹੈ।

ਪੈਂਟਨਵਿਲ ਜੇਲ੍ਹ ,ਫ਼ਾਂਸੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਗੀਤਾ, ਕੁਰਾਨ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮੰਗਵਾਏ।

ਇੱਕੀ ਸਾਲ ਇੰਤਜ਼ਾਰ, ਕਿਉਂਕਿ ਮਕਸਦ ਵੱਡਾ ਸੀ।

ਉਹ ਹਰ ਉਸ ਨੌਜਵਾਨ 'ਚ ਜ਼ਿੰਦਾ ਹਨ ਜੋ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ - ÷ਨਿਆਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ÷।

÷ਸਰਫਰੋਸ਼ੀ ਕੀ ਤਮੰਨਾ ਅਬ ਹਮਾਰੇ ਦਿਲ ਮੇਂ ਹੈ, ਦੇਖਨਾ ਹੈ ਜ਼ੋਰ ਕਿਤਨਾ ਬਾਜ਼ੂ-ਏ-ਕਾਤਿਲ ਮੇਂ ਹੈ।÷

13 ਮਾਰਚ 1940, ਲੰਡਨ ਦਾ ਕੈਕਸਟਨ ਹਾਲ, ਈਸਟ ਇੰਡੀਆ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ, ਮੰਚ 'ਤੇ ਮਾਈਕਲ ਓ'ਡਾਇਰ। ਊਧਮ ਸਿੰਘ ÷ਫ ?ਰੈਂਕ ਬ੍ਰਾਜੀਲ÷ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਦਰਸ਼ਕਾਂ 'ਚ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਜੇਬ 'ਚ ਇੱਕ ਕਿਤਾਬ। ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਪੰਨਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਰਿਵਾਲਵਰ। ਜਿਉਂ ਹੀ ਮੀਟਿੰਗ ਖ਼ਤਮ ਹੋਈ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਦੋ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾਈਆਂ। ਇੱਕ ਓ'ਡਾਇਰ ਦੇ ਸੀਨੇ 'ਤੇ, ਦੂਜੀ ਉਸ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ 'ਤੇ ਜਿਸਨੇ ਜਲਿਆਂਵਾਲਾ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਇਆ ਸੀ।

ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਦਾਲਤ 'ਚ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕੋਈ ਵਕੀਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਜੱਜ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸੀ: ÷ਮੈਂ ਕਤਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਕਤਲ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਮੰਗਿਆ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ 'ਤੇ ਮਾਣ ਹੈ।÷ ਉਹ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਮੇਰੀ ਲੜਾਈ ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਨਹੀਂ, ਜ਼ੁਲਮ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੈ। ਸ਼ਹੀਦ ਊਧਮ ਸਿੰਘ ਕੋਈ ਬੁੱਤ ਨਹੀਂ ,ਜਿਸ 'ਤੇ ਹਾਰ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਅਸੀਂ ਫਰਜ਼ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਈਏ। ਉਹ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਹਨ, ਜੋ ਹਰ ਨਾਗਰਿਕ ਤੋਂ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ।

ਇਤਿਹਾਸ ਕਈ ਵਾਰ ਬੜਾ ਚਲਾਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕੁਝ ਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਾ ਕੇ ਹੋਰ ਵੀ ਚਮਕਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਸ਼ਹੀਦ ਊਧਮ ਸਿੰਘ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਚਮਕਿਆ ਨਾਮ ਹੈ।

ਅੱਜ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ÷ਆਜ਼ਾਦ ਭਾਰਤ÷ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਸੋਚ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ,ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਮੁੱਲ ਕੀ ਸੀ? ਉਸ ਮੁੱਲ ਨੂੰ ਚੁਕਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਅਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਉਤਾਰਾਂਗੇ? ਜਲਿਆਂਵਾਲਾ ਬਾਗ ਕੋਈ ਰਣ-ਭੂਮੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਇੱਕ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਮੈਦਾਨ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਕਿਸਾਨ, ਮਜ਼ਦੂਰ, ਔਰਤਾਂ, ਬੱਚੇ ਮੇਲਾ ਦੇਖਣ ਆਏ ਸਨ। ਰੌਲੈਟ ਐਕਟ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਮੀਟਿੰਗ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਦੁਪਹਿਰ ਬਾਅਦ ਸਾਡੇ ਚਾਰ ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਜਨਰਲ ਡਾਇਰ ਨੱਬੇ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨਾਲ ਆਇਆ। ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦੇ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਐਲਾਨ ਦੇ, ਗੋਲੀ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। 10 ਮਿੰਟ, 1650 ਰਾਉਂਡ। ਅਧਿਕਾਰਤ ਅੰਕੜਾ 379 ਮੌਤਾਂ। ਅਸਲ ਅੰਕੜਾ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਸਹੀਦ ਊਧਮ ਸਿੰਘ ਜੇ ਚਾਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਇਸ ਕਤਲੇਆਮ ਦਾ ਬਦਲਾ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਲੈ ਸਕਦੇ ਸਨ ,ਪਰ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਦੁਨੀਆ ਦੇਖੇ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਜ਼ਖ਼ਮ ਅਜੇ ਵੀ ਹਰੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਲੜਾਈ ਸਿਰਫ਼ ਭਾਰਤ ਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਹ ਦੱਬੇ-ਕੁਚਲੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਸੀ। ਦਲੇਰਾਨਾ ਇੰਦਾਂ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਯੁਗਾਂ ਯੁਗਾਂ ਤੱਕ ਜਿੰਦਾ ਰਹਿਣਗੀਆਂ, ਸ਼ਹੀਦ ਊਧਮ ਸਿੰਘ ਜ਼ਿੰਦਾਬਾਦ।

ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਅੰਦਰ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕੀ ਦਾ ਰੱਬ ਰਾਖਾ..

- ਪਿਛਲੇ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕੀ ਅੰਦਰ ਝੁੱਲ ਰਹੀ ਅਸ਼ਲੀਲਤਾ , ਹਥਿਆਰ ਅਤੇ ਬਦਮਾਸੀ ਦੀ ਹਨੇਰੀ ਨੇ ਸਾਰੇ ਹੱਦ ਬੰਨਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਨਵੀਆਂ ਨਿਵਾਣਾਂ ਨੂੰ ਛੂਹ ਲਿਐ ।ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਕਿ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੀਆਂ ਕੋਮਲ ਸਿਨਫਾਂ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਂਅ 'ਤੇ ਮੇਵਾ ਛਕਣ ਵਾਲੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ 'ਤੇ ਪਰਚੇ ਦਰਜ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮਾਰੀਆਂ ਯਵਲੀਆਂ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਬਖੇੜਾ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰਨਗੀਆਂ ।ਕਈ ਫੁਕਰਾਪੰਥੀ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਸਮੇਂ ਨੇ ਐਸਾ ਮੋੜਾ ਕੱਟਿਆ ਕਿ ਸਾਡੀ ਨੌਜਵਾਨੀ ਸਭ ਕੁਝ ਭੁੱਲ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਗਰ ਹੋ ਤੁਰੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਇਹ ਵੇਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਹ ਰਸਤਾ ਕਿੱਧਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦੈ । ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਸਾਡੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੇ ਉਹ ਕੁੱਝ ਕਰ ਵਿਖਾਇਆ ,ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੋਚ ਅਤੇ ਵੇਖ ਚੰਗੇ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਰੂਹ ਤੱਕ ਕੰਬ ਜਾਵੇ ,ਕਹਿਣ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਕਲਾਕਾਰ ਜਾਪਦੇ ਨੇ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹਰਕਤਾਂ ਅਤੇ ਪਹਿਰਾਵੇ ਤੋਂ ਇਹ ਚੰਬਲ ਦੇ ਡਾਕੂਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਭੈੜੇ ਵਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ।ਵਰ੍ਹ ?ਆਂ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਇਹ ਅਨੋਖੀ ਕਹਾਣੀ ਅੱਜ ਵੀ ਰੁੱਕਣ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਲੈ ਰਹੀ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਵਾਹਣੀ ਪਈ ਨੌਜਵਾਨੀ ਤੋਂ ਹੋਰ ਲਾਹਾ ਖੱਟਣ ਦੀ ਤਾਕ ਵਿੱਚ ਫੁਕਰਾਪੰਥੀ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਪਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਲੜਾਈ ਦੇ ਡਰਾਮੇ ਕਰ ਰਹਿੰਦੀ ਕਸਰ ਵੀ ਪੂਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ । ਇੱਕ ਕਲਾਕਾਰ ਸ਼ਰੇਆਮ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਮੰਦਾ ਆਖ ਮਾਵਾਂ ਭੈਣਾਂ ਦੀਆਂ ਗਾਲਾਂ ਕੱਢਣ ਤੋਂ ਵੀ ਗੁਰੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ,ਸਮਾਂ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਲੜਾਈ ਲੜਨ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਚਿੜੀਆਂ ਨੂੰ ਪੁਣਦੇ ਇਹ ਲੋਕ ਇਹ ਗੱਲ ਸਮਝਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ ਹਨ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਨੌਜਵਾਨੀ 'ਤੇ ਕੀ ਅਸਰ ਪਵੇਗਾ । ਲੰਘੇ ਦਿਨੀਂ ਕਈ ਫੁਕਰਾਪੰਥੀ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਰੇਆਮ ਵੀਡੀਓ ਬਣਾ ਕੇ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਵੇਖ ਲੈਣ ਦੀਆਂ ਧਮਕੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਤੇ ਫਿਰ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪਾਂ ਉੱਤੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਭੁਗਤਾਉਣ ਦੇ ਲਈ ਰੱਜ ਕੇ ਊਲ-ਜਲੂਲ ਬੋਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚੰਗੀਆਂ ਸੁਰਖੀਆਂ ਬਟੋਰੀਆਂ ਗਈਆਂ । ਇੱਕ ਗੱਲ ਸਮਝ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਲਾਕਾਰ ਵਰਗ ਆਖਰ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕੀ ਹੈ ਪੈਸੇ ਦੀ ਘਾਟ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਕਰ ਲਈ ਹੈ , ਰੱਜ ਕੇ ਪੈਸਾ ਕਮਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਇਹ ਲੋਕ ਬਾਂਦਰ ਟਪੂਸੀਆਂ ਮਾਰਨੋ ਬਾਜ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ, ਸ਼ਾਇਦ ਪੜ੍ਹਾਈ ਅਤੇ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਚੰਗਾ 'ਤੇ ਸਿਆਣਾ ਇਨਸਾਨ ਨਹੀਂ ਬਣਨ ਦੇ ਰਹੀ ।ਸੋਚ ਕੇ ਵੇਖੀਏ ਤਾਂ ਕਲੇਜਾ ਮੂੰਹ ਨੂੰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਉੱਤੇ ਆਪਣੀ ਹੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਦਾ ਨਿਰਾਦਰ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਣ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਦਰਜ ਹੋਵੇਗਾ , ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਗੀਤਾਂ ਦੀ ਗਲਤ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਬਦਲੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸੰਮਣ ਆਉਣਗੇ ,ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਥਾਣੇ ਕਚਹਿਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਲਈ ਜਾਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਦੀ ਦੁਰਗ਼ਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ।

? ਸਮਾਂ ਆਪਣਾ ਹਿਸਾਬ ਜ਼ਰੂਰ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਇਕ ਪਾਸੇ ਜਿਹੋ- ਜਿਹਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬੀਜਿਆ ਗਿਆ ਉਹੋ-ਜਿਹੀ ਫਸਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੱਢਣੀ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ , ਕਦੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ਰੇਆਮ ਸਟੇਜਾਂ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਮਹਿਲਾ ਕਲਾਕਾਰ ਦਾ ਹੱਥ ਫੜ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਧੂਹ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।ਕਿਉਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ, ਕਿਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਬਣਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿੱਥੋਂ ਮਿਲਿਆ ,ਸਾਡਾ ਵਿਰਸਾ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਸੀਂ ਜਾਣ ਬੁਝਕੇ ਚੰਦ ਛਿੱਲੜਾਂ ਦੀ ਖਾਤਰ ਨੌਜਵਾਨੀ ਨੂੰ ਗਲਤ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਤੋਰਿਆ ਉਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਹੀ ਸੀ ।ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁੜੀਆਂ ਚੁੱਕਣ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਬਦਮਾਸੀ ਦੇ ਚਿੱਠਿਆਂ , ਆਸਕੀ , ਨਸ਼ਾ , ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਬਚਿਆ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਨੌਜਵਾਨੀ ਅੱਗੇ ਪਰੋਸਿਆ ਨਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਦਾ ਅਸਰ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੈ ।

ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਵਰਗ ਅਤੇ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਦੇ ਸਰਵਣ ਪੁੱਤਰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਨੌਜਵਾਨੀ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਅੱਜ ਫੁਕਰਾਪੰਥੀ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਇਕੱਠਾ ਹੋ ਰਿਹੈ ਜੋ ਗੰਭੀਰ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ ।ਸਾਡੇ ਕਲਾਕਾਰ ਵਰਗ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਉਹ ਨੌਜਵਾਨੀ ਦੇ ਸਿਰ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਐਸ਼ੋ ਆਰਾਮ ਦੇ ਸਾਧਨ ਖਾਤਰ ਪੈਸੇ ਕਮਾ ਕੇ ਇਸ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲੇ ਤੋਂ ਬਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਦੇਣਾ ਹੀ ਪਵੇਗਾ ਪਰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਸਾਡਾ ਸਮਾਜ , ਨੌਜਵਾਨੀ ਅਤੇ ਸਾਡੀਆਂ ਨੈਤਿਕ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਤਹਿਸ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ, ਸਾਡਾ ਵਿਰਸਾ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਤਬਾਹ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ।ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਇਸ ਸਮੇਂ ਪੰਜਾਬੀ ਗਇਕੀ ਚੌਰਾਹੇ ਤੇ ਖੜ੍ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿੱਧਰ ਜਾਵੇ ਕੁਝ ਵੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ , ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਇਸ ਦੇ ਰਕੀਬ ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ।

ਸ਼ਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੀਰਪੁਰੀ
ਫਰਿਜ਼ਨੋ ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆਂ
5592850841

ਮੁੱਦਿਆਂ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਜਾਂ ਮੁੱਦਿਆਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ? ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅੰਦੋਲਨਾਂ 'ਤੇ ਇੱਕ ਵਿਚਾਰ

ਡਾ ਵਿਜੈ ਗਰਗ ਰਿਟਾਇਰਡ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ
ਅਜੂਕੇਸ਼ਨਲ ਕਾਲਮਨਵੀਸ਼ ਮਲੋਟ ਪੰਜਾਬ

ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅੰਦੋਲਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸਮਾਜ ਦੀ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਅਤੇ ਜੀਵੰਤਤਾ ਦਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਤਿਹਾਸ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਗਵਾਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਵੱਡੇ ਬਦਲਾਅ ਆਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਰਹੀ ਹੈ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸਿੱਖਿਆ ਸੁਧਾਰ, ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਆਂ, ਵਾਤਾਵਰਣ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਹੱਕਾਂ ਤੱਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਆਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪਰ ਅੱਜ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ—ਕੀ ਅੱਜ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅੰਦੋਲਨ ਅਸਲ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਕੇਂਦਰਿਤ ਹਨ ਜਾਂ ਉਹ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਆਪਣੇ ਮੂਲ ਉਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੁੰਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ? ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅੰਦੋਲਨਾਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮਕਸਦ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ, ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਮੌਕੇ, ਫੀਸਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ, ਸਕਾਲਰਸ਼ਿਪਾਂ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ, ਖੋਜ ਲਈ ਬਿਹਤਰ ਸਹੂਲਤਾਂ, ਕੈਂਪਸ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ, ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਮੌਕਿਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਉਠਾਉਣਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅੰਦੋਲਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਸਲ ਲੋੜਾਂ 'ਤੇ ਕੇਂਦਰਿਤ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਹ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਸਗੋਂ ਪੂਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਵੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਕਈ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅੰਦੋਲਨਾਂ ਨੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਚਰਚਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਹੈ ਕਿ ਨੌਜਵਾਨ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਜਾਗਰੂਕ ਹਨ। ਲੋਕਤੰਤਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਂਤੀਪੂਰਨ ਵਿਰੋਧ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹਰ ਨਾਗਰਿਕ ਦਾ ਬੁਨਿਆਦੀ ਹੱਕ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅੰਦੋਲਨਾਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਵਿਰੋਧ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸੰਵਾਦ ਦੇ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਮਾਧਿਅਮ ਵਜੋਂ ਵੀ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਵਾਰ ਅੰਦੋਲਨਾਂ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਬਦਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮੁੱਖ ਮੁੱਦੇ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਮੁਕਾਬਲੇ, ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਟਕਰਾਅ ਜਾਂ ਨਿੱਜੀ ਮਹੱਤਵਾਕਾਂਖਾਵਾਂ ਚਰਚਾ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਬਣ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀਆਂ ਅਸਲ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਬ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਅੰਦੋਲਨ ਦਾ ਮੂਲ ਉਦੇਸ਼ ਕਮਜ਼ੋਰ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਨੇ ਵੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅੰਦੋਲਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਨੂੰ ਕਾਫ਼ੀ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਕਿਸੇ ਵੀ ਘਟਨਾ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕੁਝ ਹੀ ਮਿੰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਲੱਖਾਂ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਤਾਂ ਵਧੀ ਹੈ, ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਅਧੂਰੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਫੈਲ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਹਾਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅੰਦੋਲਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਸੋਚ-ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕਰਨ।

ਇੱਕ ਹੋਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਚਿੰਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਅੰਦੋਲਨ ਪੜ੍ਹਾਈ, ਖੋਜ ਅਤੇ ਕਰੀਅਰ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸਿਰਫ਼ ਡਿਗਰੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਗਿਆਨ, ਹੁਨਰ, ਚੰਗੇ ਚਰਿੱਤਰ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨਾ ਵੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਮਾਜਿਕ ਸਰਗਰਮੀ ਅਤੇ ਅਕਾਦਮਿਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ।

ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਉਠਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਇਸਦੇ ਉਲਟ, ਲੋਕਤੰਤਰ ਵਿੱਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਪਰ ਅੰਦੋਲਨ ਤਦ ਹੀ ਵਧੇਰੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਬਣਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਉਹ ਸ਼ਾਂਤੀਪੂਰਨ, ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ, ਹੱਲ-ਕੇਂਦਰਿਤ ਅਤੇ ਆਪਸੀ ਸਤਿਕਾਰ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਚਲਾਏ ਜਾਣ। ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਉਠਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਹਾਰਕ ਹੱਲ ਵੀ ਸੁਝਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਵੀ ਵੱਡੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਬਣਾਉਣ। ਜੇਕਰ ਸੰਵਾਦ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਰਹਿਣ, ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਵਾਦ ਅੰਦੋਲਨ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੁਲਝ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਵੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀਆਂ ਜਾਇਜ਼ ਮੰਗਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਵਰਗੇ ਨੌਜਵਾਨ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸਿਰਫ਼ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਅੱਜ ਦੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਸਰਗਰਮ ਹਿੱਸੇਦਾਰ ਵੀ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਊਰਜਾ, ਰਚਨਾਤਮਕਤਾ ਅਤੇ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਅਹਿਮ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅੰਦੋਲਨਾਂ ਦਾ ਮਕਸਦ ਟਕਰਾਅ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਬਦਲਾਅ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਸਵਾਲ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅੰਦੋਲਨ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਅਸਲ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਵਧਣ। ਜੇਕਰ ਉਹ ਸਿੱਖਿਆ, ਸਮਾਨਤਾ, ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ, ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਭਲਾਈ ਵਰਗੇ ਮੁੱਢਲੇ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਕੇਂਦਰਿਤ ਰਹਿਣਗੇ, ਤਾਂ ਉਹ ਲੋਕਤੰਤਰ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬਣਾਉਣਗੇ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣਗੇ। ਪਰ ਜੇਕਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਮੂਲ ਉਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਭਟਕ ਕੇ ਸਿਰਫ਼ ਸ਼ੋਰ-ਸ਼ਰਾਬੇ, ਧਰੁਵੀਕਰਨ ਜਾਂ ਤੁਰੰਤ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਵਿਵਾਦਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਰਹਿ ਜਾਣਗੇ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵੀ ਸੀਮਿਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਸਮੇਂ ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ ਕਿ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅੰਦੋਲਨ ਸੂਝ-ਬੂਝ, ਸੰਵਾਦ, ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਅਤੇ ਰਚਨਾਤਮਕ ਸੋਚ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧਣ। ਇਹੀ ਰਾਹ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਸੁਨਹਿਰੇ ਭਵਿੱਖ, ਮਜ਼ਬੂਤ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਅਤੇ ਸਿਹਤਮੰਦ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਨੀਂਹ ਰੱਖ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸਮੁੱਚੇ ਭਾਰਤ ਦਾ ਮੈਡੀਕਲ ਸੈਕਟਰ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਤਬਾਹੀ ਵੱਲ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਹੱਲ ਲੱਭਣਾ ਅਤਿ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਸੂਬੇਦਾਰ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭੁਲੇਰੀਆ
ਮਮਦੋਟ 7589155501

ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਲਗਾਤਾਰ ਵੱਧ ਰਹੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ,ਮਿਲਾਵਟੀ ਖਾਣ ਪਾਨ ,ਤੇ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀਆਂ ਸਬਜ਼ੀ ਵਰਤਣ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਆਗਾਜ਼ ਹੋ ਚੁਕਾ ਹੈ,ਹਰ ਤੀਸਰਾ ਬੰਦਾ ਬੀਪੀ ,ਸ਼ੁਗਰ ਤੇ ਮੋਟਾਪੇ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ,ਜਿਸ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਤੇ ਡਾਕਟਰ ਡਾਕੂ ਬਣਕੇ ਉਠਾ ਰਹੇ ਹਨ,ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਜ਼ੀ ਨਿਊਜ਼ ਤੇ ਛਪੀ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ 44% ਮਨੁੱਖੀ ਸਰਜਰੀਆਂ ਨਕਲੀ, ਫਰਜ਼ੀ ਜਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਬੇਲੋੜੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ।ਯਾਨੀ ਅੱਧੀਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਰਜਰੀਆਂ ਸਿਰਫ਼ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਪੈਸੇ ਲੁੱਟਣ ਲਈ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ।ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ: ,55% ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਸਰਜਰੀਆਂ ਨਕਲੀ ,,48% ਬੱਚੇਦਾਨੀ ਹਟਾਉਣ ਦੀਆਂ ਸਰਜਰੀਆਂ ਫਰਜ਼ੀ ,47% ਕੈਂਸਰ ਸਰਜਰੀਆਂ ,48% ਗੋਡੇ ਬਦਲਣ ਦੀਆਂ ਸਰਜਰੀਆਂ ,45% ਸੀਜ਼ੇਰੀਅਨ ਡਿਲੀਵਰੀ ,ਕੰਧੇ ਤੇ ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ ਦੀਆਂ ਸਰਜਰੀਆਂ ਵੀ ਬਹੁਤ ਹੱਦ ਤੱਕ ਫਰਜ਼ੀਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ,ਪਤਾ ਚੱਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਵੱਡੇ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸੀਨੀਅਰ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਤਨਖਾਹ 1 ਕਰੋੜ ਤੱਕ ਹੈ - ਕਿਉਂਕਿ ਜਿੰਨੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬੇਲੋੜੇ ਟੈਸਟ, ਭਰਤੀ ਤੇ ਸਰਜਰੀਆਂ ਕਰਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਓਨੀ ਹੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਨਖਾਹ।(ਸਰੋਤ: BMJ Global Health)ਟਾਈਮਜ਼ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਮੁਤਾਬਕ ਮਰ ਚੁੱਕੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜਿੰਦਾ ਦੱਸ ਕੇ ਮਹੀਨੇ ਭਰ ਵੈਂਟੀਲੇਟਰ ਤੇ ਰੱਖਿਆ, ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਲੁੱਟੇ, ਫਿਰ ਮੌਤ ਐਲਾਨ ਦਿੱਤੀ। ਇੱਕ 14 ਸਾਲ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਨਾਲ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਹੋਇਆ।ਮਰੇ ਹੋਏ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਤੇ ਵੀ ਤੁਰੰਤ ਸਰਜਰੀ ਦਾ ਡਰਾਮਾ, ਪੈਸੇ ਲਏ ਤੇ ਬੋਲੇ "ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। (ਕਿਤਾਬ: Dissenting Diagnosis)ਮੈਡੀਕਲੈਮ ਇੰਸ਼ੋਰੈਂਸ ਦਾ ਘਪਲਾ: 68% ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਪਾਲਿਸੀ ਲਈ ਪਰ ਕਲੇਮ ਆਉਣ ਤੇ ਬਹਾਨੇ। 3000+ ਹਸਪਤਾਲ ਬਲੈਕਲਿਸਟ ਹਨ। ਕੋਰੋਨਾ ਵਿੱਚ ਨਕਲੀ ਕੋਵਿਡ ਮਰੀਜ਼ ਬਣਾ ਕੇ ਕਰੋੜਾਂ ਲੁੱਟੇ।ਤਸਕਰੀ: ਫੋਰਟਿਸ ਵਰਗੇ ਵੱਡੇ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਗਿਰੋਹ ਫੜੇ ਗਏ। ਇੱਕ ਔਰਤ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਦੇ ਲਾਰੇ ਵਿੱਚ ਫਸਾ ਕੇ ਕਿੱਡਨੀ ਕੱਢਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ।ਰੈਫਰਲ ਘਪਲਾ: ਅਪੋਲੋ, ਫੋਰਟਿਸ, ਕੋਕਿਲਾਬੈਨ ਵਰਗੇ ਹਸਪਤਾਲ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਮਰੀਜ਼ ਭੇਜਣ ਤੇ ਲੱਖਾਂ ਦਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਿੰਦੇ ਨੇ।40 ਮਰੀਜ਼ = 1 ਲੱਖ, 75 ਮਰੀਜ਼ = 2.5 ਲੱਖ।ਡਾਇਗਨੋਸਿਸ ਘਪਲਾ: ਬੈਂਗਲੁਰੂ ਦੀਆਂ ਲੈਬਾਂ ਤੋਂ 100 ਕਰੋੜ ਨਕਦ ਤੇ 3.5 ਕਿਲੋ ਸੋਨਾ ਬਰਾਮਦ। ਸਾਰਾ ਪੈਸਾ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇਣ ਲਈ। ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ 2 ਲੱਖ ਲੈਬਾਂ, ਸਿਰਫ਼ 1000 ਸਰਟੀਫਾਈਡ।ਕੰਪਨੀਆਂ: ਹਰ ਸਾਲ 1000 ਕਰੋੜ ਡਾਕਟਰਾਂ ਤੇ ਖਰਚ। ਡੋਲੋ ਵਾਲੀ ਕੰਪਨੀ ਨੇ 1000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਵੰਡੇ। ਵਿਦੇਸ਼ ਟੂਰ, 5-ਸਟਾਰ ਠਹਿਰਨਾ, ਲੱਖਾਂ ਨਕਦ। ਕਈ ਦਵਾਈਆਂ ਹਸਪਤਾਲ ਨੂੰ 2000 ਵਿੱਚ ਦੇ ਕੇ ਮਰੀਜ਼ ਤੋਂ 18-20 ਹਜ਼ਾਰ ਵਸੂਲਦੇ ਨੇ।MCI (ਮੈਡੀਕਲ ਕੌਂਸਲ) ਖੁਦ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ। ਨਿਯਮ ਬਣੇ ਨੇ ਪਰ ਕੋਈ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ। ਜਨਰਿਕ ਦਵਾਈ ਲਿਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਫੀਸ ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਸਣੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਰਿਕਾਰਡ 3 ਸਾਲ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ - ਸਭ ਟੁੱਟ ਰਹੇ ਨੇ।ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੀਮਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਘਪਲੇ - ਸਾਧਾਰਨ ਜ਼ੁਕਾਮ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਭਰਤੀ ਕਰੋ, ਈਐੱਸਆਈ/ਆਯੁਸ਼ਮਾਨ ਕਾਰਡ ਤੇ ਲੱਖਾਂ ਦਾ ਫਰਜ਼ੀ ਬਿੱਲ ਬਣਾਓ, 8-10 ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਛੁੱਟੀ।ਇਹ ਸੰਦੇਸ਼ ਹਰ ਘਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ, ਦੋਸਤਾਂ ਨੂੰ, ਵਟਸਐਪ-ਫੇਸਬੁੱਕ ਗਰੁੱਪਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ੇਅਰ ਕਰੋ।ਜਾਗੋ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।ਸਾਵਧਾਨਮੈਡੀਕਲ ਦੇ ਸਿਕੰਜੇ ਵਿੱਚੋ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਦੀ ਕੋਸਿਸ ਕਰੀਏ,ਪਹਿਲਾਂ ਲੋਕ ਹਕੀਮਾਂ ਤੇ ਵੈਦਾਂ ਕੋਲੋਂ ਦੋ ਪੁਰਹਿਲ਼ੇ ਕੇ ਤੰਦਰੁਸਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ,ਹੁਣ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਖਰਚਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਰਨ ਤਕ ਦਵਾਈਆਂ ਹੀ ਖਾਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ,ਸੰਸਦੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਮੰਨ ਲਿਆ ਹੈ।

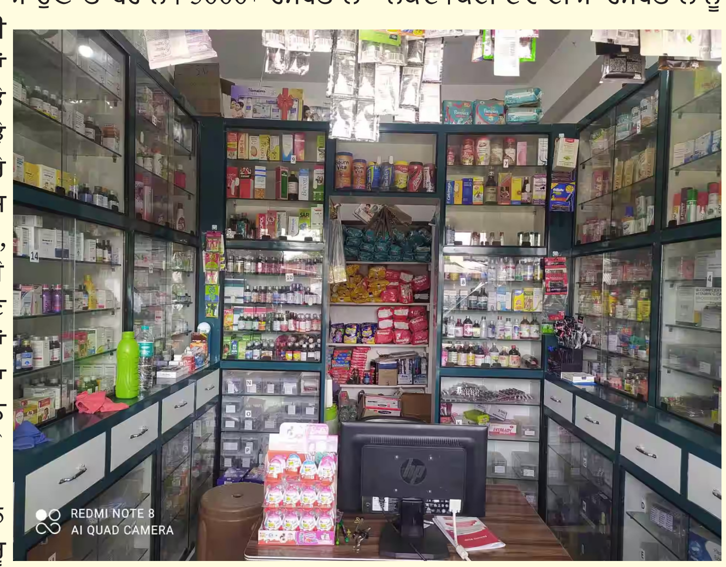

ਸੁਰਿੰਦਰ ਛਿੰਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕੀ ਦਾ ਇੱਕ ਸਦੀਵੀਂ ਨਾਂ ਹੈ।ਉਹ ਪਿਛਲੇ ਲੰਮੇ ਅਰਸੇ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਪਹਿਚਾਣ ਦੇ ਨਾਲ ਗਾਇਕੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਿਖਰਾਂ ਨੂੰ ਛੋਹ ਰਿਹਾ ਹੈ ।ਭਾਵੇਂ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ ਤੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਛਿੰਦਾ ਅੱਜ ਸਾਡੇ ਵਿਚਕਾਰ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਪਰਪੱਕ ਗਾਇਕੀ ਉਸਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ।ਸ਼ੇਰ ਵਰਗੀ ਧਾਕੜ ਆਵਾਜ਼ ਅੱਜ ਵੀ ਸਾਡੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਗੂੰਜਦੀ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਕਲੀਆਂ, ਕਿੱਸੇ, ਲੋਕ ਗਾਥਾਵਾਂ, ਸੋਲੋ, ਦੋਗਾਣੇ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਸੱਤਰੰਗੀ ਗੀਤ ਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਛਿੰਦੇ ਨੂੰ ਕਲਾਸੀਕਲ ਗਵੱਈਏ ਦਾ ਮਾਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ।ਅਨੇਕਾਂ ਸੁਪਰ ਡੁਪਰ ਹਿੱਟ ਗੀਤ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਸੁਰਿੰਦਰ ਛਿੰਦਾ ਭਾਰਤੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਗਾਇਕ ਹੈ ।ਉਹ ਪਿਛਲੇ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਵਾਂਗ ਅੱਜ ਵੀ ਉਹ ਗਾਇਕੀ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਹਿੱਕ ਤਾਣ ਗਾਉਂਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।ਜੇਕਰ ਉਸਦੇ ਗਾਇਕੀ ਦੇ ਸਫ਼ਰ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਮਕਾਲੀ ਗਾਇਕ ਮੁਹੰਮਦ ਸਦੀਕ, ਕੁਲਦੀਪ ਮਾਣਕ, ਕਰਤਾਰ ਰਮਲਾ, ਕਰਨੈਲ ਗਿੱਲ,ਦੀਦਾਰ ਸੰਧੂ, ਜਸਵੰਤ ਸੰਦੀਲਾ,ਕੇ ਦੀਪ,ਜਗਮੋਹਨ ਕੌਰ, ਗੁਰਮੀਤ ਬਾਵਾ, ਨਰਿੰਦਰ ਬੀਬਾ ਤੇ ਹਾਕਮ ਬਖਤੜੀ ਵਾਲਾ ਵਰਗੇ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਹੋਰ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਿਰਕੱਢਵਾਂ ਗੱਵਈਆ ਰਿਹਾ ਹੈ।ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਡੁੱਲ੍ਹੇ ਸਰੀਰ ਵਾਲਾ ਸੁਰਿੰਦਰ ਛਿੰਦਾ ਜਦੋਂ ਚੌੜੀ ਛਾਤੀ ਤਾਣ ਸਟੇਜ ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸੁਰ ਕਲਾਵਾਂ ਨੂੰ ਛੇੜਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਪੰਡਾਲ ਚ ਬੈਠੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਵਗਦੀਆਂ ਹਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਰੁਮਕਣ (ਝੂਮਣ) ਲਾ ਦਿੰਦਾ।ਦੋਗਾਣਿਆਂ ਵਿਚ ਮੁਹਾਰਤ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਛਿੰਦੇ ਨੇ ਚਰਚਿਤ ਗਾਇਕਾਵਾਂ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸੋਨੀਆ, ਨਰਿੰਦਰ ਬੀਬਾ, ਗੁਲਸ਼ਨ ਕੋਮਲ, ਕੁਲਦੀਪ ਕੌਰ, ਸੁਖਵੰਤ ਸੁੱਖੀ, ਰੁਪਿੰਦਰ ਰੰਜਨਾ,ਪਰਮਿੰਦਰ ਸੰਧੂ ,ਅਨੁਰਾਧਾ ਪੌਡੋਂ'ਵਾਲ, ਅਲਕਾ ਯਾਗਨਿਕ, ਕਵਿਤਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਮੂਰਤੀ, ਸਵਿਤਾ ਸਾਥੀ, ਅਤੇ ਸੁਦੇਸ਼ ਕੁਮਾਰੀ ਆਦਿ ਨਾਲ ਦੋਗਾਣੇ ਗਾਏ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਵਾਏ ।ਆਪਣੀ ਗਾਇਕੀ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਸਿਰਜਣ ਵਾਲੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਛਿੰਦੇ ਦਾ ਜਨਮ ਲੁਧਿਆਣੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਛੋਟੀ ਅਯਾਲੀ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਮਿਸਤਰੀ ਪਿਤਾ ਸ੍ਰੀ ਬਚਨ ਰਾਮ ਮਾਤਾ ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਵਿਦਿਆਵਤੀ ਦੇ ਘਰ ਹੋਇਆ। ਪਰਿਵਾਰਕ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਚੋਂ ਮਿਲੀ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਗੁੜ੍ਹਤੀ ਨੇ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲਦਿਆਂ ਹੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਪਾਲ ਧਾਮੀ ਅੰਦਰ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਬੀਜ ਬੋਇਆ ਜੋ ਉਮਰ ਦੇ ਪੜਾਅ ਨਾਲ ਅੰਦਰੋਂ ਅੰਦਰੀ ਜਵਾਨ ਹੋਣ ਲੱਗਾ।ਆਪਣੇ ਸ਼ੌਕ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਉਸਨੇ ਸੰਗੀਤ ਜਗਤ ਦੇ ਉਸਤਾਦ ਮੰਨੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸੰਗੀਤਕ ਗੁਰੂ ਜਨਾਬ ਜਸਵੰਤ ਭੰਵਰਾ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਮੁਰਸ਼ਦ ਧਾਰ ਕੇ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਬਰੀਕੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ।ਲੰਮੀ ਮਿਹਨਤ ਮੁਸ਼ੱਕਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਉਸਤਾਦ ਰੂਪੀ ਮਾਲੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬੂਟੇ ਤੇ ਸੰਗੀਤਕ ਕਲਾਵਾਂ ਦਾ ਬੂਰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦਾ ਪਾਣੀ ਪਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਰੁੱਖ ਬਣਨ ਲਈ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਲਗਾ ਦਿੱਤਾ। ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਸੰਘਣੇ ਰੁੱਖਾਂ ਚ ਪੁੰਗਰਦਾ ਗਾਇਕੀ ਦਾ ਇਹ ਬੂਟਾ ਆਪਣੀ ਮਿਹਨਤ ਦੀ ਹਵਾ ਨਾਲ ਕਲਾ ਦੀ ਮਿੱਠੀ ਮਿੱਠੀ ਮਹਿਕ ਖਿਡਾਉਣ ਲੱਗਾ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਇਹ ਬੂਟਾ ਆਸਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਹਨਤ ਦੇ ਹੱਲ ਨਾਲ ਹੋਰ ਡੂੰਘਾਈ ਵਿਚ ਬੋਹਦਾਂ ਗਿਆ ਤੇ ਆਖ਼ਰਕਾਰ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਪਿੜ ਵਿਚੋਂ ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ਆਵਾਜ਼ ਦੇ ਸੁਮੇਲ ਨਾਲ ÷ਉੱਚਾ ਬੁਰਜ ਲਾਹੌਰ ਦਾ" ਨਾਂ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਹਨੇਰੀ ਆਈ ਜਿਸਨੇ ਗਾਇਕੀ ਦੇ ਸੰਘਣੇ ਰੁੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਤੱਕ ਹਿਲਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ।ਬਸ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੁਰਿੰਦਰ ਛਿੰਦਾ ਨਾਂ ਦਾ ਇਹ ਵਰਵਰੋਲਾ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਗਾਇਕੀਦਾ ਤੂਫ਼ਾਨ ਬਣ ਵੱਡੀ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਸੰਗੀਤਕ ਚਟਾਨ ਨੂੰ ਹਿਲਾਉਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਰੱਖਣ ਲੱਗਾ।

ਜੇਕਰ ਸੁਰਿੰਦਰ ਛਿੰਦੇ ਦੇ ਗੀਤਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਨਹੀਂ ਦੋ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਸੈਂਕੜੇ ਗੀਤਾਂ ਦੀ ਤਦਾਦ ਵਿਚ ਗੀਤ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਵਾਕੇ ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਦੀ ਵੱਖਰੀ ਮਿਸਾਲ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ।ਉਸਦੇ ਦਰਜਨਾਂ ਹਿੱਟ ਗੀਤਾਂ ਨੇ ਮਲੋ ਮੱਲੀ ਉਸਨੂੰ ਸਿਰਮੌਰ ਗਾਇਕ ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਦਿਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਜਿਵੇਂ ਕਿਃ- ਉੱਚਾ ਬੁਰਜ ਲਾਹੌਰ ਦਾ,ਜੱਟ ਮਿਰਜ਼ਾ ਖਰਲਾਂ ਦਾ, ਪੁੱਤ ਜੱਟਾਂ ਦੇ, ਰੱਖ ਲਏ ਕਲੀਂਡਰ ਯਾਰਾਂ,ਦੋ ਉੱਠਾ ਵਾਲੇ,ਤਾਰਾ ਰਾਣੀ,ਇਹ ਮਿੱਤ ਕਿਸੇ ਦਾ ਨਾਂ, ਨੈਣਾਂ ਦੇ ਵਣਜਾਰੇ,

ਜਿਊਣ ਮੌੜ, ਤੀਆਂ ਲੋਂਗੋਵਾਲ ਦੀਆਂ ਰਾਮ ਕੌਰ, ਜੱਗਾ ਜੱਟ, ਮੈਂ ਨਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਜਾਣਦੀ, ਦਿੱਲੀ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ, ਗੱਲਾਂ ਸੋਹਣੇ ਯਾਰ ਦੀਆਂ,ਬਾਬਿਆਂ ਤੇ ਚੱਲ ਚੱਲੀਏ ਮੈਂ ਡਿੱਗੀ ਤਿਲਕ ਕੇ, ਇੱਕ ਮਹੀਨਾ ਜੇਠ ਦਾ, ਗੱਡੀ ਦੇ ਸਿਲੰਡਰ ਦੀ,ਜੰਨ ਚੜੀ ਅਮਲੀ ਦੀ ਅਤੇ ਮੁੰਡੇ ਕਹਿਣ ਮਿਸ ਇੰਡੀਆ ਵਰਗੇ ਅਨੇਕਾਂ ਹੋਰ ਗੀਤ।ਸੁਰਿੰਦਰ ਛਿੰਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮਿਆਂ ਦਾ ਪੁਰਾਤਨ ਗਾਇਕ ਹੈ ਜਦੋਂ ਰਿਕਾਰਡ ਦਾ ਯੁੱਗ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਹਿੱਕ ਤੇ ਧਾਂਕ ਜਮਾਈ ਬੈਠਾ ਸੀ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਮਕਾਲੀ ਗਾਇਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅੱਜ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦਾ ਝੰਡਾ ਚੁੱਕ ਮੋਹਰੀ ਤੁਰਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ।ਸੁਰਿੰਦਰ ਛਿੰਦੇ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੰਗੀਤ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਆਪਣਾ ਧੜੱਲੇਦਾਰ ਅਭਿਨੈ ਨਿਭਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਅਦਾਕਾਰੀ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਵੱਖਰੀ ਛਾਪ ਛੱਡੀ ਹੈ ਉਸਦੇ ਸਿਰਜੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਸੁਨਹਿਰੀ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ ਲਿਸ਼ਕਾਂ ਰਹੀ। ਜਿਵੇ ਕਿ :-ਪੁੱਤ ਜੱਟਾਂ ਦੇ, ਉੱਚਾ ਦਰ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦਾ,ਬਦਲਾ ਜੱਟੀ ਦਾ,ਜੱਟ ਜਿਊਣਾ ਮੌੜ, ਬਗਾਵਤ, ਹੰਕਾਰ, ਚੜ੍ਹਦਾ ਸੂਰਜ, ਟੱਰਕ ਡਰਾਈਵਰ,ਜੱਟ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਅਤੇ ਜੱਟ ਯੋਧੇ ਵਰਗੀਆਂ ਹੋਰ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।ਹਰ ਪੱਖ ਤੋਂ ਕਾਮਯਾਬੀ ਹਾਸਿਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੁਰਿੰਦਰ ਛਿੰਦਾ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦੇ ਯੁੱਗ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸਿੰਗਲ ਟ ?ਰੈਕ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਵੀ ਆਪਣੀ ਗਾਇਕੀ ਦਾ ਲੋਹਾ ਮਨਵਾਇਆ ।ਉਸਦੇ ਨਵੇਂ ਚਰਿੱਤਰ ਗੀਤ ਉਸਦੀ ਦਮਦਾਰ ਆਵਾਜ਼ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਭਰਦੇ ਹਨ।ਸੁਰਿੰਦਰ ਛਿੰਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕੀ ਦਾ ਉਹ ਸੁਨਹਿਰੀ ਦੌਰ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ ਜੋ ਪੁਰਾਤਨ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਨਾਮਵਰ ਦੇਵ ਥਰੀਕਿਆਂ ਵਾਲਾ, ਜੱਗਾ ਗਿੱਲ ਨੱਥੋ ਹੇੜੀ ਵਾਲਾ,ਪਾਲੀ ਦੇਤਵਾਲੀਆ, ਜਸਵੰਤ ਸੰਦੀਲਾ, ਹਾਕਮ ਬਖ਼ਤੜਈ ਵਾਲਾ,ਸੇਵਾ ਨੌਰਥ, ਸਨਮੁੱਖ ਆਜ਼ਾਦ, ਕਰਨੈਲ ਸਿਵੀਆਂ,ਅਮਰੀਕ ਤਲਵੰਡੀ, ਬਚਨ ਬੇਦਿਲ ਕਲਮਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅਜੋਕੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਵੀ ਨਵੀਆਂ ਕਲਮਾਂ ਭੱਟੀ ਬੜੀ ਵਾਲਾ, ਕਾਲਾ ਸੰਘਿਆਂ ਵਾਲਾ, ਜਸਵੀਰ ਗਣਾਚੌਰੀਆ, ਬਿੱਟੂ ਦੌਲਤਪੁਰੀਆ ਨੂੰ ਗਾਉਣ ਦਾ ਮਾਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ।

ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ,ਚੌਧਰੀ ਮਾਜਰਾ (ਨਾਭਾ)
99886-27880

ਆਪਣੀ ਗਾਇਕੀ ਦੇ ਲੰਮੇ ਅਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸਫ਼ਰ ਤਹਿ ਕਰਦਿਆਂ ਮਾਂ -ਬੋਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਇਸ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਸ਼ੇਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਦਹਾਕੜ ਆਵਾਜ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਧਰਤਾ ਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਮਾਣ ਸਨਮਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦੇ ਕੱਦ ਨੂੰ ਉੱਚਾ ਕੀਤਾ। ਧਰੂ ਤਾਰੇ ਵਾਂਗ ਚਮਕਦਾ ਹੋਇਆ ਸੁਰਿੰਦਰ ਛਿੰਦੇ ਦਾ ਨਾਂ ਉਦੋ ਹੋਰ ਵੀ ਸੁਨਹਿਰੀ ਲਿਸ਼ਕ ਬਿਖੇਰਨ ਲੱਗਾ ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਇਸਦੀ ਕਲਾ ਨੂੰ ਨੁਹਾਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗਾਇਕ ਦੇ ਐਵਾਰਡ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜ ਕੇ ਇਸਦੇ ਗਾਇਕੀ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਸੁਨਹਿਰੀ ਅਰਫਾਂ ਵਿਚ ਪਰੋ੍ ਦਿੱਤਾ ।ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਸਨੂੰ 2013 ਦੇ ਬ੍ਰਿਟ ਏਸ਼ੀਆ ਟੀਵੀ ਮਿਊਜ਼ਿਕ ਅਵਾਰਡਸ ਵਿੱਚ ਲਾਈਫਟਾਈਮ ਅਚੀਵਮੈਂਟ

ਐਵਾਰਡ ਅਤੇ ਕਲਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਵਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਗੌਰਵ ਰਤਨ ਦੇ ਖਿਤਾਬ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜਿਆ ਗਿਆ ਜੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਲਈ ਬਹੁਤ ਹੀ ਗਰਭ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ।ਦੋਗਾਣਿਆਂ ਦੇ ਬਾਬਾ ਬੋਹੜ ਮੁਹੰਮਦ ਸਦੀਕ ਅਤੇ ਲੋਕ ਗਾਥਾਵਾਂ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਕਹੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕੁਲਦੀਪ ਮਾਣਕ ਦੀ ਸਮਕਾਲੀ ਗਾਇਕੀ ਵਿਚ ਸੁਰਿੰਦਰ ਛਿੰਦਾ ਆਪਣੇ ਸੁਪਰ ਹਿੱਟ ਗੀਤ ਨਾਲ ਤਿਕੜੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਮੋਹਰੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਾ ਰਿਹਾ ।

ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕੀ ਦਾ ਇਹ ਸ਼ਾਹ ਅਸਵਾਰ ਗਾਇਕ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਬਦਲਵੇਂ ਦੌਰ ਵਿਚ ਵੀ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰਿਕ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਗੀਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗਾਇਕੀ ਦੇ ਮੈਦਾਨੀ ਡੱਟ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦੇ ਝੰਡੇ ਨੂੰ ਬੁਲੰਦ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ।ਸੁਰਿੰਦਰ ਛਿੰਦੇ ਦੀ ਮਕਬੂਲੀਅਤ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਚ ਆਏ ਸਵਰਗੀਏ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਚਮਕੀਲਾ,

ਕੁਲਦੀਪ ਪਾਰਸ, ਸੋਹਣ ਸਿੰਕਦਰ,ਗਿੱਲ ਹਰਦੀਪ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੇਟੇ ਮਨਿੰਦਰ ਛਿੰਦਾ ਨੇ ਵੀ ਬਤੌਰ ਸੁਰਿੰਦਰ ਛਿੰਦਾ ਜੀ ਨੂੰ ਉਸਤਾਦ ਧਾਰ ਕੇ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤੀ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੱਗੇ ਚੱਲ ਇਸ ਪ੍ਰਥਾ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਦਿਆਂ ਹੋਇਆ ਸੰਗੀਤ ਵਿੱਚ ਉੱਚਾ ਨਾਮਣਾ ਖੱਟਿਆ ਤੇ ਅੱਜ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਦੀ ਤੂਤੀ ਬੋਲਦੀ ਹੈ।

ਨੈਣਾਂ ਦੇ ਵਣਜਾਰੇ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੁਰਿੰਦਰ ਛਿੰਦਾ ਆਪਣੇ ਸੰਗੀਤਕ ਸਫ਼ਰ ਦੌਰਾਨ ਅਨੇਕਾਂ ਮਕਬੂਲ ਗੀਤਾਂ ਦੀ ਸਫ਼ਲਤਾ ਦਾ ਮਾਪਦੰਡ ਕਾਇਮ ਕਰ ਭਾਵੇਂ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ ਤੇ 26 ਜੁਲਾਈ 2023 ਨੂੰ ਸਦਾ ਲਈ ਇਸ ਦੁਨੀਆ ਤੋਂ ਕੂਚ ਕਰ ਗਿਆ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕੀ ਦਾ ਸਾਡਾ ਇਹ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਸ਼ੇਰ ਗੱਵਾਈਆ ਅੱਜ ਵੀ ਆਪਣੀ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਦਹਾਕੜ ਆਵਾਜ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਮਾਂ -ਬੋਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਸੁਰਿੰਦਰ ਛਿੰਦਾ ਦੀ ਕਲਾ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਵੱਡਾ ਸਰੋਤਾ ਵਰਗ ਉਸਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਨੰਦ ਮਾਣਦਾ ਹੈ।ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਸੋਹਣਿਆਂ, ਜਿਊਣਾ ਮੌੜ ਛੱਤਰ ਚੜਾਉਣ ਚੱਲਿਆ, ਘੁੱਢ ਚੱਕ ਮਾਰਦੇ ਸਲੂਟ, ਮੈਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਲਾਣੇਦਾਰੀਏ ਅਤੇ ਬਾਬਿਆਂ ਤੇ ਚੱਲ ਚੱਲੀਏ ਵਰਗੇ ਅਨੇਕਾਂ ਸੁਪਰ ਹਿੱਟ ਗੀਤ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਫਿਜ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਨਾਂ ਦੀ ਮਹਿਕ ਘੋਲਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਘੋਲਦੇ ਰਹਿਣਗੇ।

ਪ੍ਰੀਤ ਫੁਲਵਾੜੀ

ਸਹੁੰ ਚੁੱਕਣਾ

ਉਦੋਂ ਗਊ ਦੀ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕਣ ਤੋਂ
ਹਰ ਕੋਈ ਸੀ ਡਰਦਾ
ਗਊ ਦੀ ਪੂਛ ਫੜ੍ਹਾਉਣ ਤੋਂ
ਹਰ ਕੋਈ ਸੀ ਭੱਜਦਾ।
ਸੱਚ ਝੂਠ ਦਾ ਤਰਾਜ਼ੂ ਸੀ ਗਊ ਮਾਤਾ
ਸਭ ਨੂੰ ਝੂਠ ਬੋਲਣ ਤੋਂ ਸੀ ਡਰ ਲੱਗੇ
ਕੁੱਟ ਮਾਰ ਕਰਕੇ ਹੁਣ ਲੋਕੀਂ
ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਧੱਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ।
ਲੋਕ ਧਰਮ ਸਥਾਨਾਂ ਵੱਲ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ
ਉਦੋਂ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕਣ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਸੀ
ਹ ?ਹੁਣ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਨੇ ਕਰਦੇ
ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਡਰਦੇ ਸੀ ।
ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੀ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕਣ ਨੂੰ
ਸੱਥ ਵਿੱਚ ਡਰਾਮਾ ਕਰਦੇ ਨੇ
ਸੱਚ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਸਿਆਣੇ
ਤਾਹੀਓਂ ਆਖਿਰ ਦੁੱਖ ਉਹ ਭਰਦੇ ਨੇ ।
ਇਹ ਸਹੁੰਆਂ ਹੁਣ ਬਣਗੀਆਂ
ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭਰਮਾਉਣ ਦੇ ਧੰਦੇ
ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਟੁੱਟਣ ਲੱਗਗੇ
ਇਹ ਲੋਕ ਬੜੇ ਨੇ ਗੰਦੇ ।
ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਰੋਹ ਅੱਗੇ ਕਹਿਆ
ਜੇਕਰ ਝੂਠੀ ਸਹੁੰ ਕੋਈ ਖਾਂਦਾ ।
ਝੂਠੀਆਂ ਸਹੁੰਆਂ ਚੁੱਕਣ ਵਾਲੇ ਕਹਿਆ
'ਕੱਖ ਨਾ ਰਹੇ' ਸੱਚ ਹੋ ਜਾਂਦਾ
ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਹੈ ਪੈਸਾ ਸਾਰਾ
ਜੋ ਟੈਕਸ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਆਇਆ
ਪਰ ਇਹ ਭਰਦਾ ਢਿੱਡ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਖੂਬ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭਰਮਾਇਆ।
ਲੋਕੋ ਅਜੇ ਵੀ ਸਿਆਣੇ ਹੋ ਜੋ
ਮੂੰਹ ਇੰਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਾਓ ਨਾ
ਉੱਪਰੋਂ ਹਾਂ ਹਾਂ ਕਰਦੇ ਜਾਓ
ਵਿਸਵਾਸ਼ ਇੰਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਾਓ ਨਾ ।

ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ

ਗਰਮੀ ਹੈ ਵਰਦਾਨ

ਗਰਮੀ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਡਰਨਾ ਆਪਾਂ
ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਕਈ ਫਾਇਦੇ ਦੇਵੇ
ਗਿੱਲੇ ਕਪੜੇ ਮਿੰਟਾਂ 'ਚ ਸੁਕਾਵੇ
ਫਸਲਾਂ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਪਕਾਵੇ।
ਗਰਮੀ ਇੱਕ ਨਿਆਮਤ ਹੈ
ਤਾਹੀਉਂ ਇਹ ਕਹਾਵਤ ਹੈ
'ਗਰਮੀ ਹੀ ਗਰਮੀ ਨੂੰ ਮਾਰੇ'
ਪਸੀਨਾ ਆ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਸੰਵਾਰੇ।
ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਮੰਗ ਵੱਧਦੀ ਜਾਵੇ
ਕੋਲਾ ਹੁਣ ਮੁਕਦਾ ਜਾਵੇ
ਪਾਣੀ ਦੀ ਵੀ ਕਿੱਲਤ ਆਵੇ
ਨਵੇਂ ਰਾਹਾਂ ਵੱਲ ਉਹ ਹੁਣ ਜਾਵੇ।
ਗਰਮੀ ਵੀ ਵਰਦਾਨ ਕਹਾਵੇ
ਸੋਲਰ ਸਿਸਟਮ ਨੂੰ ਇਹ ਚਲਾਵੇ
ਮੁਫਤ 'ਚ ਸਾਨੂੰ ਬਿਜਲੀ ਪਾਵੇ
ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਨ ਤੋਂ ਇਹ ਨਿਜਾਤ ਦਿਵਾਵੇ।
ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਰੱਖਿਆ ਸਮਤੋਲ
ਗਰਮੀ ਸਰਦੀ ਹੈ ਅਨਮੋਲ
ਐਵੇਂ ਨਾ ਤੂੰ ਬੋਲ ਕਬੋਲ
ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਹੈ ਸਾਰਾ ਰੋਲ।
ਸੜਕਾਂ,ਖੇਤਾਂ'ਚ ਜੋ ਕੰਮ ਨੇ ਕਰਦੇ
ਉਹ ਨਾ ਕਦੇ ਵੀ ਗਰਮੀ ਤੋਂ ਡਰਦੇ
ਖਾਧਾ ਪੀਤਾ ਹਜ਼ਮ ਨੇ ਕਰਦੇ
ਲੰਬੀ ਉਮਰੇ ਉਹ ਨੇ ਕੱਢਦੇ ।
ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਬਾਰੇ
ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਅਸੀਂ ਹਾਂ ਸੁਣਦੇ ।
ਤੱਤੀਆਂ ਤਵੀਆਂ ਤੇ ਵੀ ਬੈਠ
ਸਾਂਤ ਚਿੱਤ ਹੋ ਭਾਣੇ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ।

ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ,
ਮੋ: 9463553962

ਦਿਨ ਤੀਆਂ ਦੇ

ਸਉਣ ਮਹੀਨਾ ਦਿਨ ਤੀਆਂ ਦੇ,
ਪਿੱਪਲੀਂ ਪੀਂਘਾਂ ਪਾਈਆਂ।
'ਕੱਠੀਆਂ ਹੋ ਕੇ ਆਈਆਂ ਗਿੱਧੇ ਵਿੱਚ,
ਨਣਦਾਂ ਤੇ ਭਰਜਾਈਆਂ।

ਹਾਸਾ-ਠੱਠਾ ਕਰਦੀਆਂ ਮਿਲ ਕੇ,
ਦਿੰਦੀਆਂ ਖ਼ੂਬ ਵਧਾਈਆਂ।
ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਵੱਸੇ ਇਹ ਨਗਰ-ਖੇੜਾ,
ਜਿਸ ਵਿੱਛੜੀਆਂ ਆਣ ਮਿਲਾਈਆਂ।

ਰੰਗ-ਬਰੰਗੇ ਘੱਗਰੇ ਪਾਏ,
ਦੇਵੇ ਰੂਪ ਦੁਹਾਈਆਂ।
ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਪਾਉਣ ਬੋਲੀਆਂ,
ਅੰਬਰ-ਘਟਾਵਾਂ ਛਾਈਆਂ।

ਆ ਕੇ ਮਿਲ ਜਾ ਹਾਣ ਦਿਆ ਵੇ,
ਅੱਖੀਆਂ ਨੇ ਤ੍ਰਿਹਾਈਆਂ।
ਯਾਦ ਤੇਰੀ ਵਿੱਚ ਦੀਦੇ ਛਲਕਣ,
ਸਹਿ ਨਾ ਸਕਾਂ ਜੁਦਾਈਆਂ।

ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਢੂੰਡਾਂ, ਜਿਸ ਨਾਲ,
ਵਿੱਚ ਜਵਾਨੀ ਲਾਈਆਂ।
ਬਿਨ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਸਾਰੀਆਂ ਘੜੀਆਂ,
ਬ੍ਰਿਹਾ ਵਿੱਚ ਬਿਤਾਈਆਂ।

ਦਿਲ ਮੇਰੇ 'ਚੋਂ ਛੱਲਾਂ ਉੱਠਣ,
ਕਿਉਂ ਸੀ ਅੱਖੀਆਂ ਲਾਈਆਂ।
ਕਰਕੇ ਚੇਤੇ ਓਸ ਸਮੇਂ ਨੂੰ,
ਅੱਖਾਂ ਨੇ ਭਰ ਆਈਆਂ।

ਪ੍ਰੋ. ਨਵ ਸੰਗੀਤ ਸਿੰਘ
(9417692015)

ਵਸਦੇ ਘਰ ਉਜਾੜੇ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਨੇਂ

ਸਿਰ ਤੋਂ ਖਿੱਚ ਕੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਲਾਹੀ ਚੁੰਨੀ,
ਤੇ ਕੱਪੜੇ ਪਾੜੇ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਨੇਂ,
ਸ਼ਾਇਦ ਰੱਬ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਮਾਫ਼ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ,
ਵਸਦੇ ਘਰ ਉਜਾੜੇ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਨੇਂ,
ਬਣ ਕੇ ਯਾਰ ਬਨਾਉਟੀ ਘਰ ਵਿੱਚ ਵੜ ਜਾਂਦੇ,
ਅੱਖ ਨਾਲ ? ਅੱਖ ਮਿਲਾ ਕੇ ਇਹ ਧੋਖਾ ਕਰ ਜਾਂਦੇ,
ਗ਼ਲਤ ਹੋਣ ਲਈ, ਕੀਤੇ ਗ਼ਲਤ ਇਸ਼ਾਰੇ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਨੇ,
ਸ਼ਾਇਦ ਰੱਬ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਮਾਫ਼ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ,
ਵਸਦੇ ਘਰ ਉਜਾੜੇ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਨੇਂ,
ਜਿਸਮ ਦੇ ਭੁੱਖਿਆਂ, ਲਾਲਚੀਆਂ ਨੇਂ, ਤਰਸ ਉਹਨਾਂ ਕੀ ਕਰਨਾਂ ਏਂ,
ਜਦੋਂ ਪਾਪਾਂ ਵਾਲਾ ? ਘੜਾ ਭਰਿਆ , ਉਹਨਾਂ ਫਾਂਸੀ ਹੀ ਚੜ੍ਹਨਾਂ ਏਂ,
ਫੁੱਲਾਂ ਜਿਹੇ ਕੋਮਲ, ਸੋਹਲ ਸਰੀਰ ਲਤਾੜੇ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਨੇਂ,
ਸ਼ਾਇਦ ਰੱਬ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਮਾਫ਼ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ,
ਵਸਦੇ ਘਰ ਉਜਾੜੇ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਨੇਂ,
ਸਦਾ ਹੀ ਧੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਲਈ 'ਦਿਲਸ਼ਾਨ' ਦੁਆਵਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ,
ਇੱਜ਼ਤ ਨੂੰ ਦਾਗ਼ ਨਾਂ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਰਹਿੰਦਾ ਬੜਾ ਹੀ ਡਰਦਾ ਹੈ,
ਉਹ ਸਖ਼ਤ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਭੁਗਤਣ, ਵਾਰ ਕੀਤੇ ਪਿਛਵਾੜੇ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਨੇਂ,
ਸਾ ?ਇਦ ਰੱਬ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਮਾਫ਼ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ,
ਵਸਦੇ ਘਰ ਉਜਾੜੇ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਨੇਂ।

ਦਿਲਸ਼ਾਨ, ਮੋਬਾਇਲ -9914304172

ਨਿਰਾਲੇ ਦਿਨ

ਅਸੀਂ ਪੜ੍ਹਨੀ ਮੁਹਾਰਨੀ,
ਉੜਾ ਐੜਾ ਪਾਈ ਜਾਣਾ।
ਵਾਰੀ ਵਾਰੀ ਲਿਖ ਲੈਣਾ,
ਉਹੀ ਫਿਰ ਢਾਈ ਜਾਣਾ।
ਸਲੇਟ ਉੱਤੇ ਥੁੱਕ ਕੇ ਤੇ,
ਹੱਥ ਨੂੰ ਘਸਾਈ ਜਾਣਾ।
ਸਲੇਟੀ ਅਤੇ ਗਾਚੀ
ਲੱਗਣੀ ਸਵਾਦ ਸਾਨੂੰ,
ਝੋਲੇ ਵਿੱਚ ਮੂੰਹ ਪਾ ਕੇ,
ਚੋਰੀ ਚੋਰੀ ਖਾਈ ਜਾਣਾ।
ਜੈ ਹਿੰਦ ਕਹਿਣਾ ਮੱਥੇ
ਉੱਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖ,
ਇੱਕ ਨੰਬਰ ਦੋ ਨੰਬਰ
ਮੈਡਮ ਨੂੰ ਸਤਾਈ ਜਾਣਾ।
ਕਈ ਵਾਰੀ ਕੰਨ ਫੜ ਕੁੱਕੜ
ਸੀ ਬਣੇ ਅਸੀਂ,
ਮੰਨਣੀ ਨਾ ਸਰਮ ਭੋਰਾ
ਹੱਸੀ ਤੇ ਹਸਾਈ ਜਾਣਾ।
ਕਰਨਾ ਨਾ ਕੰਮ
ਅਸੀਂ ਜੇ ਸਕੂਲ ਦਾ,
ਭੈਣ ਜੀ ਨੇ ਸਾਥੋਂ ਬੈਠਕਾਂ
ਕਢਾਈ ਜਾਣਾ।
ਇੱਕ ਦੋ ਤਿੰਨ ਨਾਲੇ
ਅਸੀਂ ਬੋਲਣਾ
ਭੈਣ ਜੀ ਨੇ ਬੈਠ ਕੇ
ਡੰਡੇ ਨੂੰ ਹਲਾਈ ਜਾਣਾ।
ਘੰਟੀ ਜਦੋਂ ਵੱਜਣੀ ਜਾ ਕੇ
ਗਰਾਊਂਡ ਵਿੱਚ,
ਚੋਰ ਤੇ ਸਿਪਾਹੀ ਕਹਿ
ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਭਜਾਈ ਜਾਣਾ।
ਮੋਢੇ ਵਿੱਚ ਝੋਲਾ ਤੇ
ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਫੱਟੀ ਹੋਣੀ,
ਕਮਲਿਆ ਵਾਂਗੂ ਉਸ ਨੂੰ
ਘੁਮਾਈਂ ਜਾਣਾ।
ਆੜੀ ਟੂ ਕਰਕੇ ਫੇਰ
ਅਸੀਂ ਪਾ ਲੈਣੀ,
ਸਭ ਕੁਝ ਭੁੱਲ ਇੱਕ ਦੂਜੇ
ਨੂੰ ਬੁਲਾਈ ਜਾਣਾ।
ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਪੱਤੋ ਉਹ ਦਿਨ
ਹੀ ਨਿਰਾਲੇ ਸੀ।
ਦੱਸ ਦੇਣਾ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ
ਨਾਲੇ ਚੀਜ ਨੂੰ ਛਪਾਈ ਜਾਣਾ।

ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਪੱਤੋ
94658-21417

ਨੰਬਰ ਵੰਨ ਸਟੇਟ

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਦਰਿਆ ਹੈ ਵਗ ਰਿਹਾ,
ਸਰਵਣ ਵਰਗੇ ਪੁੱਤਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਲਪੇਟੇ ਵਿੱਚ ਹੈ ਲੈ ਰਿਹਾ।
ਬੁਢਾਪੇ ਵਿੱਚ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਪੁੱਤਾਂ ਨੇ ਸੰਭਾਲਣਾ ਸੀ ਮਾਂ – ਬਾਪ ਨੂੰ,
ਉਹ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਟੀਕੇ ਲਾ ਕੇ ਧੋਖਾ ਦੇ ਰਹੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ।
ਉਹ ਨਸ਼ੇ ਲਈ ਪੈਸੇ ਲੈਣ ਲਈ ਮਾਂ -ਬਾਪ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰ ਰਹੇ,
ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਸ਼ੇ ਕਰਕੇ ਉਹ ਭਰ ਜਵਾਨੀ ਵਿੱਚ ਹੀ ਮਰ ਰਹੇ।
ਆਪਣੇ ਮਾਂ -ਬਾਪ ਨੂੰ ਧੱਕੇ ਖਾਣ ਲਈ ਛੱਡ ਕੇ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ,
ਆਪਣੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਏ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ।
ਮੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨੋ ,ਸੰਭਲਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਹੈ ਹਾਲੇ,
ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਤੁਹਾਡਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਰੋ ਇਸ ਨੂੰ ਗੈਰਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ।
ਪੀਉ ਦੁੱਧ, ਖਾਉ ਮੱਖਣ ਤੇ ਫਲ ਤਾਜ਼ੇ, ਕਰੋ ਵਰਜਿਸ਼ਾਂ,
ਖੇਡੋ ਕਬੱਡੀ ਤੇ ਫੁੱਟਬਾਲ, ਕਰੋ ਦਿਲ ਲਾ ਕੇ ਪੜ੍ਹਾਈਆਂ।
ਬਣਾ ਦਿਉ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਨੰਬਰ ਵੰਨ ਸੂਬਾ ਆਪਣੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ,
ਕਰ ਦਿਉ ਸਾਕਾਰ ਸਰਦਾਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਖਾਬ ਨੂੰ।

ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਨ

ਮੁੰਡੇ ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਆਦੀ

ਲੱਤ ਮਾਰ ਕੇ ਦੁੱਧ ਤੇ ਘਿਓ ਨੂੰ,
ਮੁੰਡੇ ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਆਦੀ ਹੋਏ ਬੇਲੀ।
ਉੱਥੋਂ ਕੱਢ ਲੈਂਦੇ ਨੇ ਝੱਟ ਪੈਸੇ,
ਜਿੱਥੇ ਪਿਓ ਨੇ ਹੋਣ ਲਕੋਏ ਬੇਲੀ।
ਕਿਤੇ ਮਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਖਮੀ ਕੀਤਾ ਨਸ਼ੇ ਕਰਕੇ,
ਕਿਤੇ ਪਿਓ ਨਾਲ ਵੱਧ, ਘੱਟ ਹੋਏ ਬੇਲੀ।
ਆਪ ਰੁਲਦੇ, ਮਾਂ-ਪਿਓ ਨੂੰ ਰੋਲਦੇ,
ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵੇਚ ਕੇ ਵਿਹਲੇ ਹੋਏ ਬੇਲੀ।
ਜਦ ਮਿਲੇ ਨਾ ਪੈਸੇ ਉਧਾਰੇ ਕਿਸੇ ਤੋਂ,
ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਂਗ ਉੱਚੀ, ਉੱਚੀ ਰੋਏ ਬੇਲੀ।
ਆਪੇ ਹੰਝੂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗਲ਼ ਪਾਏ,
ਕਿਹੜਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਧੋਏ ਬੇਲੀ।
ਕਈ ਮਰੇ ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਘਾਟ ਕਰਕੇ,
ਕਈ ਵੱਧ ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਡੋਜ ਨਾਲ ਮੋਏ ਬੇਲੀ।
ਕਿਵੇਂ ਨਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਪਏ ਠੱਲ੍ਹ ਇੱਥੇ,
ਨਸ਼ਾ ਤਸਕਰਾਂ ਨਾਲ ਨੇਤਾ ਰਲੇ ਹੋਏ ਬੇਲੀ।

ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਨ
ਫੋਨ 9915803554

ਜਬਰ ਦੀ ਕਮਾਨ

ਸੰਸਦ ਦਾ ਸੀ ਉਦਘਾਟਨ,
ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਘਸਮਾਨ ਓਏ,
ਰਾਸਟਰਪਤੀ ਨਾ ਬੁਲਾ ਕੇ,
ਬੜਾ ਕੀਤਾ ਅਪਮਾਨ ਓਏ।

ਓ ਇਹ ਨਹੀਂ ਟਲਦੇ ਲੋਕੋ,
ਚਲਦੇ ਮਨੂੰਏ ਵਿਧਾਨ ਓਏ,
ਸਾਡਾ ਤਾਂ ਖੋਖਲਾ ਕੀਤਾ,
ਓ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਓਏ।

ਇਹਨਾਂ ਭਾਣੇ ਤਾਂ ਅਤਿ ਉੱਤਮ,
ਕਸੀ ਜਬਰ ਦੀ ਕਮਾਨ ਓਏ,
ਓ ਅੱਜ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠਾਂ ਰੋਲਤਾ,
ਜੋ ਦੇਸ ਦਾ ਸੀ ਮਾਣ ਓਏ।

ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਹੋਇਆ ਨਰਾਦਰ,
ਇਹਨਾਂ ਵੇਚਤਾ ਇਮਾਨ ਓਏ,
ਉਦਘਾਟਨ ਮੌਕੇ ਆਉਣਾ ਨਹੀਂਓ,
ਕਈਆਂ ਕੀਤਾ ਸੀ ਐਲਾਨ ਓਏ।

ਝੂਠਾ ਹੈ ਲੋਕਤੰਤਰ ਇਹਨਾਂ,
ਇਹ ਨਹੀਂ ਇਨਸਾਨ ਓਏ,
ਓ ਪੈਰਾਂ ਵਿੱਚ ਰੋਲ ਦਿੱਤੀ,
ਅੱਜ ਤਰੰਗੇ ਦੀ ਸਾਨ ਓਏ।

ਕੀ ਦੱਸਾਂ ਕੀ-ਕੀ ਹੈ ਵੇਖਿਆ,
ਮੈਂ ਹੋਇਆ ਹਾਂ ਹੈਰਾਨ ਓਏ,
ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਮੁਖੀ ਨਾ ਬੁਲਾ ਕੇ,
ਬੜਾ ਕੀਤਾ ਅਪਮਾਨ ਓਏ।

ਸੰਸਦ ਦਾ ਸੀ ਉਦਘਾਟਨ,
ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਘਸਮਾਨ ਓਏ,
ਓ ਇਹ ਨਹੀਂ ਟਲਦੇ ਲੋਕੋ,

ਗਗਨ ਫੂਲ
ਸੰਪ: 75289-03512

ਦੇਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ ਜਵਾਬ

ਵਾਤਾਵਰਨ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਕਰੀ ਜਾਵੇਂ ਤੂੰ ਖਰਾਬ
ਬੰਦਿਆ ! ਰੱਬ ਨੂੰ ਵੀ ਦੇਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ ਜਵਾਬ
ਵਧ ਗਿਆ ਤਾਪਮਾਨ ਹੈ ਤੇ ਸੁੱਕੇ ਫੁੱਲ ਬੂਟੇ
ਅੱਗ ਪਈ ਵਗ੍ਹੀ ਜਾਵੇ ਅਸਮਾਨੋਂ ਬੇਹਿਸਾਬ
ਜੋ ਬੀਜੇਗਾ ਸੋ ਉੱਗ ਉੱਗ ਵਧੀਓ ਹੀ ਜਾਣਾ
ਹਰੀ ਭਰੀ ਧਰਤੀ ਦੇ ਲੈਣੇ ਪੈਣੇ ਨੇ ਖਵਾਬ
ਬੀਜ ਲੈ ਤੂੰ ਸੋਹਣੇ ਸੋਹਣੇ ਛਾਵਾਂ ਵਾਲੇ ਬੂਟੇ
ਗੰਦ ਮੰਦ ਸੁੱਟ ਨਹੀਂ ਤੂੰ ਬਣ ਜਾਣਾ ਨਵਾਬ
ਕਿਤੇ ਲਾਰੀਆਂ ਦੇ ਧੂੰਏਂ ਕਿਤੇ ਵਾਵਾਂ ਤੱਤੀਆਂ
ਓਜੋਨ ਹੁੰਦੀ ਜਾਏ ਲੀਰੋ ਲੀਰ ਬੇਹਿਸਾਬ
ਜਿੱਥੇ ਦਿਲ ਕਰੇ ਵੱਢ ਵੱਢ ਰੁੱਖ ਸੁੱਟੀ ਜਾਏਂ
ਬਣਾਈ ਜਾਏਂ ਉੱਥੇ ਮੌਲ ਮਹਿਲ ਲਾਜਵਾਬ
ਭੀੜਾਂ ਦੇ ਪਸਾਰੇ ਵਧਾ ਕੇ ਘਟਾਈ ਜਾਏਂ ਰੁੱਖ
ਕੱਲਾ ਹੀ ਤੂੰ ਸੁੱਖ ਭਾਲੇਂ ਕਿਉਂ ਬਣਦਾ ਨਵਾਬ
ਪਾਣੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤੇ ਤੂੰ ਕਾਲੇ,ਖਾਰੇ ਤੇ ਤੇਜਾਬੀ
ਕਿੱਥੋਂ ਭਾਲੇਂ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਦੇ ਰਾਜ ਤੂੰ ਧਨਾਢ
ਹਜੇ ਤਾਂ ਮੌਸਮਾਂ ਨੇ ਹੀ ਬਦਲੇ ਨੇ ਮਿਜਾਜ
ਕਿੰਨਾ ਕੁਛ ਬਦਲੂ ਤੈਨੂੰ ਰੱਤਾ ਵੀ ਨਾ ਹਿਸਾਬ
ਪਾਲ ਲਵੋ ਪੰਜ ਰੁੱਖ ਵਾਂਗ ਪੁੱਤਾਂ ਨਾਲ ਨਾਲ
ਧਰਤੀ ਵੀ ਖੁਸ ਨਾਲੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਬੇਹਿਸਾਬ
ਬਣ ਜਾਵੋ ਸਾਰੇ ਮਾਂ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਵਾਰਿਸੀ ਪੁੱਤ
ਜਿਹੜੀ ਪਾਲਦੀ ਰਹੀ ਦੇ ਕੇ ਬਾਣਾ ਪੰਜ ਨਾਦ
ਵਾਤਾਵਰਨ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਤੂੰ ਕਰੀਂ ਜਾਵੇਂ ਖਰਾਬ
ਬੰਦਿਆ ! ਰੱਬ ਨੂੰ ਵੀ ਦੇਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ ਜਵਾਬ।

ਬਰਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਬਿਸਰਾਓ...
9988901324

ਜ਼ਮਾਨਾ

ਪਹਿਲਾਂ ਜਮਾਨਾ ਹੋਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ
ਔਲਾਦ ਤੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਜੋਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ
ਹੁਣ ਸਾਰੇ ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ ਹੋਏ
ਵਿਕਦੀ ਜਾਂਦੀ ਸਾਰੀ ਭੋਂਇ।
ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਨੇ ਪੱਟੇ ਲੋਕ
ਹਰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਬਦਲੀ ਸੋਚ
ਰਿਸਤਿਆਂ ਦੇ ਸੌਦੇ ਹੋਏ
ਵਿਕਦੀ ਜਾਂਦੀ ਸਾਰੀ ਭੋਂਇ।
ਨਸੇ ਦੀ ਚੱਲੀ ਚੰਦਰੀ ਬੀਮਾਰੀ
ਪੁੱਤ ਮਾਪਿਆ ਦੇ ਜਾਂਦੀ ਮਾਰੀ
ਕੌਣ ਇਸ ਕਲੰਕ ਨੂੰ ਧੋਇ
ਵਿਕਦੀ ਜਾਂਦੀ ਸਾਰੀ ਭੋਂਇ।
ਪਿਉ ਦੀ ਪੱਗ ਤੇ ਮਾਂ ਦੀ ਮਮਤਾ
ਖਤਮ ਹੁੰਦੀ ਜਾਵੇ ਰਮਤਾ ਰਮਤਾ
ਸੁਖਚੈਨ, ਦੀ ਕਲਮ ਵੀ ਰੋਈ ਜਾਏ
ਵਿਕਦੀ ਜਾਂਦੀ ਸਾਰੀ ਭੋਂਇ।

ਸੁਖਚੈਨ ਸਿੰਘ,ਠੱਠੀ ਭਾਈ,
00971527632924

Preetnama

ਪ੍ਰੀਤਨਾਮਾ ਖ਼ਰਾ ਸੱਚ

Khara Sach

On our English language New Website
WWW.PREETNEWS.COM

Chief Editor
Pritpal Kaur
+1 201-312-4180

Vol 4, Issue 364

Website: www.preetnama.com Email preetnamausa@gmail.com

31 JULY TO 06 AUGUST, 2026